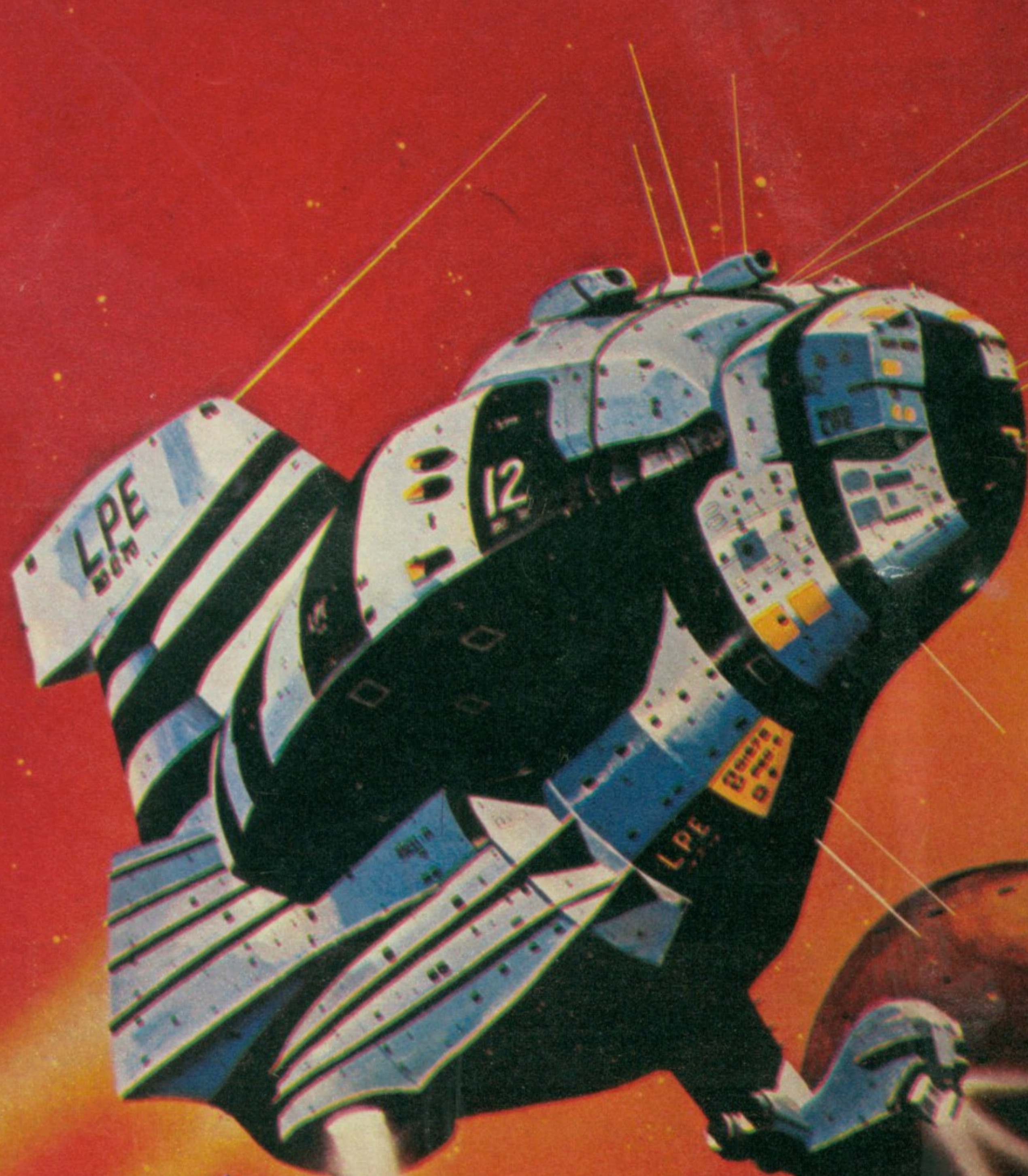

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

31. VII 1987. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIX • 250 ДИН • БРОЈ 1857

Фантастика:
ЧОВЕК
ИЗНУТРА
ТАНГ

Фирме

Веровати или не!

НЕЗГОДА ЗА НЕЗГОДОМ

ЏОН ФОРД (1893-1973)
ИЗ ЛОНДОНА У ПОСЛЕДЊИХ 50 ГОДИНА ЖИВОТА ДОМИО ЈЕ ПОГУ ЈЕДНОМ ГОДИШЊЕ.

ЈЕДИНСТВЕНА БЕЛА РАДА

СА АУСТРАЛИЈ-СКОГ ОСТРВА РОТНЕСТ РАСТЕ САМО НА ТОМ ОСТРВУ И НИГДЕ ВИШЕ НА СВЕТУ.

ЕМПАЈЕР СТЕЈТ БИЛДИНГ

У ЊУЈОРКУ САГРАБЕН ЈЕ 1931. ГОДИНЕ. ЗГРАДА ЈЕ КОШТАЛА 41 000 000 ДОЛАРА - 9 МИЛИОНА МАЊЕ НЕГО ШТО СУ АРХИТЕКТЕ ПРОРАЧУНАЛЕ.

БЕРМУДСКИ КАХОУ

ИЗ ПОРОДИЦЕ БУРЊАКА ОСТАЈЕ НА ПУЧИНИ 8 МЕСЕЦИ ГОДИШЊЕ. ОГЛАШАВА СЕ ЧУДНИМ КРИЦИМА САМО КАД СЕ ПРИБЛИЖАВА СВОМ СТАНИШТУ.

Зелено вино

ИЗ МИХА (ПОРТУГАЛИЈА) ПРАВИ СЕ ОД ГРОЖДА КОЈЕ СЕ УЗГАЈА У СЕНИ ВИСОКОГ ДРЕВЕА. ЛОЗА ИЗУВИЈАНА ОКО СТАБАЛА РАСТЕ ДО 9 МЕТРА УВИС.

ЏОН СТУАРТ МИЛ (1806-1873)

ЕНГЛЕСКИ ЕКОНОМИСТА И ФИЛОЗОФ, НАУЧИО ЈЕ ГРИКИ У 3 ГОДИНИ, ПРОУЧАВАО ЈЕ ПЛАТОНОВЕ ДИЈАЛОГЕ У 7, А СЕСТРУ ЈЕ ПОДУЧАВАО ЛАТИНСКИ КАД МУ ЈЕ БИЛО 8 ГОДИНА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

на северу Аустралије нађена је најстарија нафта - проценује се да има између 1,4

и 1,7 милијарди година. У сваком случају толико су старе стене у којима је откривена. Претпоставља се да је ова нафта настала од остатака најстаријих бактерија и алги.

британски лекари недавно су објавили претпоставку да је чир на желуцу инфективна болест коју изазивају микроби. Потврда хипотезе стигла је из Аустралије: на стотину оболелих од чира на желуцу примењени су као лек антибиотици и резултати нису ништа слабији (напротив, чак и бољи) него код лечења традиционалним средствима.

недавно су при ископавањима на обали Мртвог мора нађене помаде и мириси које је могла да користи још краљица Клеопатра. Италијански стручњаци открили су њихов састав и ускоро се очекује пуштање у продају парфема „Клеопатра“.

у САД железница није издржала конкуренцију аутомобила, па данас у овој земљи има преко десетак хиљада километара напуштене пруге. Организација за очување природе недавно је основала посебну фирму

чији је задатак да железничке насипе претвори у туристичке стазе: на њима ће се пешачити, возити бицикл и - јахати.

најстарији часовник који ради налази се на катедрали у енглеском граду Солзберију.

Нема бројчаник већ звоном откуцава тачно време. Сат је конструисан 1386. године, а генерално поправљен 1956.

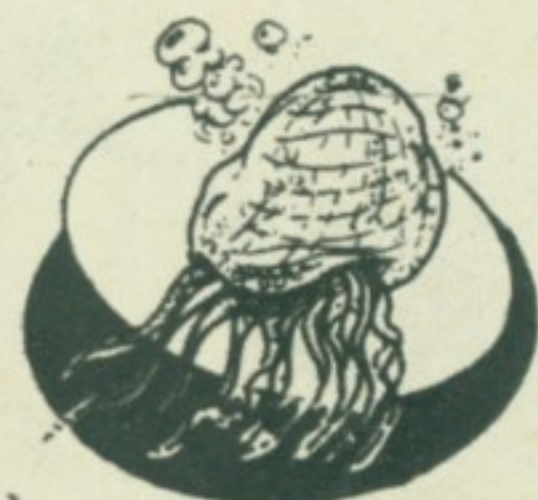
проучавање 50 случајно одабраних историја болести из картотеке разних лекара у америчком граду Цоритауну показало је да је 16% речи у забелешкама лекара потпуно неразумљиво.

кад би пчеле ишчезле са Земље, нестало би и више од 100 хиљада врста биљака.

у кинеској провинцији Хебеј откривен је обрман кра-тер настао од пада метеорита, пре око 136 милиона година. Пречник кратера - 70 км! Данас је на Земљи познато више од сто метеоритских кратера чији је пречник већи од километра.

француски океанолози доказали су да се број медуза на плажама Средоземног мора

може предвидети: медуза има више оне године кад је разлика између летње и зимске температуре воде нижа од 13 степени Целзијусових. „Плодно“ је такође и лето после сушне године.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

КАКАВ
ДИВАН
ДАН
ЗА
ВОКЉУ!

МОЛИМ
ТЕ, СТАЈО,
ГОВОРИ СА-
МО У СВО-
ЈЕ ИМЕ!

УЖАСАВАМ СЕ ПОРОДИЧНИХ СКУПОВА!

СВАКЕ ГОДИНЕ, ЈОШ ОД МОЈЕ НАЈРАНИЈЕ
МЛАДОСТИ, МОРАМ ДА БУДЕМ ПРИСУТАН!

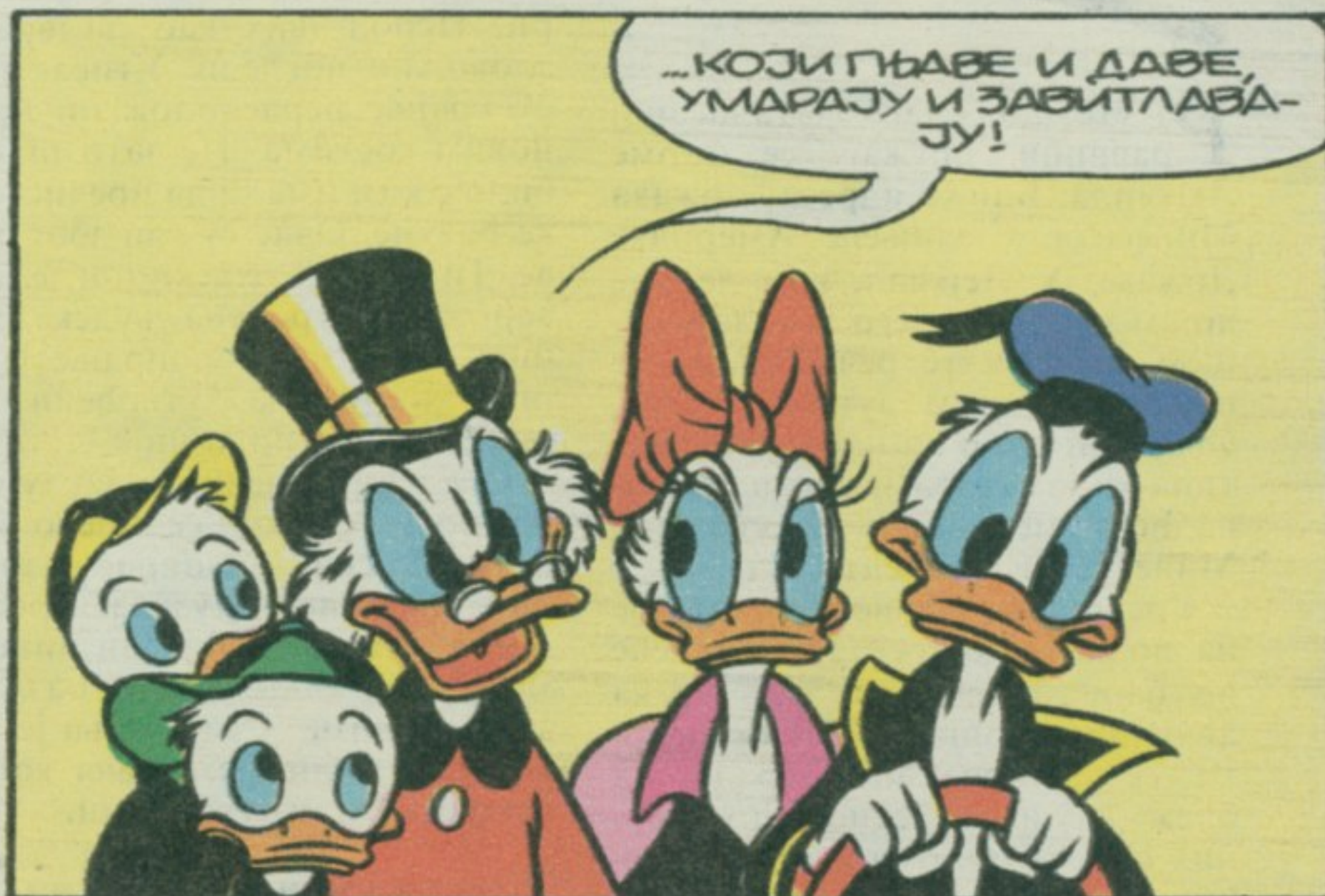

И УВЕК ЈЕ ТО ГОМИЛА
УЖАСНО ДОСАДНИХ
БАКУТА И СТАРКЕЛА...

© 1988 The Walt Disney Company
All Rights Reserved

...КОЈИ ПЊАВЕ И ДАВЕ,
УМАРАЈУ И ЗАВИТЛАВА-
ЈУ!

ПА КАД ЈЕ
ТАКО, ЗАШТО
И ДАЂЕ ОД-
ЛАЗИШ?

ШТА БУ КАД САМ
НАВИКАО ?!

11-23

Distributed by King Features Syndicate

СПЕЦИЈАЛНО
ЗА
ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
ИЗ
САД

Елвис Присли из каубојског салуна

УМЕСТО КОЊА –
„СТЕЈШНИ“ –
ЗЛОВОЉНИ ПОГЛЕДИ
ИСПОД ШИРОКИХ
ОБОДА ШЕШИРА.

Илустровали: Ненад Милићевић и Димитрије Костић

Расуте по благо заталасаној равници, пружају се фарме Лејквила. Ближа адреса: држава Минесота, Сједињене Америчке Државе. У Лејквил, који је пре појам за предео него за село у нашем значењу те речи, стиже се најсавременијим ауто-путевима. Овај крај лежи на неколико десетина километара јужно и југозападно од метрополитанских зона Миннеаполиса и Сент Пола.

Средиште дневног живота је на пољима која стално надлеће не баш малобројна фармерска авијација. Ноћни живот премешта се у приземну зграду на брежуљку изнад једног од модерних путева. Фирма светли и ноћу: „Салун“. По спољашњости не подсећа превише на реликвију која је остала у нашим представама захваљујући холивудским филмовима.

Разлике су видљиве већ на први поглед. Испред салуна нису привезани коњи. Међутим, на паркиралишту је тешко наћи место. Ту су претежно фармерски „стејшн“ и тек по који путнички аутомобил. То довољно говори и о публици која посећује ово место.

Чак се и не улази у салун на онај познати начин из филма: ударцем ноге по средини двокрилних врата! Врата су обична, али је зато иза њих, бар на први поглед, све као у филму.

У полумраку се најпре назире пулт бара, а лево и десно је про-

страна дворана из које се према придошлицама окрећу до пола чела натучени каубојски шешири. Испод њих као да вребају зловољни погледи. Утисак је да су крајње нерасположени према новим гостима. Не зато што би било с ким имали да пречисте неке рачуне. Овде су сви због забаве. Ти непријатељски погледи су, вероватно, урођена људска реакција и нагонско опирање свему што нарушава утврђени ред ствари. То је први шок.

Следећи долази од заглашујућег оркестра који се, преко врхова каубојских шешира, назире у дну дворане. Музика трешти, „цеп“а. Њени децибелни чине немогућним било какав разговор за столовима. Сва пажња је прикована за фигуре певача који се мичу на издигнутој бини.

Женска еманципација на делу

Бело рефлекторско светло, уперено према оркестру, у делићу секунде гаси се и пали, визуелно дочаравајући утисак искиданих покрета певача с гитарама. Као када зупци у пројектору прескачу перфорацију на рубу филмске траке.

Лустер који се окреће на таваници расипа по дворани беле сенке у виду пахуљица које се крећу по главама и шеширима.

Централна личност је, очигледно, рок певач у белом прслуку, који гibaњем тела у куковима имитира Елвиса Прислија. Не, он га не имитира. Са њим се идентификовао. И по покретима и по изгледу. Пева и његове песме. Лако је препознати репертоар некрунисаног краља рока.

У амбијенту салуна то је концесија новим временима. Све остало као да припада прошлим. Из сећања израња још једно поређење: све овде личи на сцене из филмова, једино нема лепотице која игра на столу!

Ритам се затим мало смирује. Свира се нешто мирнији шлагер по чијем такту се већ може хватати корак. Ка простору испред бине крећу парови. Прве се дижу једна онижа и неочекивано гојазна жена и њена партнерка која је растом виша, али изразито витка. Њима није потребно мушко друштво. Евидентно, посреди је женска еманципација.

Овом првом пару придружује се још неколико и сада се у полумраку, негде у ваздуху према бини, врте само силуете шешира.

Они којима није до игре посматрају са стране шта се догађа, а према играчима се окрећу и фармери који су се сместили на високим барским столицама крај шанка. Испод једног шешира, негде у дну дворане, одједном угледасте лице с тамним наочарима за сунце. Изгледа – човеку смета светло!

Има фармера који су овде и са породицом. Додуше, деца су остала код куће, али ту су супруге. С млађима је за столом и понеко из старије генерације. Родитељи или тако неко...

Ту су и сеоске лепотице. Неке чак одевене по моди из вестерн филмова.

Реликвија више не изгледа херојски

Најзад музика јењава. Певач и чланови оркестра одлажу инструменте и силазе с бине. Провлаче се између столова. Певач у белом је још једном у улози При-

слија. Изнад столова се према њему пружају руке. Сви би желели да га додирну. Да буду интимни с њим. То није Лас Вегас, али ипак...

Зауставља се крај једног, другог, трећег стола. Разговара, смеје се, а они му нешто причају и додајују. Његов поход кроз дворану завршава се крај пулта од бара. Треба и он, у заслуженој паузи, да попије своје пиће. Али и даље му прилазе. Не дају му мира. А њему то као да годи...

Пошто сте постали део овог необичног амбијента и наручили пиво „хајнекен“, нисте више предмет пажње. Чак вам се чини да је из околних погледа нестало зловоље и непријатељства. Значи, прихваћени сте као чињеница и, рекло би се, заборављени.

– Ово је мало ко од Југословена видео – уверава ме мој пратилац Мић Опреа.

И, заиста, то је још једно лице Америке. Једно њено лице су многољудни градови са својом вревом, „даун тауновима“ и облакодерима чије ћете спратове узалуд покушавати да пребројите. За број треба питати оне који то знају.

А фармерске насеобине су нешто сасвим друго. Ипак, до њих су већ стигле све тековине савремене цивилизације. Пред сваком кућом је по неколико аутомобила, а крај многих су и хангари за авионе. Лејквил има и огроман, савремено уређени тржни центар у којем се може купити све што и у Њујорку, Чикагу и Лос Анђелесу. Ту, у савремено уређеном ресторани – самопослузи, за свега неколико долара можете да добијете комплетан оброк с напцима. Модеран живот је стигао и овамо.

Остала је једино још понека реликвија која данас више не изгледа превише херојски. Једна од њих су, ево, и салуни, разбацани крај фарми на непрегледним просторностима Америке.

Звонко Логар

У ПИРАНУ НЕКАД БИЛО

КАКВА РИБА? СТРАШНА РИБА!

НЕПОЗНАТИ ХРОНИЧАР ЗАБЕЛЕЖИО ЈЕ ЈЕДИНСТВЕНИ ЛОВ НА „МОРСКО ЧУДО“

Догађај се збио 1. јуна 1555. Забележен је, каже Алберт Пучер, кустос у Покрајинском архиву, на неколико празних листова Пиранског статута из 1532. Непознати аутор је, вероватно у недостатку празне хартије, искористио већ постојећи документ да забележи „лов на кита“. Прецизније, било је то „miracolo di mare“ (miraculum maris), у преводу: морско чудо.

— Да доцнији читачи схвате на шта је то чудо личило, непознати хроничар је узео оловку и нацртао га — додаје Алберт Пучер и нуди цртеж (објављујемо га уз текст).

Дакле, следи запис, превод с италијанског:

„1555. За време племенитог и узвишеног господина Паула Контаринија, пиранског градоначелника, рибари су 1. јуна у Сечовелском заливу приме-

тили рибу необичног облика. Да би је уловили, исте ноћи из Пирана је испловило двадесет чамаца опремљених свакојаким оружјем и оруђем: остима, сабљама, копљима, секирама, косијерима и ножевима.

Риба се у плићак није задржала ни четврт сата. Кад су рибари покушали да је извуку, она је огромним репом заплашила ловце и, уз то, преврнула неколико чамаца. Али, и она се уплашила те је кренула према отвореном мору. За њом и рибари, све док је један од њих није ранио у бок, испод пераја, и то тако што је копље забо до краја. За рибу је то била смртоносна рана.

Непознати летописац даље бележи:

„Следећег јутра двадесет чамаца одвукло је рибу у Пиран, у клиницу. Међу радозналцима је био и

племенити Кристофоро Канал, трговац, који је дозволио да се с његове галије узму ужад којима ће рибу, уз помоћ витла, извући на обалу. То је био једини начин.“

Риба ко риба, рећи ће неки. На то је вероватно мислио и непознати писац па је пажљиво забележио њене димензије:

„Риба је била дугачка 13 корака (1 корак = 0.95 m), широка 7 корака. Реп је био сличан делфиновом и, раширен, мерио 2 корака и једну стопу. На глави је имала два велика ока и отвор широк као ведро из кога је шикљала вода 2 до 3 корака увис. Доњу вилицу красила су 42 велика и оштра зуба дугачка један педаљ. У горњој вилици ниједног зуба, само отвори у којима су некад били.

Мноштво људи је скидало сало са те рибе и од

њег је добијено 100 врчева (1 врч = 51,5 литара) уља, светлог и прозирног попут воде, лепшег од маслиновог. Риба је с обе стране имала по једно пераје дугачко један лакат (1 лакат = 68 cm) а над репом грбу сличну делфиновој.

Да је пирански записничар био заиста прилежан у свом послу описујући многе детаље „miracolo di mare“, сведоче и следећи редови:

„За успомену извадили су риби све зубе и вилицу те то заједно однели у цркву Св. Јурја. И пошто је риба почела страшно да смрди одвукли су је на Крас (савудријски) где су очистили месо од костију. Горњи део главе поклоњен је самостану Св. Франческа у Пирану.

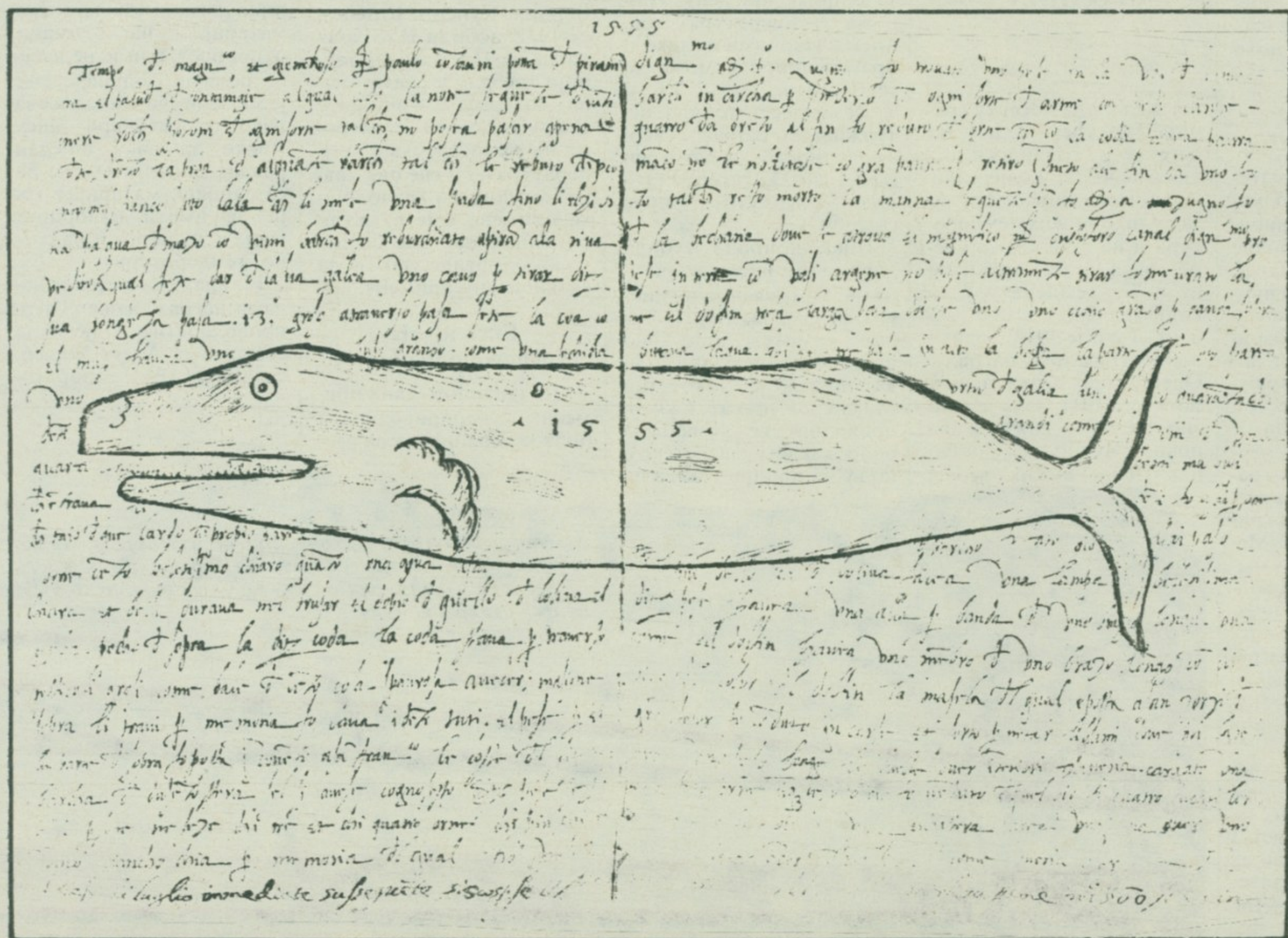
Ребра су јој била дугачка по 1 корак, а са изнутрицом је било могуће напу-

нити лађу носивости 200 стара (1 стар = 83,3 литара). Да је народ знао, могао је од рибе добити најмање 500 врчева уља. Многи су напунили по три-четири, а један се ценио 4 дуката...“

На крају летописац испи-сује и зашто се латио пера:

„Ово сам забележио да се догађај не би заборавио и да о њему сазнају они којима је непознат. Следећег месеца овде се појавила нека заразна болест од које је умрло 1.500 људи.“

Захваљујући Алберту Пучеру, кустосу Архива у Пирану, испуњава се нада непознатог летописца да догађај избегне забору. А што се, ипак, тиче помињања цифре од 1.500 умрлих, очигледно је — бар из простора који му летописац поклања — да то и није био неки догађај. Тада.

Да би документовао речи, непознати летописац из Пирана лета 1555. покушао је да нацрта рибу „која је протресла свет“.

Све донедавно професор Универзитета у Токију Шо-џи Танака сваког викенда је уживао у партији голфа. Бавио се изузетно важном научном дисциплином за коју је увек било довољно пара, било у ценовима министара за науку, било у касима великих јапанских електронских корпорација. Као у неком спорту, и овде је било важно постићи светски рекорд, а границе су се заиста споро померале те се нашло времена и за голф. Данас професор Танака и још десетак хиљада стручњака (старих или тек придошних) широм света ради од јутра до мрака, радним даном, викендом, државним, верским и свим осталим празницима, а већина их је пренела помоћни лежај или душек за надување у лабораторији. Збуњеној деци узетих научника остали укућани морају да објасне: „Не, тата (мама) нас није напустио, није настрадао, он се бави суперпроводницима и вратиће нам се једног дана“.

Разлог за овакво понашање иначе сасвим разумних људи је чињеница да је изненада отпочео финиш трке започете још 1911. трке у којој је за неке награда она која се зове Нобелова, а за друге патенти, развој нових индустрија, економска премоћ у свету. За све нас, награда је изгледа ново технолошко доба.

Шта је то суперпроводност?

Постоје три врсте материјала: изолатори, полупроводници и проводници. Први не садрже слободне носиоце наелектрисања, те струја кроз њих не пролази. Дакле, омогућавају нам да изолујемо проводнике који нам у стан доводе висок напон и струју. Полупроводнике не би требало користити да се доведе електрична енергија из Ђерлапске централе – губици би били велики иако кроз њих електрицитет ипак пролази. Међутим, вештим подешавањем особина полупроводника добијају се минијатурне електронске компоненте на којима је изграђена индустријско-информатичка револуција. Почела је педесетих година и још траје.

Почетком овог века појавио се круг путолова, храбрости равне Магелановој или Колумбовој а нису се макли из својих кабинета на универзитетима широм Европе. Били су то научници, пре свега физичари, који су заронили у свет непозна-

НОВА ИНДУСТРИЈСКА РЕВОЛУЦИЈА НА ПОМ СУПЕРПРОВОДНИЦИ

**ПОСЛЕДЊИХ ШЕСТ
МЕСЕЦИ У
НАУЧНОМ СВЕТУ
СЕ ОДВИЈАЈУ
БУРНИ ДОГАЂАЈИ
КОЈИ ЋЕ ЗА МАЊЕ
ОД ДЕСЕТ ГОДИНА
БИТНО УТИЦАТИ
НА ИЗГЛЕД НАШЕГ
СВЕТА И КВАЛИТЕТ
ЖИВОТА.
ТРЕНУТАК
НАДАХНУЋА
ЈЕДНОГ ЧОВЕКА
ПОМОГАО ЈЕ ДА СЕ
ПРЕСКОЧИ
СТЕПЕНИЦА ПРЕД
КОЈОМ
ЧОВЕЧАНСТВО
СТОЈИ ВЕЋ 70
ГОДИНА**

тог жељни да досегну границе могућег. Један од њих је и холандски истраживач Камерлинг Онес. Посветио се постизању што нижих температура и на почетку каријере имао је врхунски „улов“ – температуру на којој хелијум постаје течност. Тако је 1913. године добио Нобелову награду. Онес је био позната личност још 1911, када је опазио да на -269°C жива почиње чудно да се понаша. После дужих, веома

детаљних испитивања усудио се да објави свету: – на ниским температурама отпорност у живи једноставно постаје равна нули. Да би то доказао, пустио је струју кроз једну жицу, и она је, без икакве прикључене батерије, несмањеном снагом текла пуне две године. Прекинуо ју је штрајк радника који су испоручивали течни хелијум у који је жица била уроњена.

Тако значајно откриће није могло да остане незапажено. Широм света је основан већи број лабораторија које се већ седамдесет година непрекидно баве овим феноменом. Установљено је, међутим, да само понеки материјал може да постане суперпроводан. Битан параметар постала је такозвана критична температура изнад које материјал нагло постаје обичан проводник. И на жалост свих, критичне температуре за све испитиване материјале биле су сувише ниске за широку примену. Најнижа температура која према законима физике и пракси природе може да се постигне је -273°C и за седамдесет година истраживања барјак суперпроводности је померен од 4.2. до 23.3. степени изнад апсолутне нуле (-250°C).

Ипак, природа је била дарезљива према научницима. Откривен је низ нових феномена, а ни Нобелов комитет није био шкрт. Посебно занимљива појава је такозвани Мајснеров ефекат. Суперпроводник не дозвољава било каквом магнетском пољу да продре у њега па

је могуће ставити парче суперпроводника кроз који тече струја изнад магнета и овај ће да лебди.

Занимљиво је да је одговор на питање: шта је то суперпроводност? добијен тек 1957. године. Тада су Бардин, Купер и Шриффер објавили своју теорију по којој електронни формирају парове посебних особина. Ови парови би се разлетели у вакууму пошто се честице истог наелектрисања одбијају, али због присуства уређених атома кристала ствара се посебна сила која их држи на окупу. Тако удружени ови парови електрона успевају да путују користећи осцилације самог кристала а да том приликом избегну сударе са атомима. Судари електрона са атомима одговорни су за појаву отпорности. За ову лепу причу и брдо веома компликоване математике која уз њу иде, а које су незамисливе за неупућене у законе квантне физике, Бардин, Купер и Шриффер су 1972. добили Нобелову награду. Према овој теорији требало је „само“ наћи материјале који су у стању да „спаре“ електроне на врло високим температурама и све оне дивне могућности технолошке примене које су људи смислили постале би довољно јефтине чак и за свакодневну примену.

Експлозија суперпроводне бомбе

До данашњег дана примена суперпроводности била је ограничена на вео-

ма скупе пројекте где се није питало за цену те је могло да „прође“ и произвођење веома ниских температура (испод -270°C) да би се добио течни хелијум у који се урања материјал да би постао суперпроводан. И сам хелијум је веома редак гас (име је добио по хелиосу – сунцу, јер је прво откривен у сунчевом спектру а тек касније на земљи баш зато што га има веома мало) а самим тим и скуп. Са друге стране, азот, кога има неограничено много у ваздуху и који у течност прелази на -196°C био би идеалан: литар течног азота јефтинији је од литра пива. Због тога је сан физичара одувек био да открију материјал који ће бити суперпроводан и на температурама изнад тачке кључања течног азота. Безброј неуспешних покушаја и – седамдесет година касније свет је био паметнији само за искуство шта не иде. Због неколико лажних узбуна (неки материјали нагло смање отпорност, али је не изгубе потпуно) одушевљење је почело да сплашњава иако теоретичари нису могли да нађу ниједан разлог зашто не може да се направи материјал који ће имати отпорност једнаку нули чак и на собној температури.

И тада је на мирним водама истраживања суперпроводности одјекнула експлозија. Алекс Милер, сарадник IBM лаборато-

Магнет лебди изнад суперпроводног материјала. На истом принципу (Мајснеров ефекат) возови будућности ће лебдети изнад шина и снажна магнетска поља вући ће их брзином авиона.

МЕЊАЈУ СВЕТ

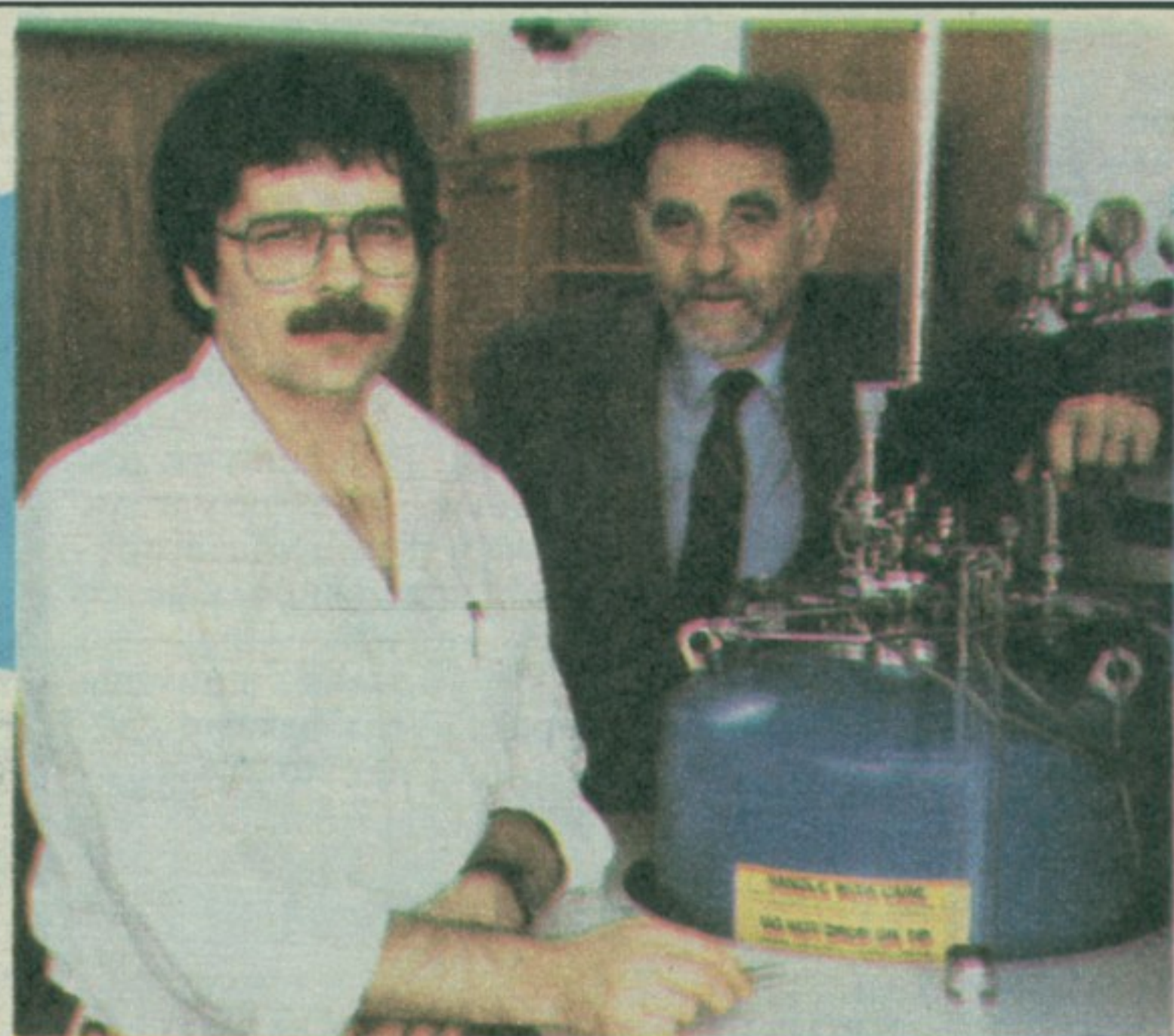
рије у Цириху, после вишегодишњег разматрања ситуације решио је да крене новим путем. Испитиваће оксиде, материјале који на собној температури служе као врло добри изолатори. Већ на једном од првих узорака које је направио његов колега

степени изнад апсолутне нуле (-238°C). Иако је ово било још далеко од течног азота, забележен је скок за који су раније биле потребне десетине година. Рад Беднаржа и Милера, објављен у септембру прошле године, био је знак да је дугогодишња

Оно што је уследило може да послужи као основа за најзанимљивији шпијунски роман. Покушаћемо да пренесемо само мали део те атмосфере. До краја децембра више лабораторија у свету потврдило је резултате из Цириха. Тог тренутка широм света су напуштени пројекти на другим материјалима и сви су почели да мешају оксид бакра са разним ретким елементима. Међутим, 16. фебруара дата је изјава за штампу да је тим професора Чу-а из Хјустона синтетисао материјал који остаје суперпроводан све до температуре од 92 степена изнад апсолутне нуле (-181°C), дакле, изнад температуре кључања течног азота. Састав материјала је остао тајна како би се заштитио патентом и требало је да буде објављен 2. марта у часопису „Писма физичкој ревији“. Тајну да је у тој магичној смеши лантан замењен итријумом, открили су после свега неколико дана стручњаци са универзитета у Берклију и у Пекингу, као и један тим са универзитета у Токију. Колика је конкуренција владала међу истраживачима, говори чињеница да професор Танака, члан другог тима са Универзитета у Токију, није добио обавештење од свога колеге о мистериозном елементу који је додат. Све је сазнао када је кинески тим 25. фебруара објавио вест о свом успеху у дневној штампи откривши при том и састав смеше.

Финиш трке

Сарадници двеју IBM лабораторија у САД сазнали су за састав Чу-овог материјала у петак 27.

Георг Беднарж и Алекс Милер из IBM лабораторије у Цириху. Очекује се да ће једна од следећих Нобелових награда бити њихова за откриће основне формуле за постизање суперпроводности на високим температурама.

ЖИВОТ У СУПЕРПРОВОДНОМ СВЕТУ

Када технолошке невоље буду решене (јер више нико не сумња да ће се то догодити), било на температури течног азота или чак на собној температури, наш свет могао би да изгледа другачије. Бар у оној мери у којој су га променили транзистори. Пре свега, суперпроводност ће омогућити лакше постизање великих магнетских поља. Тако би уређаји за дијагностику пацијената коришћењем магнетске резонанце из елитних центара (код нас се један такав отвара у Клиничком центру у Београду) где течни хелијум није скуп, прешли у сваку болницу па чак и у амбуланту. А ова чуда технике могу да продру чак и у унутрашњост лобање и тако оцртају контуре тумора или место где је прснуо крвни суд. Велики магнети су такође потребни за развој фузионих нуклеарних централа које уместо урана користе водоник да би произвеле енергију (уз минималну опасност од радиоактивности). Помоћу супермагнета, покретаће се бродови, а позови више неће додоривати земљу: лебдеће на јастуку од Мајснеровог ефекта и летети готово авионским брзинама (што је већ давно демонстрирано у Јапану).

Соларна енергија ће се остављати за зимицу у великим подземним калемовима. Чак и класични генератори струје у хидро и термоелектранама постаће бар два пута делотворнији. Постоји могућност да ће се коришћењем суперпроводних акумулатора и одговарајућих мотора развити електрични аутомобил. А што се електронике тиче, компјутери ће постати неупоредиво бржи, мањи и паметнији. А када се буду развиле прве примене, човекови апетити ће сигурно толико порасти да ће развити нове, за сада још незамисливе, направе.

Георг Беднарж, керамички сачињеној од смеше баријума, лантана и бакар-оксида, откривена је суперпроводност која се одржала све до тада невиђене температуре од 35

трка ушла у завршни круг. Високотемпературни суперпроводници били су на помолу (ове високе температуре су за нас још незамисливо ниске – пластично црево замочено у течни азот постаје крто и ломи се као стакло).

фебруара од једног добро обавештеног колеге. У недељу су имали већ прве примерке успешно синтетизованих суперпроводника потврдивши да је критична температура знатно изнад тачке кључања азота. До среде су успели да детаљно изуче кристалну структуру овог материјала и покажу која од три постојеће компоненте најбоље проводи. Следећег викенда су написали рад и послали га у штампу: у овој трици очигледно нема награде за оног ко стигне други. Иста екипа научника, следећих недеља развила је читав низ рецепата заменивши итријум и баријум са комбинацијама скандијума, лутецијума, стронцијума и калцијума и направила двадесетак материјала који постају суперпроводни изнад температуре течног азота.

Слична активност одвијала се у низу лабораторија широм света и када је 2. марта објављен Чу-ов рад, нико није сумњао у резултате. Већ 18. марта одржан је посебан симпозијум о суперпроводности у Њујорку. На 1.200 седишта у сали пожурило је око 5.000 посетилаца али већина је остала у холовима да своју знатижељу задовољи пред бројним ТВ екранима који су преносили слику и реч муд-

рости из сале. Предавања, разговори, демонстрације, трајали су од седам увече до 6 изјутра. Неко од присутних упоредио је догађај са фестивалом рок музике у Вудстоку. И већ на овом симпозијуму готово да није било веће групе из САД и Јапана која није приказала успешне резултате на температурама од око 90 степени изнад апсолутне нуле (-183°C).

Пошто су нагли успеси истопили свако право на сумњичавост, људи су почели да се питају: а зашто не и суперпроводност на собној температури? Тако су истраживачи у Индији нарочитим поступцима обраде подигли границу још двадесетак степени, да би стручњаци из Института Лебедев у Москви и са једног универзитета у САД померили границу још за око 120 степени (ово још није у потпуности потврђено) до температуре око -30°C , коју имају мало бољи замрзивачи на пример. Но, шампион је свакако један јапански научник који тврди да је у једном узорку опазио неке ефекте везане за суперпроводност на 18 Целзијуса! Како ће се ствари одвијати што се светског рекорда тиче, и хоће ли ови резултати бити потврђени, остаје да се види.

Пошто је прошао први талас истраживања пун ентузијазма и блиставих резултата, остало је да се реше још многи проблеми. Пре свега, теоретичари нису у стању да се договоре о томе који је ефекат одговоран што електрони пружају руку један другом на овако високим температурама. Када би се имала јасна и потврђена теорија, било би много

лакше ићи корак даље. Следећа мука је како направити веће узорке и како повећати ефикасност производње (јер само мали део произведеног материјала постаје суперпроводник). Најгоре је то што, иако без отпора, кроз произведене узорке тече ограничена струја, а магнетска поља која могу да се произведу а да се не уништи суперпроводно стање још су релативно мала. Добијени материјали су керамика, дакле ломљиви су и тешко се обрађују. Да би се од њих

правиле жице за далеководе потребно је решити читав низ технолошких питања. Овим делом посла, који није тако занимљив као што је истраживање, позабавили су се пре свих (наравно) Јапанци. Танакин тим је у сарадњи са познатом фирмом Тошиба већ произвео прве жице које се могу мотати. Ипак, до првих правих примена мораћемо да чекамо свакако још пет до десет година.

З. П.

НАЈНОВИЈА ВЕСТ:

ЧАСОПИС „ПРИРОДА“ (NATURE) ОБЈАВИО ЈЕ ДА ЈЕ КОНАЧНО ПОТВРЂЕНО ПОСТОЈАЊЕ СУПЕРПРОВОДНОСТИ НА ТЕМПЕРАТУРИ ОД -30°C .

НАШИ СУПЕРПРОВОДНИЦИ

ЗАЈЕДНИЧКИ У НАЈУЗБУДЉИВИЈОЈ ТРЦИ У ИСТОРИЈИ НАУКЕ

— Југославија се данас налази у самом светском врху развоја на пољу истраживања суперпроводљивости на високим температурама — ово је о достигнућима наших физичара недавно изјавио проф. др Карл Алекс Милер, највећи ауторитет на овом пољу и најозбиљнији овогодишњи кандидат за Нобелову награду из физике.

Керамику на граници фантастике, суперпроводљиви материјал успели су да синтетизују и научници у неколико југословенских центара. Вест је прво стигла из Института за физику загребачког Свеучилишта где су стручњаци успели да суперпроводљивост постигну на температури од 112 Келвина, односно минус 161°C Целзијуса.

То је био резултат средином маја. Већ почетком јуна, према тврдњама др Данијела Ђурека, резултати загребачког тима прешли су границу снова — постигнута је суперпроводљивост материјала на врло високој, тако рећи собној температури, што је резултат који се грозничаво очекује у свим светским лабораторијама.

Ваља рећи да су, према речима др Ђурека, слични резултати забележени у једној од водећих светских лабораторија, оној у Хјустону. Али, како каже др Ђурек, битно је да смо ухватили корак са светом, да смо се укључили у трку и да се „врло добро носимо“. Треба нагласити да је достигнуће загребачких научника званично регистровано. Али, док су научници светског гласа дали позитивне рецензије сензационалним резултатима загребачког тима, међу (загребачким) колегама било је и још има извесних сумњи и оспоравања.

У међувремену, и група стручњака Института за физику у Земуну успела је да синтетизује материјал који на температури течног азота од око 100 Келвина, односно минус 170°C Целзијуса, показује особине суперпроводљивости.

Тим младих београдских стручњака на челу са др Зораном Поповићем, др Гораном Станишићем и др Миодрагом Павловићем успео је да дође до изванредних светских резултата који су само неколико месеци раније добијени и у једној од највећих светских лабораторија.

Сада сви аплаудирају нашим физичарима. Међутим, да ли ће успети да издрже светску утакмицу у којој су сјајно стартовали? И београдски и загребачки стручњаци напомињу да „заставу можемо да носимо само заједно“ — у неколико југословенских лабораторија у Београду, Загребу и Љубљани, осамдесетак научника неуморно ради на револуционарном проналазку — суперпроводљивој керамици. Заједно би, сасвим је извесно, брже стигли на циљ и освојили технологију која ће изазвати веће цивилизацијске промене него проналазак транзистора.

Слободанка Аст

ПТИЦЕ НЕ ПРИЗНАЈУ ДРЖАВНЕ ГРАНИЦЕ: ТАКОЗВАНА МАЛА БЕЛА ГУСКА ЛЕТО ПРОВОДИ НА ОСТРВУ ВРАНГЕЛ, А ЗИМУЈЕ У КАЛИФОРНИЈИ. ПРЕ ДЕСЕТАК ГОДИНА, МЕЂУТИМ, ОВОЈ РЕТКОЈ ВРСТИ ЗАПРЕТИЛА ЈЕ ОПАСНОСТ ДА САСВИМ НЕСТАНЕ.

УСПЕШНА
САРАДЊА
ДВЕЈУ
ВЕЛИКИХ
СИЛА

На Врангелско острво у Чукотском мору које раздваја крајњи север Совјетског Савеза и Аљаску, једну од савезних држава САД, оне обично долећу негде око 20. маја. Сваког дана сунце је на хоризонту све више, поларна ноћ се повлачи, али је температура овде и даље -20°C .

Тишина... Тундра личи на белу пустињу. Изненада, високо у ваздуху почиње да се разазнаје шум крила, гакање и бела јата гусака која лете у облику клина прекривајући плаво небо.

Херој уз њену помоћ

Пре но што ће „атерирати“ јато дуго кружи над познатим гнездиштима. Тундра оживљава. Чим додирне земљу, клинасти распоред се расипа и јато више не постоји. Почиње време интензивног породичног живота. Птице бирају оне малобројне кома-

диће тла на којима је снег окопнео, одмарају се, греју на топлотом сунцу хранећи се сувим стабљикама од прошле године и корењем које вири из земље. Касније прелазе на младе зелене изданке. Гушчији кљун је као пинцета — изванредан инструмент за чупање зеленог растиња и лишћа из тврде, још замрзнуте земље. Кад пролеће почне на време и кад је топло, гнездишта се брзо топе и суше и већина гусака лако нађе себи место — читава њихова колонија покрива око 25 квадратних километара. Један гушчији пар заузима мали простор пречника 5–10 метара на који је „приступ забрањен“ свима изузев прошлогодишњој деци. Гуска ту ископа плитку јаму, обложи је сувом травом и гранчицама патуљасте врбе, а одозго својим паперјем. Ту снесе 3–5 јаја на којима ће преседети око 22 дана. С времена на време, прекривши јаја паперјем, одлази из гнезда да би нашла храну, а гусан остаје да стражари. У ствари, и кад гуска седи на ја-

јима, мужјак се не удаљава сувише од гнезда.

Догађа се, међутим, да пролеће окасни. Сувих места је мало и борба за „стан“ заоштрава се до крајњих граница. Гусани се међусобно жестоко туку и треба их разумети: поларно лето је кратко, и птићи који не стигну да порасту пре но што наступе јесење, хладноће осуђени су на смрт. Због тога се гуске на острву Врангел уопште не гнезде после 10–12. јуна. Ако не успе да нађе своје место, гуска спушта јаја у туђе гнездо или је принуђена да их остави на снегу...

То је само једна страна драме. Друга је у томе што на ова јаја која нико не чува јуришају поларне лисице. Често су тако дрске да нападну и гуску која лежи на јајима покушавајући да је отерају са гнезда. Али, ту је и гусан који је у стању да жртвује себе да би спасао женку. У тим тренуцима он добија такву снагу да често нанесе тешке повреде лисици. Међутим, гусан ће се тући до смрти само ако гуска остане да лежи на јајима. Ако се она покаже плашљива — а то се дешава међу младим гускама — без њене подршке гусан је слаб заштитник. Гнездо је опљачкано, породица остаје без потомства...

Ништа не помаже

Птица о којој је реч званично се зове азијска мала бела гуска. Тешка је највише до три килограма док друге дивље гуске могу да достигну тежину и од 6 килограма. У наше време поларне области Америке су главно место где се оне размножавају, а у Азији се, на територији СССР, сачувало једно једино место где ова врста изводи младунце — острво Врангел у Чукотском мору, тако рећи на самој граници источ-

ДРЕЧАВИ
ОКОВРАТНИК
— Професор
Слејден
предложио
је да се
гуске
не
маркирају
металним
прстеном
због
кожице
већ
пластичним
оковратником
са
шифром
који
се
види
и са 300
метара
раздаљине.
Две-три
секунде,
и посао је
готов

СПАСИМО

ЗАЈЕДНИЧКЕ

ГУСКЕ

не и западне Земљине полулопте.

Пре тридесет година совјетски научници су приметили да се број гусака смањује. На великом делу острва створени су најпре забрани, а касније су на целом Врангелу гуске стављене под заштиту, па ипак све то није донело значајније побољшање. Природњаци су започели детаљно да истражују ову опасну појаву.

Најпре је примећено да су се на овом острву размножиле поларне лисице, традиционални непријатељи гусака. Откуд то? Тајна је у неким потезима националне економије који су нарушили природну равнотежу на острву. На читавом Врангелу, великом колико и Кипар, живи једва стотину људи, али су овде довезени домаћи северни јелени од којих су многи побегли и почели да се размножавају на слободи. Створила су се крда дивљих јелена и баш те животиње, које нису никакве грабљивице, постале су нов непријатељ беле азијске гуске. И то непријатељ против кога су птице потпуно беспомоћне.

Пошто су једном-двапут пробали гушчија јаја, јелени су почели да нападају гнезда и „пасу“ по њима. Како извести младунце у

таквим условима? С друге стране, јелени који страдају из било ког разлога служе као храна лисицама које су се, опет, све више множиле. Круг се затварао.

Професори Слејден и Кишћински

Беле гуске су заједничке, и совјетске и америчке. Лето проводе на Врангелском острву, а зимују у Калифорнији, а пошто су непрекидно у селидби, орнитолозима је изузетно тешко да утврде на којим географским тачкама трпе највећи губитак.

Совјетски научници предложили су зато америчким колегама да заједничким снагама испитају узроке кризе. Године 1974. потписан је совјетско-амерички споразум о заштити природне средине и у овај програм ушао је и задатак да се спасу азијске гуске. С америчке стране шеф подухвата постао је професор Вилијам Слејден, а са совјетске – Александар Кишћински, а касније Евгениј Сиројечковски, обојица научници сарадници Института еволуционе морфологије и екологије животињских врста.

Птице селице се обично означавају алуминијским прстеновима који им се стављају око ноге. Да би таква птица могла да се препозна, мора се ухвати-

ти два пута што је напорно за човека, а и птице се траумирају. На предлог професора Слејдена Совјети су почели да маркирају гуске пластичним прстеновима јарке боје. Тај прстен представља двоструку

алуминијумских прстенова, било би потребно два пута уловити више од пет хиљада птица.

Шта им се дешавало у зимовнику

Истраживања су показала да зими у Калифорнију, осим азијских гусака стижу и друге, оне из поларних области Канаде (маркиране жутим оковратником) и да оне у зимовницима чине већину – до 80% укупног броја свих гусака. Бројност „Канађанки“ је таква да се за њих не треба бринути и зато је у Калифорнији на њих био дозвољен лов. Утолико пре што се у неким деловима ове државе гуске хране озимим усевима изазивајући оправдан бесфармера.

Шта сад да се ради? Изгледало је немогуће да се азијске птице заштите од калифорнијских ловаца јер далеко од тога да свака птица има оковратник. На томе би и остало да професор Слејден и његови помоћници добровољци – ловци, фармери, љубитељи природе – нису почели редовно да прате дошљаке из СССР. Прошло је неколико година док нису приметили да се „наранџасти“ појављују у Калифорнији међу првима које долете у зимовник. Изгледа да стижу пре „Канађана“.

Тада је изведен експеримент: део ових авангардних птица – без оковратника – уловили су и означили зеленим оковратницима. И шта се десило? Идућег пролећа на острву Врангелу приметили су мноштво „зелених“. На крају је постало несумњиво да врангелске гуске долећу у Калифорнију две недеље пре осталих и да управо по њима грвају калифорнијски ловци у току те две недеље. Кад већ стигну „Канађани“, губици међу „наранџастима“ се знатно смањују. Пут за заштиту ових последњих био је нађен – Американци су почели да отварају ловну сезону две недеље касније.

Уз пут је откривена још једна тајна азијских белих гусака. Испоставило се да трећина од њих уопште не зимује у Калифорнији већ на граници САД и Канаде, у делти река Фрејзер и Скегит, док оне које зимују у Калифорнији уопште и не прелећу ову област. Кад је утврђено да у делти ових река зиму проводе углавном врангелске гуске, лов на њих је драстично ограничен.

Напори орнитолога две земље и њихових добровољних помагача уродили су плодом. Ако се у време кризе број гусака годишње просечно смањивао за 20 одсто, овај постотак данас износи свега 5. Сада на острву летује 100 хиљада гусака. Америчко-совјетска група, међутим, није задовољна. Себи су поставили за циљ 120 хиљада малих белих азијских гусака. Не треба сумњати да то и постићи.

В. М.

НА ЛЕТОВАЊУ – Живот гусака је у сталној опасности: традиционални непријатељ је поларна лисица, а последњих деценија појавио се и нови – северни јелен који обожава да „пасе“ по гушчијим гнездима.

КАНДИДАТКИЊЕ ЗА ДЕЛФЕ

**ПАЖЊА! ГОДИШЊИ
ОДМОР МОГУ
ШТЕТНО ДА ДЕЛУЈУ
НА ВАШЕ ВИЈУГЕ.
ЕВО ПРИЛИКЕ ДА ИХ
МАЛО ЗАБАВИТЕ**

Алфа, Бета, Гама и Омега биле су четири младе даме у старој Грчкој које су училе за пророчице. Само једна од њих успела је да се запосли у Делфи-ма. Од три остале, једна је постала професионална играчица, друга дворска дама а трећа харфисткиња.

Током обуке опробале су се једног дана у вештини прорицања. Алфа је прорекла да Бета никада неће постати професионална играчица; Бета је прорекла да ће Гама завршити као делфијска прорица; Гама је прорекла да Омега неће постати харфисткиња; Омега је предвидела да ће се удати за човека по имену Артаксеркс. Испунило се само пророчанство оне ученице која је касније постала званична делфијска прорица.

Шта је која од девојака постала? Да ли се Омега удала за Артаксеркса?

Решење:

А: прорица
Б: дворска дама
О: не удаје се за Артаксеркса
Г: играчица
О: харфисткиња

Девејке су прорекле:
А: Б неће постати професионална играчица
Б: Г ће постати делфијска прорица
Г: О неће постати харфисткиња
О: Ја ћу се удати за Артаксеркса
Ако је Бетино пророчанство тачно, онда само Гама тачно прорица, јер не, не и Бета. Али, то је противречност, из чега је тачно – Бета не постаје

ПЛАВИ И БЕЛИ ДИСК

А, В, С, Д, и Е су петорица момака. Сваки од њих носи на челу мали бели или плави диск. Сваки може да види дискове које носе други, али не и свој. Они који носе беле дискове увек говоре истину, они који носе плаве слажу чим зину. Ево шта су рекли:
А: Видим три бела диска и један плави
В: Видим четири плава диска

С: Видим један бели диск и три плава диска
Е: Видим четири бела диска

Можете ли да закључите ко носи који диск?

Решење:

Супротном би С видео један бели и три плава, и диск момака пошто С види један бели и три плава, и диск момака Д мора бити бео.
Дакле: А, В и Е имају плаве дискове.
С и Д имају беле дискове.

препоставка је пореш-на, В је дао лажан исказ, В носи плави диск.
Из тога следи да је и исказ момака А лажан (он мора видети барем два плава диска – Е и В). Дак-ле, А носи плави.
Ако је С лагао, диск ма-ка Д мора бити плави (у

Размотримо исказ мо-ка В. Ако је истинит, по-стоји само један бели диск (момак В) и четири плава, што би значило да су сви други искази лажни. Али, у случају да В има бели диск, исказ момака С био би истинит ("Видим један бели и три плава.") Дакле, наша

СРЕЋАН РОЂЕН- ДАН!

Алфа, Бета, Гама, Делта и Епсилон славе своје рођендане у пет узастопних дана, један за другим, али није обавезно да иду тим редом. Алфин рођендан је онолико дана пре Гаминог колико је Бетин пре Епси-

лоновог. Делта је два дана старија од Епсилона. Гамин рођендан ове године пада у среду.

У које дане у недељи падају ове године рођендани осталих четворо?

Решење:

кав: Д А Е Г В. Или, по ал-фабети:
А: понедељак
Б: четвртак
Г: среда
Д: недела
Е: уторак

Дакле, В слави рођендан два дана после Е, А дан пре Е, а Г дан после. Редослед је, ако по-чнемо од недеље, ова-

Онолико дана пре Г коли-ко је В после Е, да В до-дан два дана после Е, не дис-мо могли да сместимо А и Г у два узастопна дана у оквиру датих пет дана.

Знамо да је А рођена Д-Е. Одредимо приказати овако: Е. Назовимо их А, В, Г, Д, Д-Е.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Велико, чак превелико бreme двадесетих и тридесетих година овог века била је илузија да будућност ваздухопловства почива на ваздушним бродовима. Њима су биле нарочито опседнуте Немачка и Енглеска. Нико није могао да одврати богате да не улажу новац у те незграпне и крајње непоуздане летелице, још теже је било ослободити заблуда о њиховој економичности многобројне конструкторе који су се више ослањали на машту него на право знање и техничко искуство.

Најчешће, јавност је била на страни ваздушних бродова превасходно због њихове атрактивности, што им се, узгред, ни данас не може одрећи. А под притиском јавности попушта главни финансијер – влада. Тако се догодило да је с њеним благословом Велика Британија до 1928. утрошила на изградњу седам ваздушних бродова фантастичну суму – око 2,5 милиона фунти. Нико се није замислио над чињеницом што се неколико разбило о земљу или запалило, док неки нису ни полетели, па су завршили на отпаду.

Закувао па устукнуо

Барни Денистоун, или како су га називали – командант Барни (заповедао је једном јединицом у првом светском рату) готово је „запалио“ сународнике за пројект ваздушног брода који је требало да прокрчи пут низу сличних у циљу одржавања бржих путничких и поштанских линија са колонијама. Пре свега са Египтом и Индијом.

И када је све добро „закувао“, Барни је устукнуо – уплашивши се великог конструкционог задатка нашао је човека коме се може поверити пројектовање ваздушног брода. Није могао да учини гори избор: пуковник Ричмонд не само да није имао стручног искуства у градњи ваздушних бродова него ни књишког знања. Додуше, бавио се конструкцијом жебрилица, али то је нешто сасвим друго.

Ричмонд је без страха прихватио понуду иако је био дубоко свестан да ће због цене ваздушног брода неуспех и те како узнемирити јавност. Предао се читању литературе и ставио пројекат на папир.

Богатство за траљав посао

Будући ваздушни брод назван је R 101. Пуковник Ричмонд је предвидео да

га покреће пет мотора од укупно 2400 коњских снага. Уопште, требало је да летелица буде грдосија и дужином од 221 метра надмашује све до тада саграђене.

А тек унутрашње уређење и удобност! Довољно је рећи да је био замишљен као комбинација хотела екстра класе и ексклузивног клуба!

Предложено је да посаду сачињава 48 чланова.

Одлука британске владе донесена 1924. обухватила је изградњу два ваздушна брода малтене близанца – R 100 и R 101. Предвиђено је да вредност радова на оба брода не пређе милион и триста хиљада фунти, колико је издвојено из државне касе.

Али, једно су жеље...

Са ваздушним бродом R 100 ишло је траљаво, Други – R 101 градила је компанија Ројал Ершип Воркс на старом аеро-

Догађај
који
је

узбудио

Велику

Британију

ПУТ

БЕЗ

ПОВРАТКА

**ШЕСТ ГОДИНА БИЛО
ЈЕ ПОТРЕБНО ЗА
ИЗГРАДЊУ
ВАЗДУШНОГ БРОДА
R 101 А ДОВОЉАН
САМО МИНУТ ДА ТИ
НАПОРИ НЕСТАНУ У
ПЛАМЕНУ**

дрому код Кардингтона. Радови су одмицали споро и што је горе – поскупљивали. До 1927. „поједено“ је око 770 хиљада фунти а крај се није назирао.

Средином октобра 1929. сви су одахнули: R 101 је извучен из хангара на аеродром и „носем“ привезан за торањ. Деловао је задивљујуће. Но, није ишло... Тридесетчасовно испитивање показало је да брод никада неће моћи да постигне потребну висину.

Враћање у хангар подражумевало је продужавање брода и комплетну прераду конструкције! Градитељи су били ојађени.

Са зебњом је обављен пробни лет 1. октобра 1930. Прошао је добро. Летело се по лепом времену изнад јужних делова Енглеске. Влада се тиме задовољила. То је била њена велика грешка.

Једни лифтом, други пешице

Најзад, дошао је и дуго очекивани час поласка за Индију. Утаначен је за 4. октобар у 18 часова. Одмах после пробног лета целокупна британска штампа надугачко је писала о новом ваздушном броду, „највећем доприносу Велике Британије авијацији“! На улици, у ресторану, по кућама, причало се само о томе. Људи су били толико знатижељ-

ни да су 4. октобра већ од раних преподневних часова аутобуси и аутомобили просто закрчили путеве према Кардингтону. Сви су желели да виде циновски брод и присуствују тренутку полетања.

Посебно поносан био је лорд Томпсон, министар у влади, човек који се срцем и душом залагао за R 101. Њему и још четворици владиних представника припала је част да буду први путници на првом лету за Индију. Придружило им се шест угледних људи фирме-градитеља брода и, разуме се, лордов слуга. Тако су се, заједно са 42 члана посаде, у ваздушном цину нашле 54 особе. Гости и капетан брода ишли су лифтом до улаза, док су се чланови посаде попели уз 170 степеника торња за чији је врх брод био привезан.

Иако су тадашње године

биле прилично испуњене романтичним заносом, то не значи да понашање градитеља ваздушног брода R 101, и свих који су подржавали његово склапање, треба сматрати лакомисленим. Ни говора! Јер, једно је уверење да је нешто епохално макар и сумњиве конструкцијске сигурности, а друго је сам практичан рад. Што се тиче последњег, ништа није упозораваало на опасност: R 101 је пре поласка за Индију испробаван у лету и нису уочене веће тешкоће.

Готови смо, момци!

Уз клицање окупљене масе, летећи цин се отиснуо на пут у 18,36 часова.

ко није успевао да „ухвати“ праву висину. Досезао је само 475 метара од тла, што је било мало. Чим наиђе на планину, биће готов. Ни брзина није очаравала — једва 40 километара на час!

Неспокојство је повећала телеграфска порука из Кардингтона да изнад јужне Енглеске ветар дува брзином већом од 60 километара на час. Немајући куд, капетан је признао да је R 101 пројектован да издржи налет ветра од највише 40 километара на час. Први официр се згрануо.

— И ви сте то знали, а ставили сте главу у торбу! Зар верујете да ће нас целим путем пратити сунце и поветарац!

Капетан је оћутао. Није хтео ни да чује о повратку. Само напред. Лондон су прелетели по јакој киши и ветру. Ваздушни брод је

издржао. Изнад Ламанша је изненада изгубио висину. Путници су кроз прозор јасно видели таласе. Нису се узбудили, веровали су да им капетан пружа прилику да уживају у несвакидашњем призору.

Срећом, брод се опет домогао висине. У 20,21 капетан је јавио аеродрому у Кардингтону да је све у реду. Узвраћено је упозорењем да обрати пажњу на вртложна струјања која су се управо појавила над северном француском.

У 1,51 после поноћи ваздушни брод је обавештен да се налази пред француским градићем Боавијем и брдом. Капетан је одговорио. То је било последње јављање са R 101.

Убрзо, на ваздушном броду је обављена смена официра и стројовођа. Тек приспели машиниста Лич приметио је да се флаша и чаша на столу благо померају према ивици. Уклонио

их је. Неколико секунди касније запазио је да се врата машинског одељења „отимају“ шаркама. Затим су се одвалила и у просторију је сукнуо пламен. Потом се зачуо тресак.

Електричар Дисли осетио је прво пропадање летелице али се није узбудио. Одмах је уследило друго. Тада је зачуо шефа Коксвејна: „Готови смо, момци!“ Није знао шта да уради. Последње чега се сећа је низ експлозија. Када је дошао себи, лежао је на влажној трави, неповређен.

Становнике Боавија пробудио је неуобичајено бучан рад мотора ваздушног брода. Непријатан звук мешао се са још непријатнијим шумом олује и кише.

Управо тада један радник фабрике дугмади у Боавију постављао је у пољу замке за зечеве. Тргло га је зујање мотора. Застао је, подигао главу и погледом пратио наилазак ваздушног брода. Пред оближњим брдом брод је изненада почео да „посрће“. Огромна црна маса као да се љуљала тамо-амо. Затим ју је захватио пожар. Следећег тренутка забила се у брдо. Проломиле су се експлозије, једна, друга, трећа... чинило се да се земља тресе.

Становници Боавија похитали су у помоћ. Успели су једино да шест преживелих, оних који су услед експлозије испали из ваздушног брода, одвuku што даље од пламена.

Остали, 48 путника и чланова посаде, нашло је смрт у првом и последњем лету ваздушним бродом за Индију. Већина лешева била је потпуно угљенисана. Само 14 мртвих могло је да се препозна. Сви су сахрањени у Кардингтону, у заједничкој гробници у облику слова Т.

Трагедија је узбудила Велику Британију. Истрага је била мучна а суђење дуго. На крају је суд закључио да до несреће није дошло због грешке у конструкцији, што је иначе било очигледно, већ због лоших временских услова.

На страницама штампе повела се полемика. Многи су судско виђење отворено стављали под сумњу пажљиво анализирајући детаљ по детаљ.

Било како било, трагедија R 101 представљала је озбиљну опомену. У ствари, за Британце је била крај заблуде о блиставој будућности ваздушних бродова.

М. Тодоровић

НЕ ПРЕПОРУЧУЈЕМО,
АЛИ ТРЕБА ЗНАТИ

ЛЕЊОСТ ЈЕ МАЈКА СВИХ
ПОРОКА, КАЖЕ СТАРА
ПОСЛОВИЦА. МЕЂУТИМ,
ЉУДИ СУ, ЧАК И НЕКИ
ГЕНИЈАЛНИ, ТВРДИЛИ
БАШ СУПРОТНО

Земља Дембелија на слици Питера
Бројгела старијег, фламанског сли-
кара из 16. века.

УМЕТНОСТ ЛЕШКАРЕЊА

Где је земља Дембелија - не зна нико, али о томе како се у њој живи - о томе имамо детаљан опис браће Грим. Печени голубови лете кроз ваздух, уместо кише пада вино, улице су поплочане сиром, а прасићи се рађају с руменом, реш печеном кожом. Ко штучне добије талир, ко подригне заради дукат, али ако случајно нешто ради - мора да плати казну.

У време кад су браћа Грим тако писала била је то врло лепа бајка за децу. Одрасли су диринчили од јутра до мрака и о Дембелији нису стизали ни да сањају. Данас као да су се ствари обрнуле, и то управо у домовини Вилхелма и Јакоба Грима.

У анкети коју је спровела једна фабрика цигарета, испитујући како просечни Немци проводе дан, већина од 400 испитаника изјавила је да им је код куће, у фотељи, уз пиво и телевизор, лепше него на послу. Некада, у строго дисциплинованој пруској држави, такав одговор био би нечувен и неморалан. У једној анкети о радним навикама највећи део испитаника, њих око 40 одсто, определило се за одговор који је гласио: „На послу радим оно што се тражи од мене, али се никада посебно не залажем; посао ми није баш толико важан.“

Поређења с Јапаном показују да су у Земљи Излазећег Сунца радни учи-

нак и продуктивност осетно већи него у Западној Немачкој. Није чудо стога што су се узбунили економисти, психолози, социолози, што се организују семинари, саветовања и конгреси не би ли се утврдило шта се то догађа, због чега су се Немци олењили.

Микеланђело лењивац?

Понеко, међутим, сматра да нема разлога за панику. Искусни политичар Ханс-Јирген Вишневски изјавио је тим поводом: „Морамо да научимо да се живот не састоји само од рада.“ Извлаче се из заборавља и речи славних људи који су у прошлости изрицали зачуђујуће и мало познате похвале нераду. Оскар Вајлд је, на пример, написао: „Вредноћа је извор свега што је ружно“, а његов француски колега и савременик Анатол Франс: „Рад је неприродан, само је лењост божанска.“ Песницима је ла-

ко - они такве изјаве не морају да обрађују.

Многи су своју оданост лењости показали личним примером. Фјодор Достојевски провео је цело једно лето у Травеминдеу, на обали Балтичког мора, у једном од најотменијих хотела сунчајући се и купајући. У хотелској хроници је забележено да за све то време „није написао ни словца“ - а такође да на одласку није платио рачун.

Боакина Росинија нипошто не бисмо могли да назовемо ленштиним, ако знамо да је своју најпознатију оперу „Севилски бербери“ написао за циглих осамнаест дана. Ипак, зна се да није волео да се креће и да је најрадије компоновао у кревету. Кад му је тек написан први лист једне увертире одлетео под кревет, он је све писао изнова јер му је то било лакше него да устаје и заглачи се под кревет.

И славном Микеланђелу поједини биографи приписују лењост. Енглески књижевник Г. К. Честертон написао је о њему: „Само зато што се извешао у племенитој уметности лешкарења у постељи био је у стању да на таваници једне капеле прикаже величанствену људску и божанску драму.“ Тачно је да је Микеланђело своју циновску фреску у Сикстинској капели сликао лежећи на скели. То још увек не мора да буде доказ лењости, јер радити четкицом изнад главе у усправном положају било би право мучење.

Познати немачки песник и романописац Херман Хесе, добитник Нобелове награде за књижевност 1946, неко време није био у стању да пише због нервне напетости. Покушао је да се лечи на оригиналан начин - мешавином вина, хашиша и Бетовенових симфонија. Кад то није успело, пронашао је други, бољи лек: источњачке бајке, посебно индијске и приче из „Хиљаду и једне ноћи“. У њима је нашао идеалан начин да се потпуно опусте и преда благотворној доколици. Ускоро је свим својим нервозним пријатељима почео да препоручује те приче као лек. Опомињао их је, међутим, да их не читају седећи на обичној европској столица. Треба се извалити на диван пун меких јастука и по могућству не читати сам, него замолити неког пријатеља да чита наглас.

- Индијци су прави милионери времена - каже Хесе. - Већина азијских прича немају за циљ никакве моралне поуке, него напосто теже да читаоца опусте и разоноде. Захваљујући њима убрзо сам научио да и без лектире проводим сате у блаженом нераду. Пажњу су ми закупљале такве наоко неважне појаве као што су лет комарца, кретање зрна прашине у Сунчевим зрацима или шум таласа.

И Бог је радио само шест дана

Пол Лафарг, француски социјалиста, зет Карла Маркса, написао је књигу „Право на лењост“ у којој је критиковао хришћански и буржујски култ рада. Пишући у горко-ироничном тону, он посебно напада мисионаре који, по његовим речима, „кваре поносне црнце помоћу хришћанства, сифилиса и догме рада“.

Тачно је да је хришћанство донело један идеал рада који раније није постојао. Стари Грци и Римљани поштовали су доколицу много више него рад. Најбољи пример је Диоген, филозоф који је становао у бурету. За некога ко жели да се заштити од кише и ветра, а не мора да уложи ни најмање труда у изградњу стана, буре је идеалан смештај. Позната је анегдота о Александру Великом који је Диогену понудио да му испуни сваку жељу на шта је овај одговорио: „Моја је једина жеља да се склониш одатле јер ми заклањаш сунце.“

По Аристотеловом учењу човечан-

Сустрет
Диогена
и
Александра
Великог,
према
једном
старом
цртежу.

ство се делило на робове који производе, и слободне људе, који „делају“. Отуда је грчком грађанину било испод части да гради кућу, пече хлеб, лови рибе или лије метале, јер све је то „производња“, дакле робовски рад. Напротив, ако је по цео дан седео на градском тргу и водио бескрајне расправе о државном уређењу или о природи богова, то за њега није било губљење времена, него „делање“, духовна активност достојна сваког поштовања. Доколицу, па и потпуни нерад, ценили су управо зато што је омогућавала људима да се баве таквим активностима.

Једино је уметност збуњивала античке мудраце не дајући им да ову поделу доследно спроведу. Вајар, рецимо, од мермера као сировине „производи“ кипове - значи ли то да је и његов рад робовски? Уметници су се, наравно, бунили против таквог схватања тражећи за себе часно име нерадника. Дилему је решио тек Цицерон пресудивши овако: само ако

нека уметност служи свакодневним потребама, као на пример уметност кувања, треба је сврстати у рад. На супрот томе, сликарство, вајарство, архитектура, намењене су вечности и стога нису недостојне слободног грађанина. Књижевницима су лењивци одувек били омиљена тема. Ипак, ако тражимо супердемпела и савршеног готована, најпотпуније оличење тромости које је икад створено, онда то место без сумње припада Обломову. Тај јунак истоименог романа Ивана Александровича Гончарова појавио се пред читаоцима 1858. године и напречац их освојио. Цела Русија разговарала је о Обломову, а познати критичар Доброљубов објавио је студију „Шта је то обломовштина?“ и тако руском и другим језицима подарио једну нову реч. Још ће и Лењин, борећи се против остатака столетне апатије и неактивности, узвикивати да треба „прекинути са обломовштином.“

Радња романа врло је једноставна.

Књижевник
Херман
Хесе
препоручивао
је
ленчарење
као
лек
за
слабе
нерве.

Обломов, имућни 32-годишњи племић, по цео дан се излежава на дивану. Да би га тргао из таквог живота, његов пријатељ, вечито вредни и активни Штолц (породом Немац) упознаје га с девојком Олгом. Међу њима се рађа љубав, Обломов устаје с дивана, излази у шетњу, започиње јуначку борбу против своје давнашње лењости... Авај - лењост је јача. Разочаран у Олгу, Обломов се враћа на диван и, само комфора ради, жени се својом домаћицом која ће му омогућити да гурмански једе и да остатак живота проведе излежавајући се. Његова бивша љубав удаје се за Штолца.

Мада му је „Обломов“ донео велику популарност, Гончарову то није био довољан подстицај да се бави књижевношћу. Следећи роман писао је пуних дванаест година, а после њега, све до смрти (1891. године), објавио је тек покоју приповетку и чланчић. Да није и њега захватила обломовштина?

С. С.

10 × 10 или пронађите грешку

ЖАЛБА ЗА ОКРУТНИ СУД

У свакој реченици погрешно је по једно слово.

1. Келнера смо замолили да нам донесе балон вина и једну кофу за друга Бору.

2. Премије су повећане, па ће стока и индивидуални произвођачи потписати самоуправни споразум о испоруци млека.

3. Кад сам му испричала да имам сталне ангине, доктор је предложио да дођем на преглед гола.

4. Треба почупати ову травуљину и засадити што више корова.

5. У сарадњи с факултетским стручњацима отворили смо нов погон за производњу мудраца.

6. Жалбу треба да упутите Окрутном суду у Смедереву.

7. Свуда су се виделе полусрушене куће и запуштене улице - трагови дугогодишње оурске владавине.

8. Следеће године наши су поносно изгубили све утакмице и заузели последње место.

9. Штете у становима су поправљене, али децу треба замолити да се више не рађају.

10. - Знаш, Живанка - рече јој муж - без краве се у кући не може, али могао бих да продам тебе.

РЕШЕЊА:
1. кофу, 2. стога, 3. грана, 4. окривом, 5. мајмунца, 6. он, 7. турске, 8. поновно, 9. гађају, 10. теле.

МАНИГА ЈЕ ЗА ТАТЊИЈОМ

ЊУЈОРК ТАЈМС СА 800.000, ФРАНС СОАР СА 400.000, НАША ПОЛИТИКА СА 250.000 ПРИМЕРАКА – СВЕ СУ ТО ПРАВИ ПАТУЉЦИ У ОДНОСУ НА ТОКИЈСКИ АСАХИ И ЈОМИУРИ.

ТУКУ СЕ И – ПОШТУЈУ: Лево Тоићиро Хитоцујанаги, директор Асахија (12 милиона примерака дневно). Десно Јосоји Кобајаши који предводи Јомиури (14 милиона тиража).

Пет је сати ујутро. Град још спава док у поштанско сандуче на вратима стана студент разносач убацује прво јутарње издање Асахија и трком силази са спрата. У приземљу сусреће разносача из конкурентског листа Јомиури. Овај свакодневни маратон хиљаде колпортера симболично приказује колико су Јапанци просто опседнути тиме да морају да знају све новости.

Читање на радном месту

– Наше сликовно писмо које се састоји од идеограма делује готово као телевизија – објашњава Суму Танигући, уаодничар Јомиурија. – С друге стране, слика на телевизији буде и остане, а знаци вам омогућавају да сазнате више и шире о новости коју сте видели на ТВ.

У Јапану је сасвим уобичајено да се новине читају у радно време. Шездесет осам од 121 милиона становника острва чита један или више од 125 дневних информативних листова. Тридесет осам милиона породица прима на кућу један или два листа, ујутру и увече. То није све: 93 одсто оних који купују једне дневне новине читају још најмање један недељни или месечни лист! У градском саобраћају типичном Јапанцу прави друштво књига или „манга“ (комбинација стрипа и хумора) која се баца после читања, у књижарама се одлучују за „тађијоми“, читање стојећи...

Пет циновских дневних листова држи 50 одсто тржишта штампе у Јапану. То су Јомиури (14 милиона примерака дневно), Асахи (12 милиона), Маинићи (6,5 милиона), Нихон кеизаи шимбун (3,6 милиона) и Санкеи (3 милиона). С оваквим тиражима Јапан је, доиста, јединствен у свету. Највећи дневни листови многољудних земаља, рецимо Сједињених Америчких Држава и СССР, не могу да постигну ни десети део ових бројки. (Изузетак је једино московска Правда са 8 милиона примерака дневно).

Штампа стиже на ноге

Последњих година поменути најтиражнији листови Јапана водили су жестоку битку да повећају број претплатника. Рекламни агенти ишли су од врата до врата, поклањали сапунчиће, салвете, марамце, карте за утакмице безбола, бесплатну претплату на месец дана. Прошлог фебруара одлучили су да прекину ову трку јер су

трошкови акције претили да прогутају саме новине. Као победник из ове битке изашао је Јомиури: данас су чак 99,5 одсто његових читалаца претплатници!

Ту треба нешто објаснити. Високи тиражи јапанске штампе, између осталог, резултат су и јединствене мреже растурања новина у свету. Систем достављања новина – кажу они – омогућава нам да не смањујемо тираже кад пада киша. Наши читаоци навикли су на тачност и сматрају за обавезу својих новина да им дођу на ноге.

За више од сто година, колико постоје ова два цина јапанске штампе они не престају да се боре, уходе једни друге, не пропуштају згоду да неким техничким новинама претекну оне из другог табора. Али, они се и поштују међусобно. „Јомиури је изванредан противник“ – признаје Тоићиро Хитоцујанаги, директор Асахија.

Дуго је Асахи био на челу по тиражу, све док га, пре седам година, Јомиури није претекао за два милиона читалаца. Победу углавном дугује одлуци да узме под

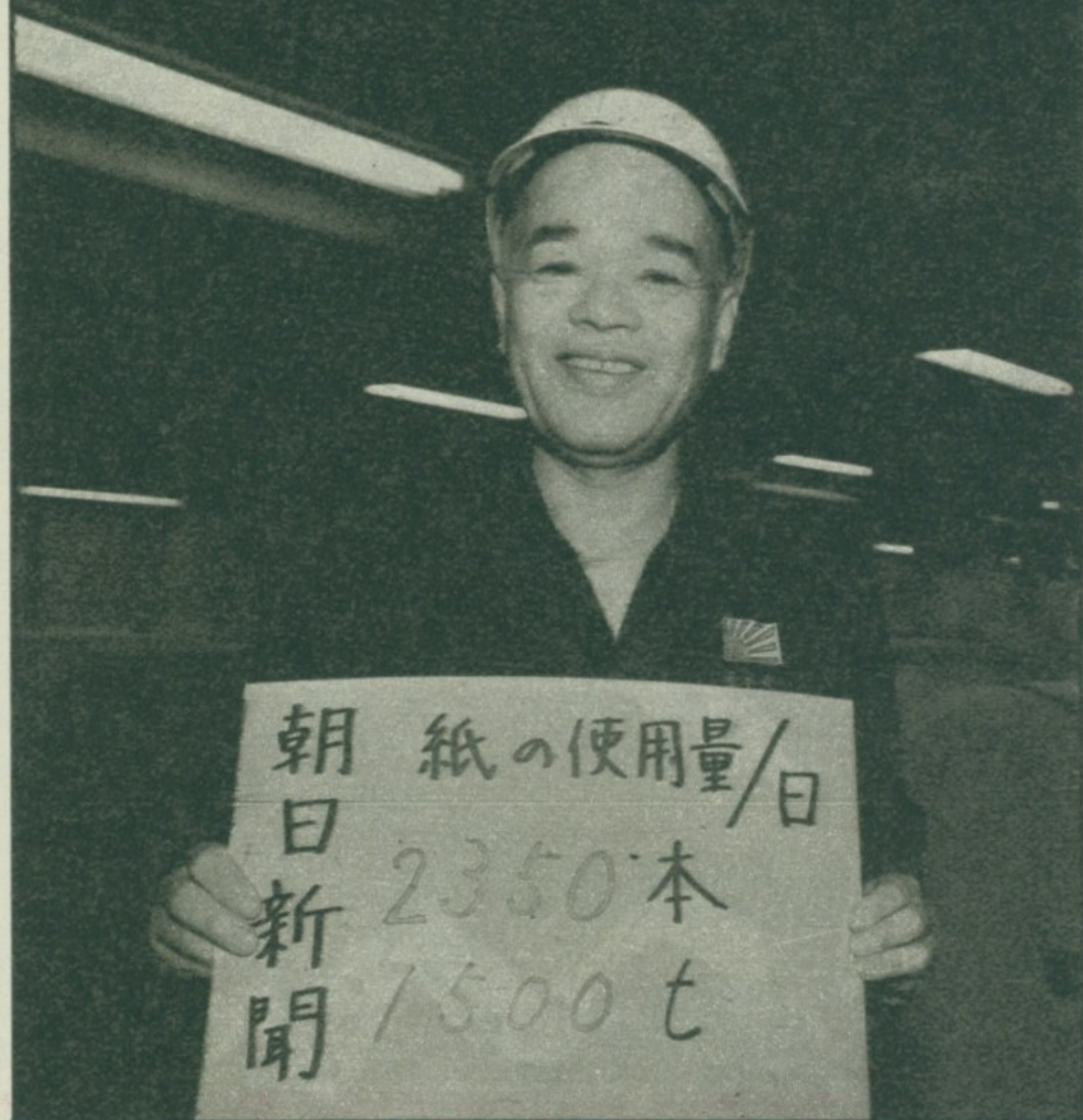
своје најпознатији безбол клуб на острву „Дјеантс“. Директор Јомиурија Јосоји Кобајаши поносан је на ову одлуку. „Тада су нам се сви смејали – каже он. – И они у Асахију говорили су да је глупост да информативне новине буду спонзор спортском клубу. Данас се, међутим, све новине одушевљавају безболом“. Испоставило се да је овај национални спорт бр. 1 у стању да избрише разлике у политичким уверењима. Многи читаоци који су комунисти, само зато што навијају за „Дјеантс“, купују Јомиури који се иначе сматра „десничарским“.

Асахи је у нечем другом у предности. Од 1980. године, уз сарадњу с јапанским рачунарским фирмама, овде је потпуно компјутеризовано слагање и прелом листа по чему је Асахи данас први не само у Јапану већ и у свету.

Цео град усред Токија

У зграду од црвене опеке, у којој је смештен Асахи, са 68.000 квадратних метара површине на

НЕЗАСИТА АЖДАЈА: Лист Асахи дневно утроши 2.350 ролни папира или 1.500 тона. Кад би се наставиле једна на другу, прекрила би се раздаљина Токио – Њујорк.

20 спратова, гледа на тржницу Цу-кију, могу се провести недеље, па и месеци, а да се уопште не изађе напоље. Читав један спрат је прави хотел са 400 кревета. Ту је и јавно јапанско купатило, ресторан на 8. спрату који ради 24 сата, продавница одеће, козметике, електронике, па гимнастичка сала, тениски терен. Затим традиционална чајиница, музеј, сала за конференције.

Зараде у овој Асахијевој тврђави једнаке су за мушкарце и жене, што у Јапану није баш свуда обичај. Разлике између плата радника, оператера за компјутерима и

кој од њих влада неописива гужва.

Све рубрике овог „најобавештајнијег“ листа на свету (има их двадесетак: политичка, економска, спољна, друштвена, културна итд.) изгледају слично. Столови редактора поређани су зракасто око центра у коме се налазе оператери са својим компјутерским машинама за слагање. Лаки ударац у дирку с идеограмима, и они се појављују на екрану. То је проналазак века у области штампарства за народе Кине, Јапана и Кореје за чије писмо са неколико хиљада

министарствима, политичким партијама, локалној администрацији, полицијским станицама, царској палати итд. У клуб могу да уђу само акредитовани новинари. „Слободњаци“ и странци жале се да немају приступ до информација као њихове јапанске колеге.

Из кисја клуба новинари шаљу своје извештаје телефоном, теле-фотом или директно у један од компјутера листа. У редакцији се рукописи редигују руком, а онда се ваздушном поштом шаљу са четвртог на пети спрат где их слагачи уносе у меморију једног мини рачунара. Такозвани „прелом“

тако да се у европским престоницама може купити већ у 10 сати ујутру!

...Други спрат испод земље. Као у стројарници пароброда. Сладуњав мирис машинског уља, тутње 32 огромне ротационе машине за офсет штампу. Брзином од 40 километара на сат машина гута ролну папира од 940 килограма за 20 минута и за то време избаци 7.500 примерака на 32 стране. У 5 сати ујутру одштампано је 3,6 милиона примерака. колико Токију тражи сваког дана.

Како живе новинари

У јапанским листовима новинари, чак ни уводничари, никад не потписују своје текстове! Одговорност за информацију сноси искључиво лист! Без могућности да постане познат и славан, новинару преостаје да се „теши“ тиме што се инкогнито, као филмска звезда која бежи од обожавалица, вози у црној лимузини за чијим је воланом шофер у белим рукавицама.

Томоко Саито ушла је у Асахи 1982. и, као и сви почетници, одређена у рубрику „друштво“. Најчешће су је слали у кисја клуб при полицијској станици у кварту Уену, близу Северне токијске станице. — Понеко прегажено куче и то би било све — каже она. — Тако ћете научити занат, говорили су ми у редакцији. Ту је остајала од 10 ујутру до 10 увече, за шта је добијала двоструку плату (око 150 милиона старих динара). И она, као и њене колеге зависе при том много од расположења полицијског шефа. Али то је једини начин да се дође до информације ван званичних коминикеа које добијају сви. „Овај систем не оставља новинарима слободно време ни да читају нити да се баве нечим другим“. Али, Томоко Саито се не жали само на кисја клуб при полицијској станици: у свим новинарским клубовима је ужасна конкуренција. Новинар мора да вреба испред шефових врата, да покуша да се убади пре конкурента и — никако не сме да заборави букет цвећа за рођендан шефове жене!

Будућност је већ ту

За Асахи кажу да је више намењен интелектуалцима, за Јомиури да је популарнији. Асахи има напредније ставове по „женском питању“, од свог конкурента који је практичнији на женским страницама листа, левица оптужује Јомиури да је ближи влади и конзервативнији, десница Асахи да је на стројен просовјетски... Било како било, ова два конкурента — Асахи и Јомиури — имају једну заједничку бригу: нагли успон једног модерног ривала. То је Нихон кеизаи шинбун (јапанске економске новине), дневник са 3,6 милиона примерака. Он доноси вести свих врста, али с економског гледишта и има највећи пораст тиража годишње — 8 одсто, што има да захвали коришћењу банке података (сам је дневно обогати са 20.000 нових економских информација!) затим видео-тексту, теле-тексту, итд.

Штампа будућности, очигледно, већ постоји.

В. Милићев

Асахи има два сопствена авиона и пет хеликоптера који углавном служе за снимање. Опремљени су теле-фотом тако да снимке шаљу директно у редакцију.

Новинари и даље пишу чланке руком иако су окружени компјутерима са терминалом. Почетна плата новинара — 60 старих милиона. Новинари никад не потписују своје чланке

Месецима се може живети а да се не изађе из зграде Асахија. Ту су 400 кревета, запослени се могу фризирати (цена: 320 старих хиљада) или јести у ресторану где се дневно послужи 3.500 obroka, а отворен је 24 сата.

На истом спрату на коме је и традиционална јапанска чајиница налази се права гимнастичка сала. На крову је и терен за тенис. Да не помињемо продавнице одеће и парфимерије.

Клавијатура с идеограмима: 3200 знакова довољно је да се напише чланак на модерном јапанском. Друга клавијатура са 7000 знакова користи се за компликованије техничке чланке.

Два пута дневно, у 10 и 16 часова, хиљаде бициклист (углавном студената) разноси новине по кућама и канцеларијама. Они осигуравају готово комплетно растурање штампе која се у Јапану не купује већ се на њу претплаћује.

новинара су минималне. Основна плата за оне с факултетском дипломом износи 180.000 јена, односно око 60 милиона старих динара, а за оне са средњом школом око 50 милиона. Сваки спрат је практично једна соба. Рубрике су одвојене између себе намештајем или покретним зидовима, и у сва-

идеограма донедавно уопште није постојала писаћа машина.

У редакцији је само мали део од 1200 новинара. Већина је на терену или у једном од 400 новинарских клубова — кисја крабу (кисја — новинар). То су јединствена места где се могу добити информације, а има их при разним установама —

листа (распоред текста и фотографија на страницама) раде заједнички редактор и оператер који седе један крај другог. Кад је страна готова, негатив филма шаље се истог часа у штампарије у унутрашњости земље, а од јануара 1986. преко сателита, и у Лондон где се Асахи такође штампа

КАРЛ МАКАН СЕ САВ ПРЕТВОРИО У УВО. ХОЋЕ ЛИ ВЕЋ ЈЕДНОМ ДОЛЕТЕТИ ТАЈ ХЕЛИКОПТЕР И ВРАТИТИ ГА КУЋИ? АЉАСКО ЛЕТО ЈЕ ОДАВНО ПРОШЛО. СТИГЛА ЈЕ ЗИМА ОД КОЈЕ НЕЋЕ МОЋИ ДА СЕ ОДБАРИ...

У марту 1981. године Карл Макан је с двојицом својих пријатеља слетео на једну пустару на Аљасци, 360 километара од Фербанкса. Намеравао је да сними кратко поларно лето. Договорили су се с пријатељима да неко од њих дође по њега, такође хеликоптером, почетком августа.

Карл се са пуно жара бацио на снимање безименог језера и биљног и животињског света око њега. Утрошио је чак пет стотина филмова. Био је одушевљен оним што је видео и веровао да ће његови снимци наићи на велико интересовање у Сједињеним Америчким Државама.

За све је крив црвени шал

Дошао је август и Карл се сав претворио у уво. Сваки дан је очекивао да чује брујање хеликоптера. Али, од њега ни трага. Није га хватала паника јер је веровао да га пријатељи неће тек тако оставити у тој дивљини. И, да би некако прекинуо дане, почео је да пише дневник.

„Данас је 15. август. Прошло је лето. Почеле су досадне дуге кише. Веровао сам да сам све лепо испланирао за свој повратак кући. Изгледа да сам се

преварио...” забележио је Макан у дневник. „Живим на хлебу и води. Јуче сам појео последње залихе пиринча. Остала ми је још једна боца плина.”

Првог септембра је записао: „После месец дана први пут сам окусио нешто конкретно. Упецао сам рибу и уловио патку.”

Међутим, тек средином јесени могао је мало да одахне, бар што се хране тиче. Уловио је јелена. Јео је као никад у животу. Остатак меса је оставио да се суши – за касније. Повратак му је изгледао све неизвеснији, а он се није усуђивао да крене пешке. Бојао се да не одлута даље на север и заувек остане заробљен у снегу и леду. Ноћи су постајале све хладније. Дувао је ветар, толико јак да му је чак порушио шатор. Онако исцрпљен и промрзао, једва је успео опет да га подигне.

Крајем септембра чуо је брујање мотора. Није одмах смео да се радује. Можда му се само причинило. Све његове сумње су нестале кад се на сивом небу Аљаске указао хеликоптер. Макан је зграбио свој црвени шал и почео да маше. Затим је брзо ушао у шатор, у жељи да што пре спакује оно мало ствари. Одједном, брујање је постајало све тише, као да се хеликоптер удаљио. Макан је наставио да се пакује верујући да пилот само маневрише и бира место где да слети. А онда, готово да га више није чуо...

Излетео је из шатора изbezумљен. Хеликоптер је био толико далеко да је изгледао као тачка на небу. Дуго је тако стајао крај шатора не верујући да му се то догодило. Тог 21. септембра је записао: „Вероватно сам погрешио што сам махао црвеним шалом и одмах ушао у шатор. Можда је пилот тај мој гест протумачио као да је све у реду.”

Касније је пилот, полицајац Дејвид Хамилтон, то и потврдио. Био је на задатку и прелетео тај део

Аљаске. Кад је угледао Макана, помислио је да је он неки истраживач и ни по чему није закључио да му је живот у опасности.

Сенка од човека

Дошао је октобар. Почеле су хладноће и вејавице. Језеро се заледило. Угледао је и првог вука. Успео је да га отера. Јелена је давно појео и сада је живео хранећи се зечевима које је хватао у замку. Али, све чешће су његове клопке остајале празне. Дивљач која би се уловила односила су вукови и лисице.

Петог октобра је записао: „Данас сам морао да се борим с чопором вукова. Кружили су око мог шатора и стравично завијали. Пушка је била једини спас. Али, имам само још неколико метака. Један морам да сачувам... Не желим да постанем плен тих крвожедних животиња.”

Крајем новембра више није имао шта да једе. Ноге и руке готово није осећао, толико су му промрзле. Постао је сенка од човека.

„Не могу више. Спас видим у једином преосталом метку”, биле су ово последње речи које је Карл Макан записао. „Потрошио сам сав плин. Запалио сам неколико цепаница. Кад се угаси ватра, угасиће се и мој живот...”

Његово тело нашли су само недељу дана касније. Карл Макан је имао тридесет пет година. Ни до данас истрага није утврдила зашто нико није дошао по овог младог сниматеља крајем необично лепог, али кратког аљаског лета.

Д. М. М.

Илустровао Бора Милићевић

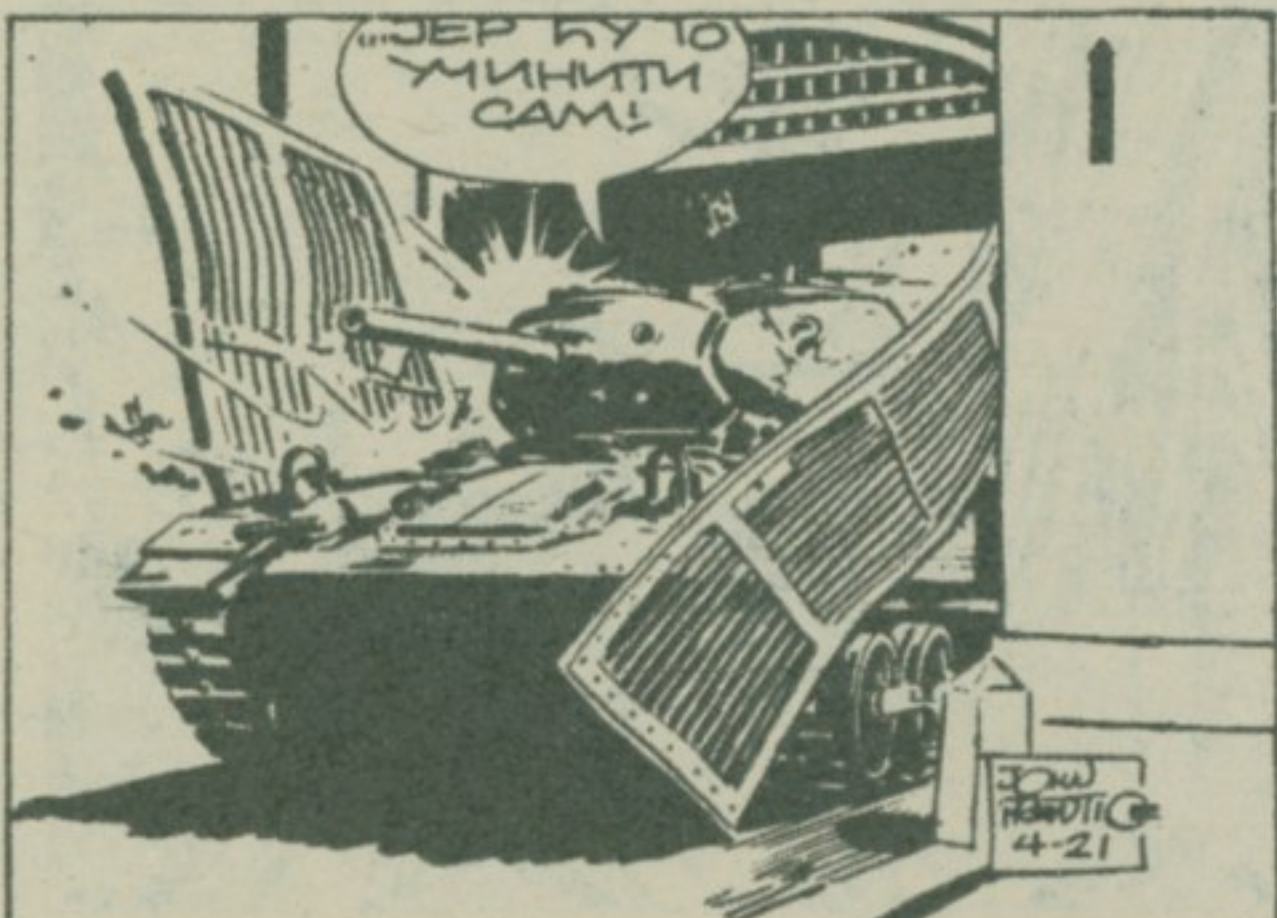
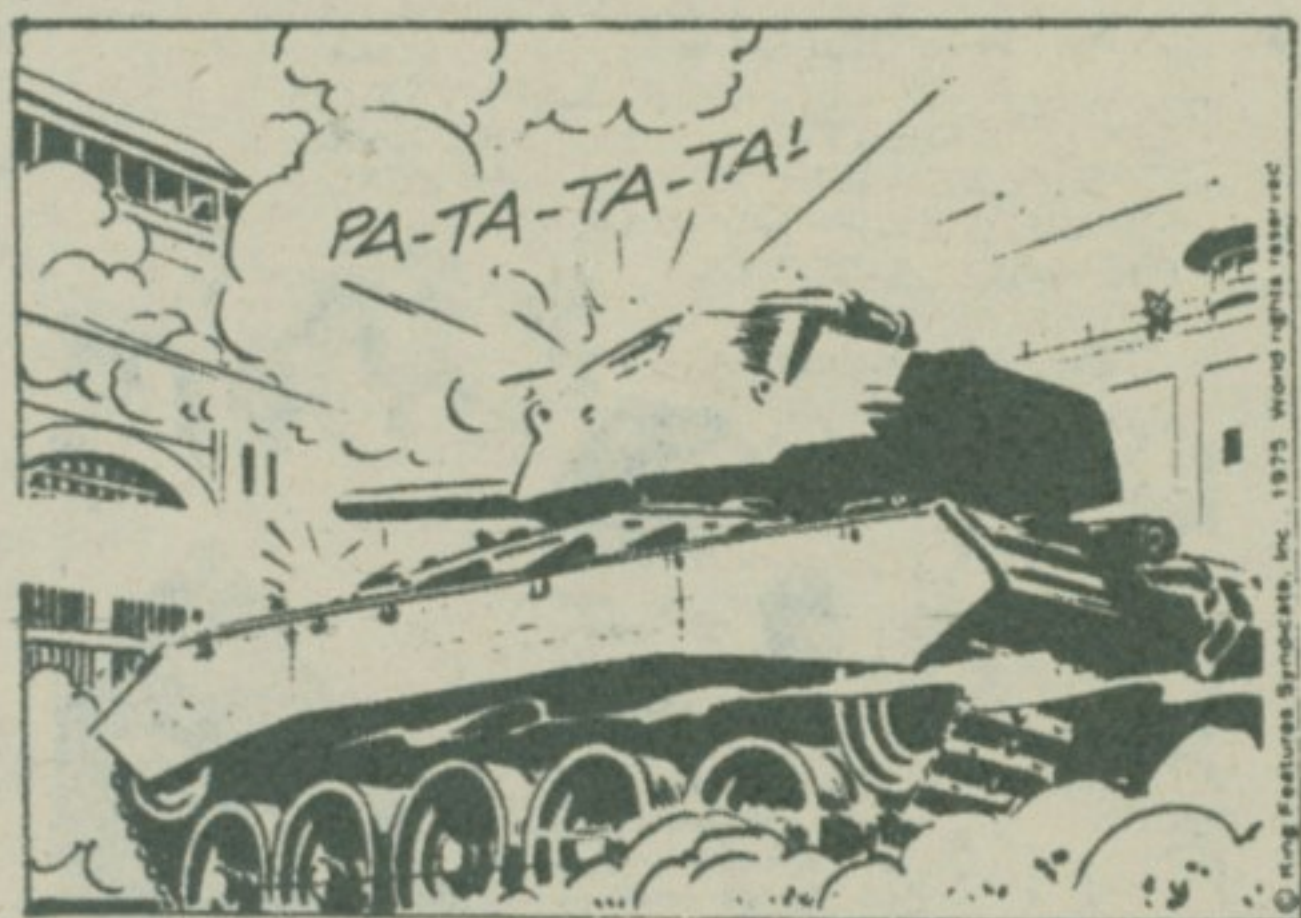
РИП КИРБИ

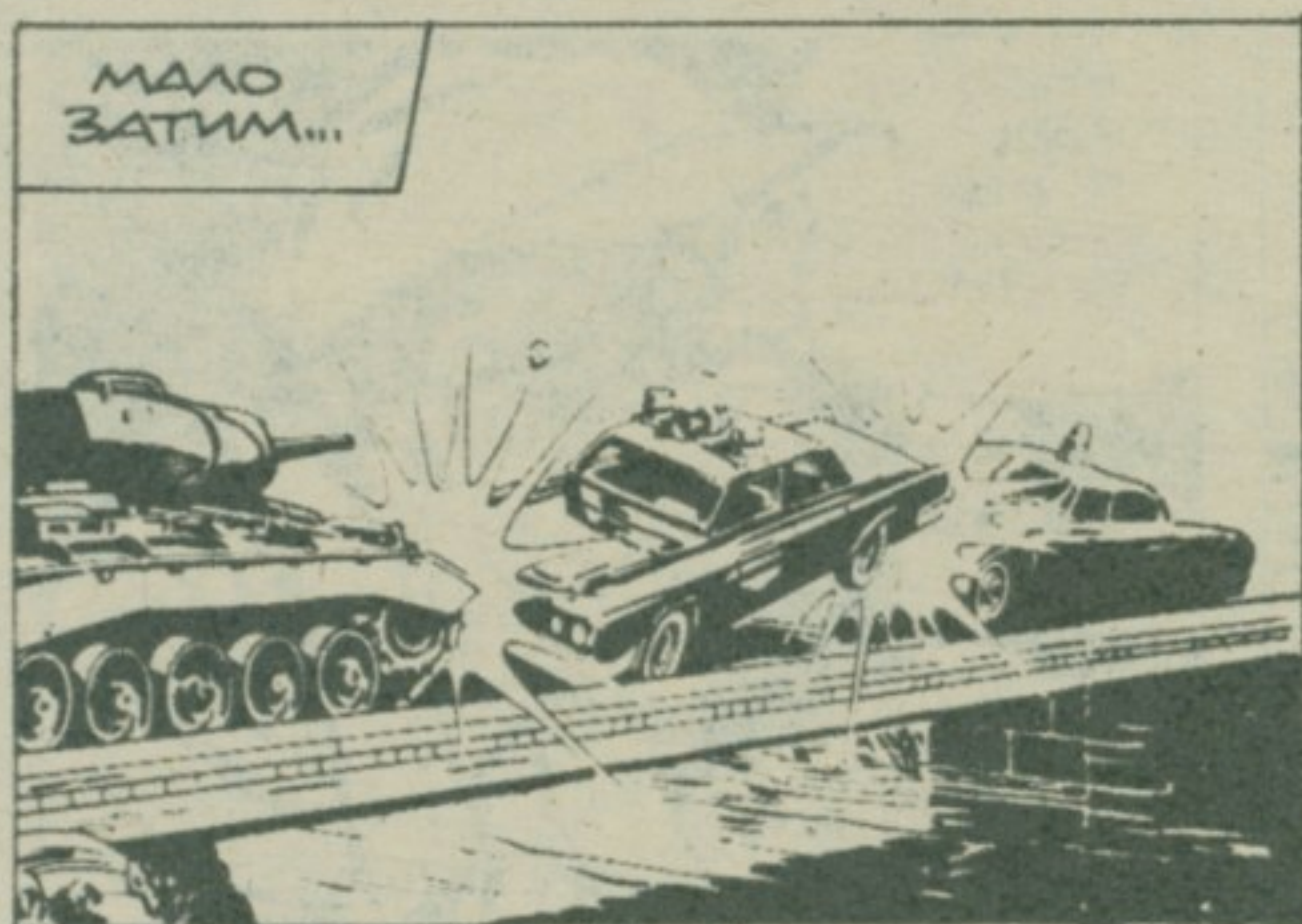
ЧОВЕК-БЕГОНИЈА

ЦРТАЉИОН ПРЕНТИС (JOHN PRENTICE) ПИШЕ: ФРЕД ДИКЕНСОН (FRED DICKENSON)

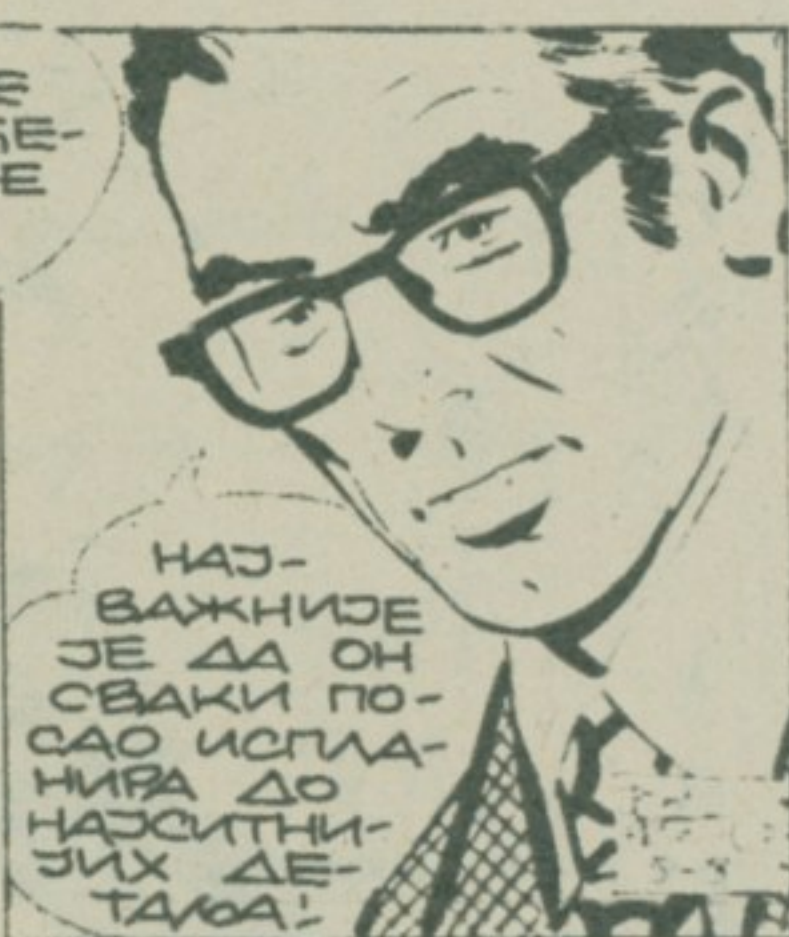

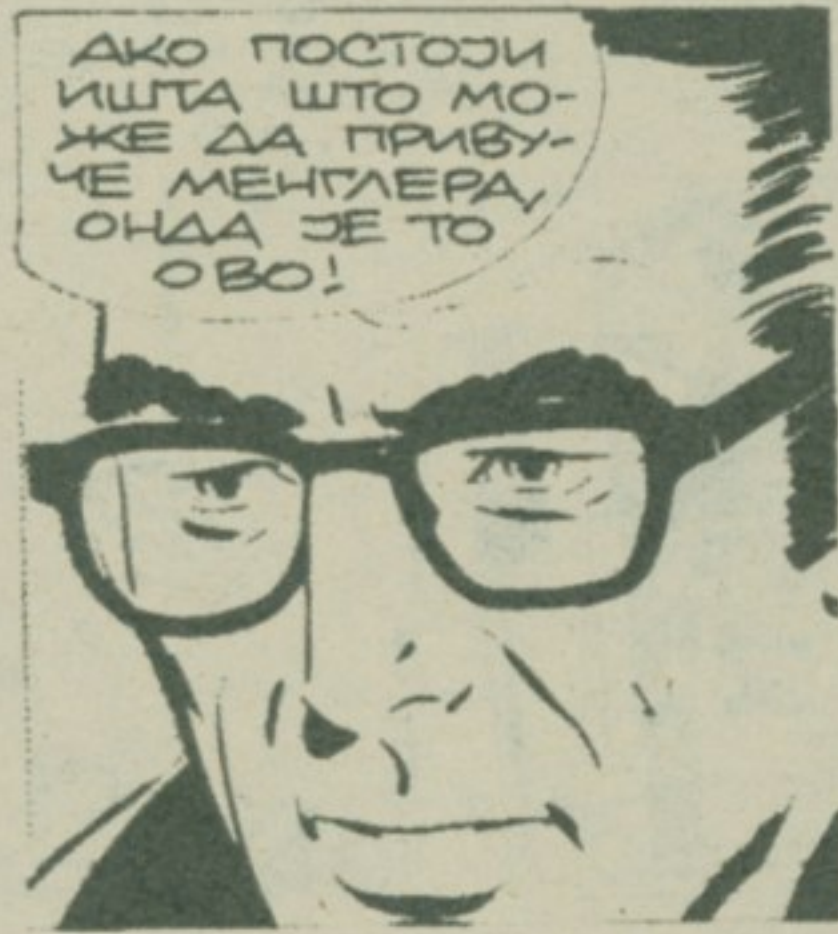
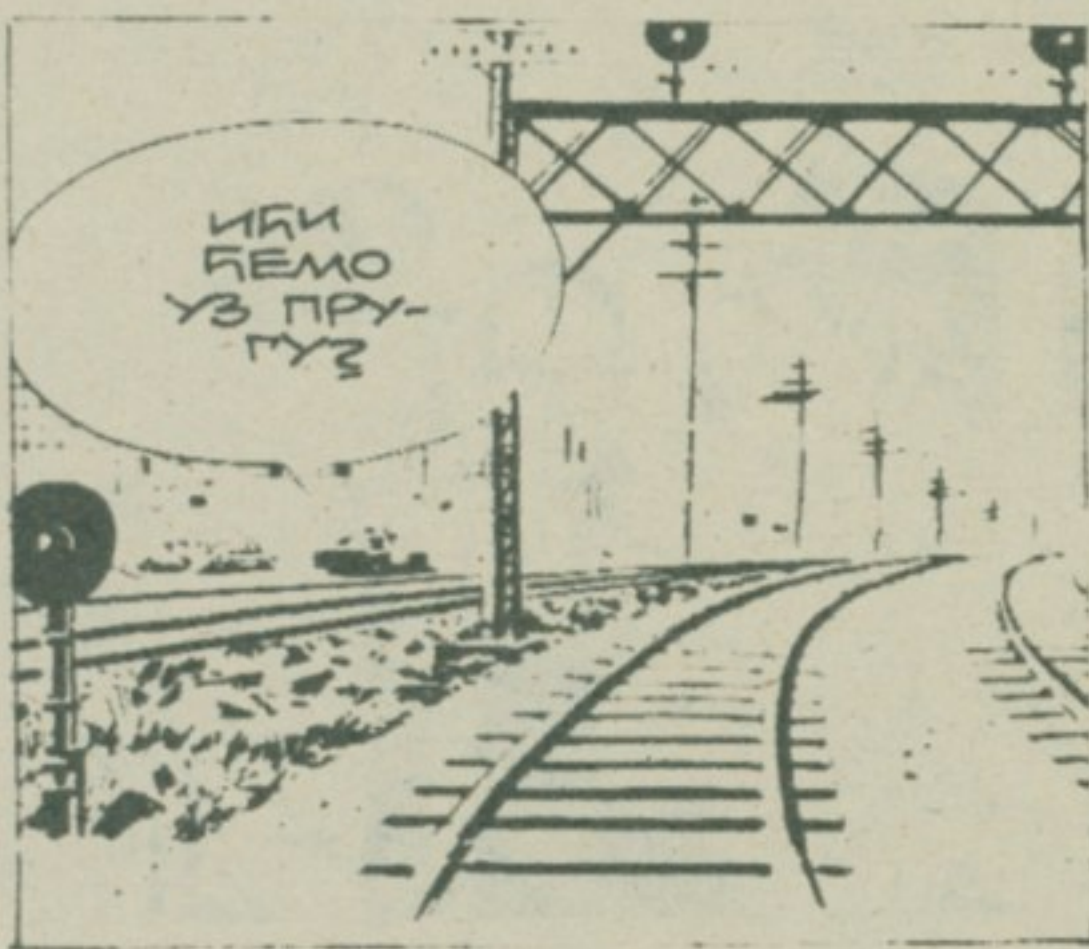

ЧИТАВА ПОВОРКА ЈЕ ЗАУСТАВЉЕНА!!!

ОН
ТАЈНО ЗНА
ШТА РАДИ!
У РИКВЕРЦ!
ВРАЋАЈ СЕ!

НЕ БЕШТИ
НИКУДА,
ДАСО!

ХОДИ
ОВАМО,
МАЛЕЦ-
КИ!

ОНАЈНИ МАГ-
НЕТ СЕ "ЗАЛЕ-
ПНО" ЗА КА-
МИОНЕТ!

И ПОДИ-
ГАО ГА
ВИСОКО!

КАМИОНЕТ
СЕ ЉУДАО
ТАМО-
АМО!

РИПЕ, ШТА
БЕМО САД?

НЕ ПАЏАЈ! МОЖЕ
ДА ИСПУСТИ КА-
МИОНЕТ И
УБИЈЕ ИХ!

МЕНГЕР ЈЕ
ПАЖЉИВО
УКРЦАО СВОЈ
ГИЕН!

БРЗО НАПО-
ЉЕ! ТО НАМ ЈЕ
ЈЕДИНА ШАН-
СА!

ИОНАКО НЕ
МОЖЕМО ДАЉЕ
ДА ВОЗИ-
МО!

И, СЛЕДЕЋЕГ
ТРЕЊУТКА!

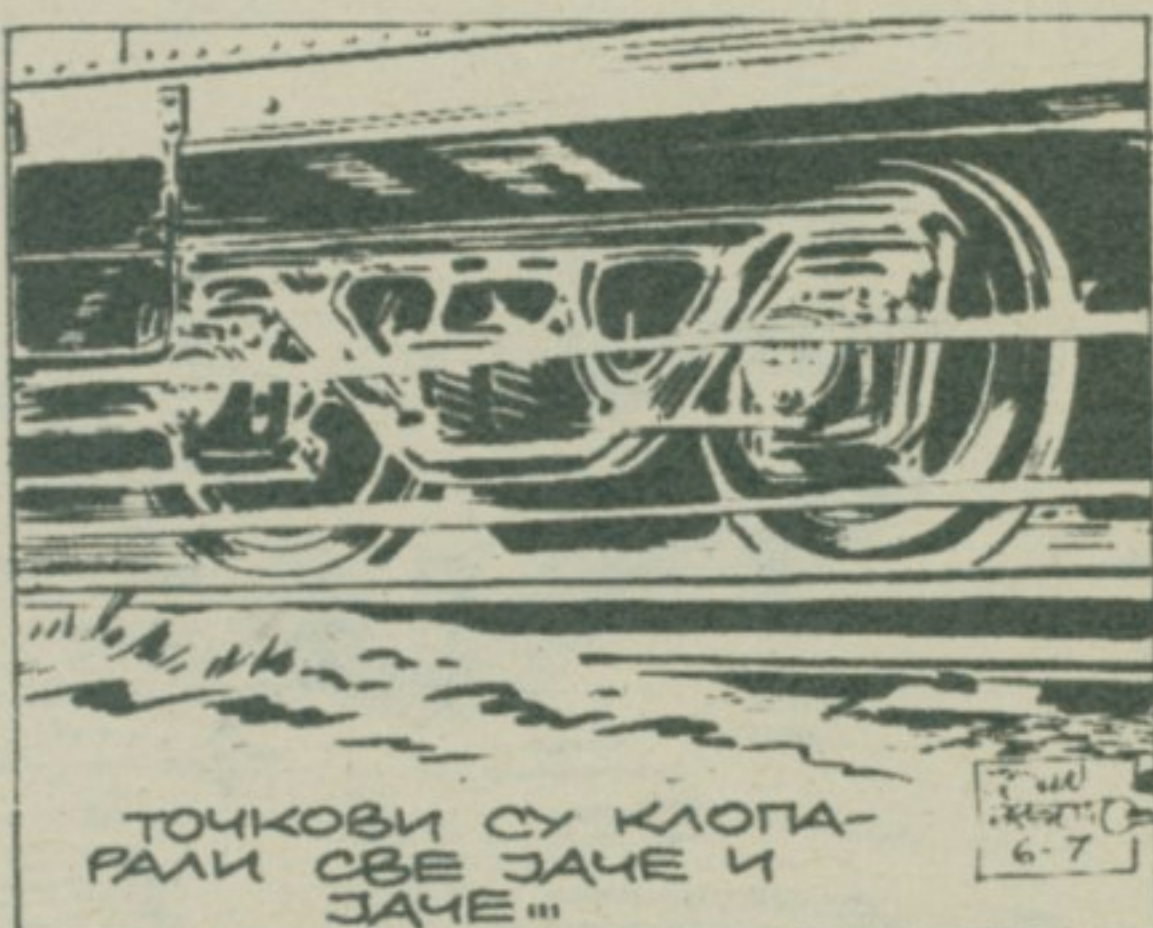

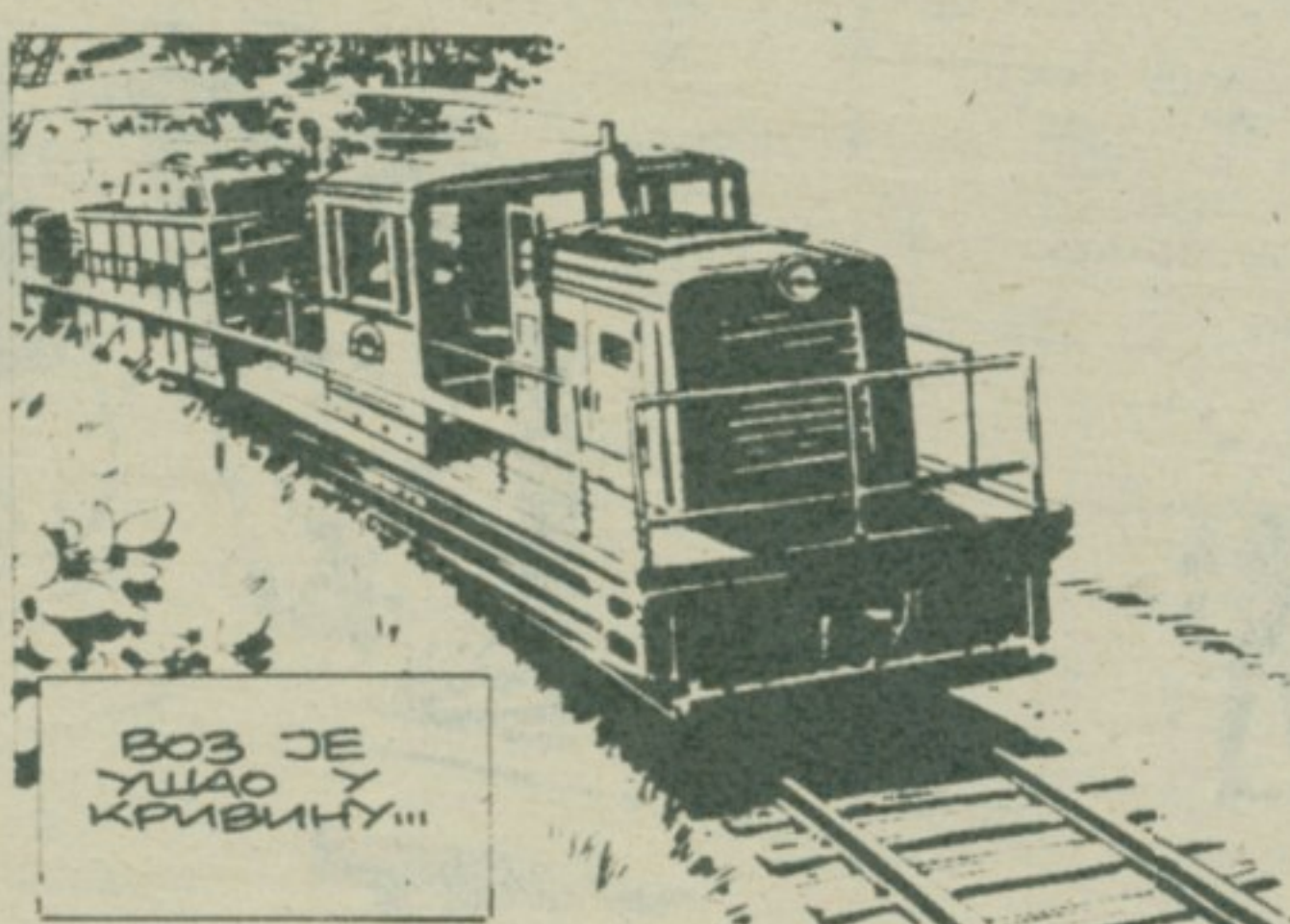
ПОКУШАЈУ
ДА СЕ ПРО-
ВИЈЕМ ДО
ЛОКОМОТИ-
ВЕ!

ОКЕЈ! ЈА ЋУ
ДО КРАНА!

ЏОН
КРАУТИЧ
6-18

КРАЈ

КАКО ПОСТАТИ ПИЛОТ?

Одушевљени и мотивисани поклоник летења, који уз то задовољава и основне психофизичке критеријуме, пилот једрилице може да постане већ са 16 година. На следећи степен, где га чека дозвола моторног пилота, може да закорачи чим постане пунолетан. То су доње границе старости које за бављење летењем допушта закон.

Које су, онда, горње?

Веровали или не – нема их! Ако вас здравље добро служи (потрудите се да тако и буде), можете да летите до дубоке старости и оборите рекорде пилота који су за командама авиона и једрилица прослављали седамдесете, осамдесете, па чак и деведесете рођендане! Ако не верујете, прелистајте мало домаћу и страну штампу па ћете се упознати са људима чији је летачки век дужи од многих животних векова.

Свакако, то су изузеци, чији младости ентузијазам и огромно летачко искуство донекле надокнађују силасну биолошку путању.

Са професионалним пилотима, посебно онима у ваздушном саобраћају, други је случај. Горња граница у многим светским компанијама је 65 година (у нас 60) – и, изгледа да се даље за сада не може.

Ловац и основац

У зависности од тога да ли сте млађи или у „најбољим годинама“, варирају и ваше шансе у ваздухопловству.

Голобради дечкићи могу стрпљиво да дељу моделима и макете авиона у машинском аеро-клубу (одмах и савет: упишите се у најближи аеро-клуб!) и чекају час да изађу из кратких панталона, како би, захваљујући поверењу стеченом код старијих колега, кренули на почетну обуку у летењу.

Уколико вас мами жеља да постанете браниоци неба у дословном смислу

речи, можете последњих дана основачког школовања да конкуришете за пријем у Ваздухопловну војну гимназију „Маршал Тито“ у Мостару. Конкурс је јаван и сваког пролећа се обнародује у дневним листовима, али и на плакатима које сте можда већ виђали у ходнику ваше школе. Најбољи ће, након четворогодишњег школовања, прећи у Ваздухопловну војну академију у Задру – а то је најсигурнији пут до пилота суперсоничног ловца!

Спортиста у души...

Они који су остали привржени ливади спортског аеродрома, обележиће крај свог тинејџерског доба обуком у летењу на спортском авиону. Оно што будући спортски пилот учи на стотинак и више часова теоријске наставе у учионици, а затим и у ваздуху са инструктором тек је нагештено на страницама „Забавника“.

Углавном, дозвола спортског пилота добија се након педесетак сати сталног летења. Ту је предвиђено и неколико сати међуаеродромског летења, са слетањем на аеродроме који су међусобно удаљени бар сто километара, затим десет сати летења у контролисаном ваздушном простору (равноправно са великим саобраћајним авионима!) и најмање три сата акробатског летења.

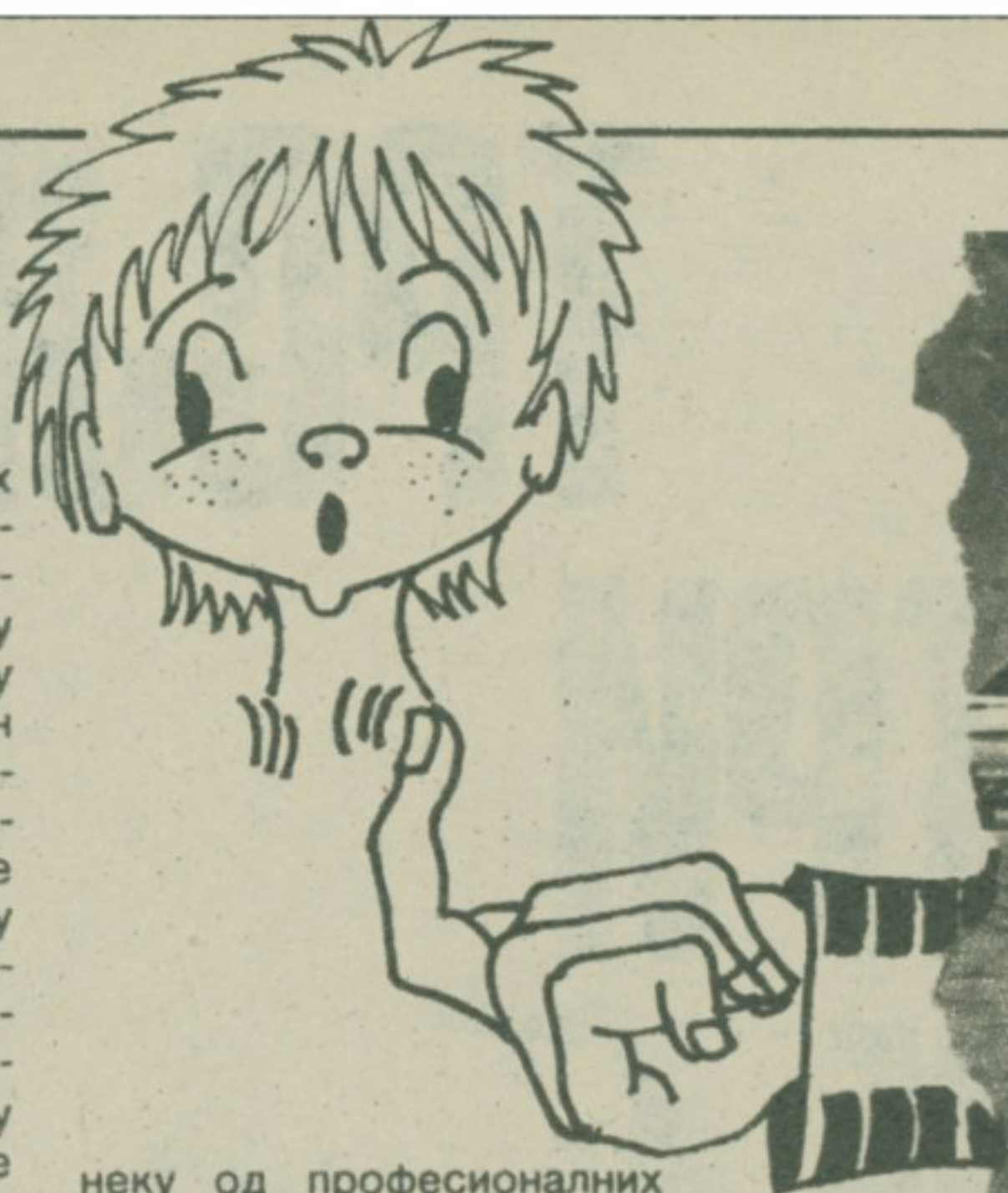
Наравно, да би се дозвола заслужила, пилот полаже посебан стручни испит. Теоријски део испита обухвата цело градиво са претходног вишемесечног курса. У оквиру практичног дела испита, комисија ће оценити његово знање и вештину вођења авиона у школском кругу, пилотажној зони и на марш-рути, а све мора да буде крунисано успешним и лепим слетањима!

Власник дозволе спортског пилота има право да управља једномоторним авионима до 1.750 килограма, у условима видљивости земље и – без права превоза путника.

...Професионалац у животу

После може да настави и даље, ка вишим звањима и већим одговорностима.

Но, да би постао професионални пилот, наш спортски пилот – сада већ озбиљан двадесетогодишњак – мора да се упише у

неку од професионалних ваздухопловних школа. У овом тренутку, три такве званичне школе у нашој земљи су Виша ваздухопловна школа ЈАТ-а у Београду (са центром за обуку пилота у Вршцу), Виша зракопловна школа у Загребу, која се налази на зребачком аеродрому „Плесо“ и Леталска школа „Адрије Ервејз“ у Љубљани.

Школовање траје две изузетно напорне године, није јефтино, па је пожељно да будући професионалац обезбеди стипендију. „Мецена“ може да буде или нека ваздухопловна компанија, или неки од сервиса пословне, такси и привредне авијације, оградан хеликоптерске авијације СУП-а – или заинтересовани аеро-клуб.

У току те две године пилот скупља више од две стотине сати летења по свим временским условима, прокрстари домовином уздуж и попречно, како дању, тако и ноћу – и дефинитивно уђе у тајне инструменталног летења.

„Црвени“ и „плави“

Ако сте, пак, добрододржећи тридесетогодишњак, уз то тек почетник, будите сигурни да се даваоци стипендија неће отимати о вас! То је и вама јасно. Жеђ за летењем мораћете да гасите, по свој прилици, властитим новцем – издашно плаћајући часове летења у ваздухопловној школи која није презаузета обуком младих пилота. Шта ћете, живот је такав – и овде и у белом свету... Али, не дајте се обесхрабрити!

Наша земља је прошарана читавом мрежом аеро-клубова, малих огранака велике организације зване Ваздухопловни савез Југославије.

Нека ваш први корак ка небу буде чланска карта најближег аеро-клуба – а такви постоје у готово сваком већем месту. Знајте да их има више од стотине и да већина тих аеро-клубова

газдује веома лепим аеродромима које ентузијастички-аматери брижљиво негују, нестрпљиво очекујући почетак сваке нове летачке сезоне.

Уместо појединачних адреса свих тих аеро-клубова (при руци су нам, али их је много) на овој страници

„Забавника“ ћете пронаћи адресар организација у чијем окриљу ти клубови делују. То су републички, покрајински и градски организације централне организације Ваздухопловног савеза Југославије.

Зоран Модли

ВАЖНЕ АДРЕСЕ И ТЕЛЕФОНИ:

- ☐ **ВАЗДУХОПЛОВНИ САВЕЗ СР БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**
71000 Сарајево, Шалома Албахарија 1
Телефон: (071) 23-512
- ☐ **ВАЗДУХОПЛОВНИ САВЕЗ СР ЦРНЕ ГОРЕ**
81000 Титоград, Спортски аеродром
Телефон: (081) 23-215
- ☐ **ЗРАКОПЛОВНИ САВЕЗ СР ХРВАТСКЕ**
41000 Загреб, Далматинска 12
Телефон: (041) 440-897
- ☐ **ВАЗДУХОПЛОВНИ САВЕЗ СР МАКЕДОНИЈЕ**
91000 Скопље, Ђуре Ђаковића 1
Телефон: (091) 227-672
- ☐ **ЗРАКОПЛОВНА ЗВЕЗА СР СЛОВЕНИЈЕ**
61000 Љубљана, Лепи пот 6
Телефон: (061) 222-504
- ☐ **ВАЗДУХОПЛОВНИ САВЕЗ СР СРБИЈЕ**
11000 Београд, Узун Миркова 4
Телефон: (011) 626-230
- ☐ **ВАЗДУХОПЛОВНИ САВЕЗ САП КОСОВО**
38000 Приштина, Рамиза Садикова б. б.
Телефон: (038) 24-405
- ☐ **ВАЗДУХОПЛОВНИ САВЕЗ САП ВОЈВОДИНЕ**
21000 Нови Сад, Народних хероја 19
Телефон: (021) 29-916
- ☐ **ВАЗДУХОПЛОВНИ САВЕЗ БЕОГРАДА**
11000 Београд, Пролетерских бригада 28
Телефон: (011) 333-644
- ☐ **ЈУГОСЛОВЕНСКИ АЕРОТРАНСПОРТ ООУР**
ВИША ВАЗДУХОПЛОВНА ШКОЛА
11000 Београд, Аеродром „Београд“
Телефон: (011) 676-763
- ☐ **ЈАТ ВАЗДУХОПЛОВНИ ШКОЛСКИ ЦЕНТАР ВРШАЦ**
26300 Вршац, Подвршанска 146
Телефон: (013) 812-185
- ☐ **ЛЕТАЛСКА ШОЛА „ADRIA AIRWAYS“**
(при Машинском факултету Универзитета „Едвард Кардељ“ у Љубљани)
Аеродром „Брник“, Љубљана
Телефон: (064) 23-647, локал 65
- ☐ **ВИША ЗРАКОПЛОВНА ШКОЛА**
41000 Загреб, Аеродром „Плесо“
Телефон: (041) 525-511

ТРОЈИЦА, ТРИ И ДВОЈЕ

Рале није био редован гост „шизилишта“, али овог пута сео је с Пером да попију једну пепси-колу. Таман су коментарисали како нема никог из њиховог разреда, кад се појавио њихов друг кога су звали Откачени. Пробијајући се између столова, пришао им је и узвикнуо:

— Гле, то сте вас двоје! Први пут вас видим овде.

— Нисмо ми „двоје“ — прогунђао је Рале.

— Пардон. Вас петоро — рекао је Откачени, церекајући се сопственој духовитости.

— Ми смо двојица — исправио га је Рале. — Двојица, тројица и тако даље каже се за мушкарце, а двоје, троје, четворо кад су заједно мушкарци и жене.

— Сјајан си, Рале — искезио се Откачени. — Просто ми се чини да сам на часу код разредног.

Сео је за њихов сто и почео да се осврће. За суседним столом седеле су три девојке. Једна од њих, с црвеном косом, изразито лепа, била је на непун метар од Откаченог. С лукавим осмехом, он је рекао двојци другова:

— Чек' да проверим да ли сам добро схватио.

Ухватио је девојку за лакат, рекавши:

— Еј, 'оћеш часком да дођеш овамо?

Изненађена девојка истргла је лакат, гледајући га неповерљиво.

— Дођи, не бој се — убеђивао ју је Откачени. — Само једно објашњење. Учи-мо граматику.

Девојка је нерадо пришла. Откачени ју је заводнички обухватио око струка и рекао Ралету:

— Значи, ми смо сад двоје? Је л' тако?

— Тако је — рекао је Рале.

— Бежи, бре, лафе — љутито је рекла девојка, ски-

дајући руку Откаченог са свог струка. — Знам хиљаду начина за удварање, али овај је најглупљи.

— Хиљаду начина? Стварно? — Откачени се није предавао. — Је л' важи да ме научиш оне остале?

Девојка је само слегла раменима и вратила се свом друштву. Откачени је поново сео. Неко време су ћутали, а онда се он огласио:

— И тако, Рале... двојица, велиш ти. Ми смо сад тројица.

— Да — одговорио је Рале.

— А оне тамо — рекао је Откачени показујући палцем на девојке — оне су... тројке? Хахаха.

— Нису тројке, него три.

— Па знам три, три зна и моја баба, али како је женски род?

— Нема га.

Црвенокоса девојка осулушкивала је њихов разговор, повремено бацајући поглед на Ралета.

— Како! — бунио се Откачени. — Има за мушке, има и за мешано, а само за жене — нема?

— Нема збирног броја. Можеш да употребиш основни број — две, три и тако редом.

Неочекивано, девојка је добацила Ралету:

— То није фер. Увек мушкарци имају већа права.

— Шта могу — с осмехом је рекао Рале. — Нисам ја измислио српскохрватски језик.

— А да те питам... — наставила је девојка — је ли правилно рећи „двојица људи“?

— Наравно.

— А ја умало због тога да добијем кеца! Наша наставница каже да с бројевима два, три, четири иде „човек“, а „људи“ од пет па навише.

Откачени је на силу покушавао да се убаца у разговор:

— Пет човеци. Хахаха.

— Она ти је добро рекла — објаснио је Рале. — Али то важи за основне бројеве. Збирни бројеви иду увек с именицом у множини: „двојица људи“, „тројица људи“, и тако све до „сто педесеторица људи“ или колико хоћеш.

— Схватам — рекла је девојка.

— Иначе, и основни бројеви траже множину ако су у падежу: „два човека“ али „од двају људи“.

— Занимљиво — рекла је она.

— Ух, што ми је занимљиво... — мрмљао је Откачени, видљиво љубоморан.

— Ја никад не знам те падеже — рекла је девојка. — Двама, двема, двома... мени је то све исто.

— Па, данас их мало ко разликује — рекао је Рале. — **Двама** је мушки род, а **двема** женски: „с двама друговима“, „с двема другарицама“. **Двома** је од збирног броја **двоје**, рецимо „с двома деце“. Али

може се најпросто рећи „с два друга“, „с две другарице“, „с два детета“, и онда немаш шта да мислиш на падеже.

Девојка је пришла Ралету и села на слободну столицу крај њега.

— Кад си ти то све научио?

— Па... тако — рекао је Рале. — Читајући.

— Ја волим да читам писце из прошлог века — рекла је она.

— Тамо ћеш наћи још смешније облике бројева. Рецимо, „с четирма људима“, „од трога деце“...

— Ма није ваљда! — узвикнула је она. — Трога?

— Да, то је генитив од „троје“...

Главе су им биле све ближе. Гледали су се с осмехом. Не обраћајући се ником посебно, Откачени је бесно просиктао:

— Е, стварно има уврнутих девојака...!

Илустровао: Босиљка Кићеван

ЦИЦА НА
ХАВАЈИМА

ОТМЕНО
НА САФАРИ

В.И.И.И.И.

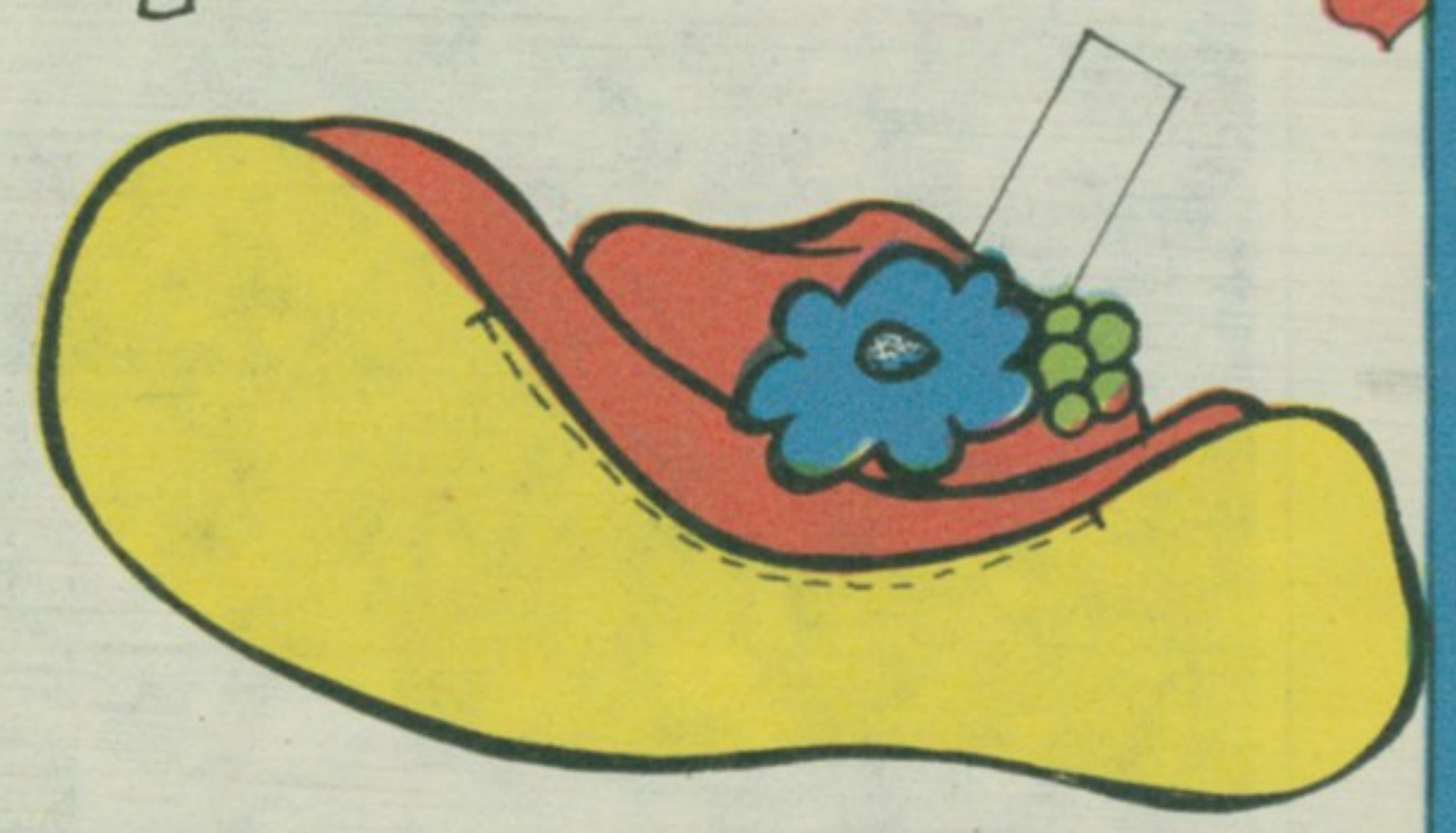
ОБУЏИТЕ ЦИЦУ ТУРИСТИКУ

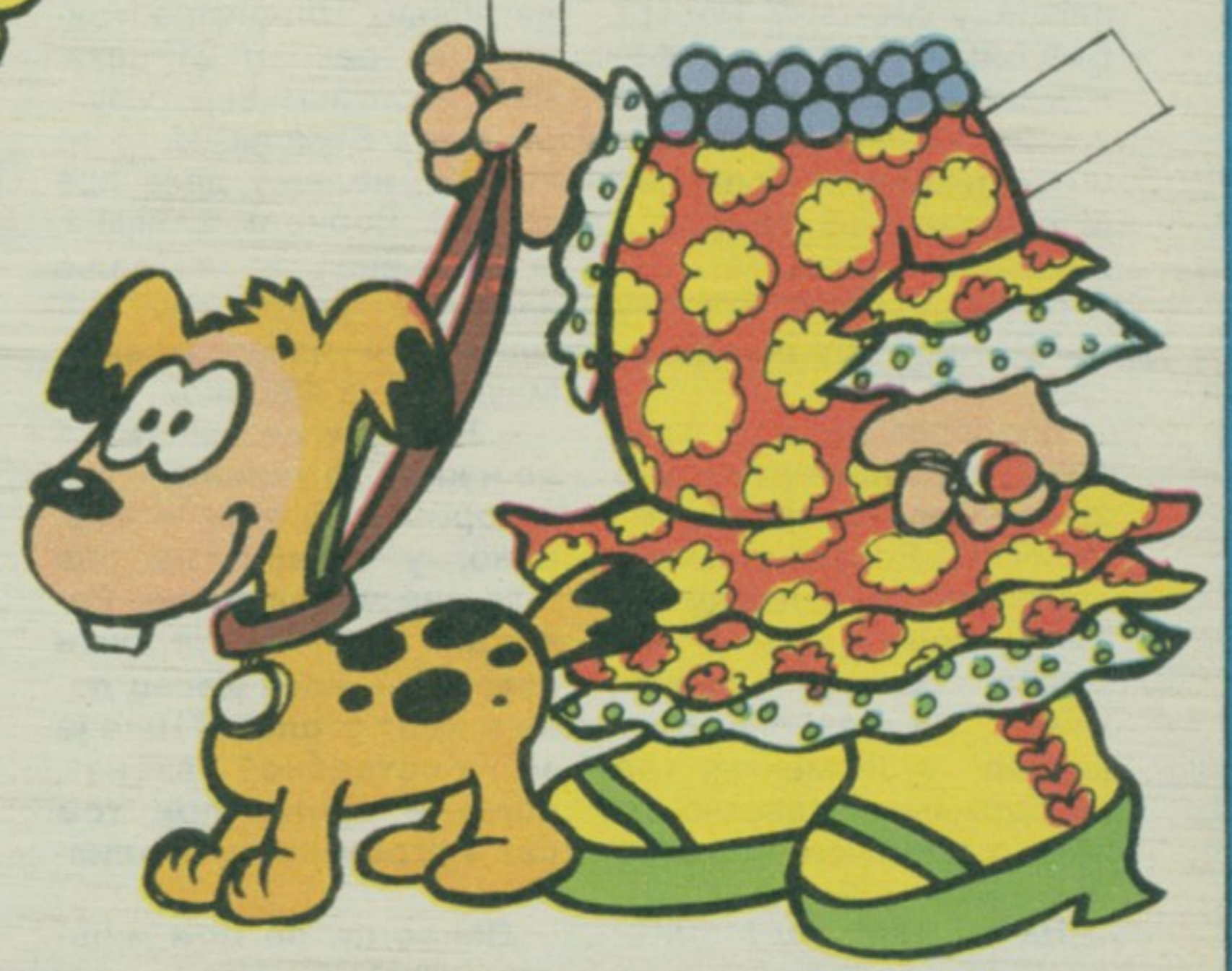
АХ, ТАЈ
ПАРИЗ!

НИГДЕ
БЕЗ
ФОТО-
АПАРАТА

ЦВЕТ ДО ЦВЕТА НА
АЗУРНОЈ ОБАЛИ

ЗВЕЗДЕ
ДУГОГ ЛЕТА
РАЗГОВАРАЈУ

КО ЋЕ

СКОК СЛАВЕ И ПАТ-ЋЕ – Боб Бимон приликом рекордног скока од 8,90 m у Мексику. Нико га досад није превазишао, али ни сам Бимон никад више није скочио ни приближно толико.

Осамнаестог октобра 1968. године на Олимпијади у Мексику Роберт Боб Бимон поставио је феноменалан светски рекорд у скоку удаљ – 8 метара и 90 центиметара! Пребацио је за читавих 55 cm тадашњи најбољи резултат који је припадао Ралфу Бостону (САД) и Игору-Тер-Овенсјану (СССР).

Двадесет другог маја 1987. европски рекордер 22-годишњи совјетски атлетичар Роберт Емијан срушио је психолошку баријеру према којој је Бимонов рекорд „недостижан“. На стадиону „Цах-кадзор“ у Јерменији, где се одржавало савезно атлетско такмичење, скочио је 8 m и 86 cm.

На тај начин он је одго-

ворио на прво питање овог интервјуа: ко ће од данашњих атлетичара јуришати на рекорд 21 века, како често називају резултат Боба Бимона. Исто то питање, недељу дана пре успеха Роберта Емијана, постављено је и даље важећем рекордеру Бимону који данас живи у Мајамију на Флориди.

– Не могу да кажем ко ће и када то учинити – одговорио је Бимон. – Јер, нико, у ствари, не зна шта све човек може. Рекордни скок може бити изведен и кроз месец дана и кроз столеће. Шта је за то потребно? Таленат, воља и срећа, при том све у огромним количинама.

Данас су, по мом миш-

љењу, најјачи скакачи Лари Мирикс (САД) који је пролетос достигао 8,61 и ваш Роберт Емијан који је исти резултат постигао на Играма добре воље у Москви.

Колико знам, један од Емијанових тренера је и Игор Тер-Овенсјан, не само некадашњи рекордер већ и изванредан човек. Значи, ваш шампион је у правим рукама. На жалост, све информације о Емијану ту се завршавају, а желео бих да знам нешто више.

Кад су новинари пренели Емијану ову Бимонову жељу, Роберт се насмешио:

– Имам 22 године. Родио сам се и одрастао у Јерменији, у Лењинакану.

Отац ми је мајстор у фабрици чарапа. Некад се бавио боксом и кошарком али, како каже, више онако за себе. Међутим, мама, која је домаћица, била је члан првог кошаркашког тима Лењинакана. Имам брата и сестру који су старији од мене, одавно раде и немају никакве везе са спортом.

Спорт ме привлачио од детињства, али сањао сам о нечем другом. У разреду је било дечака који су тренирали гимнастику и ја сам жарко желео да као они научим да ходам на рукама. Али, наш наставник физкултуре Хорен Овејан није престајао да ме убеђује: „За тебе је атлетика“. Једном сам са братом Тиграном отишао на стадион и постао ученик Мкртича Каралетјана који је и данас мој главни тренер.

Осим спорта и историје највише сам волео часове музике. Код куће сам сати-ма ударао у бубањ и зато често извлачио батине од старијег брата, али сам се и поред тога увек враћао бубњу у коме се крио ритам који ме је очаравао. Данас музика за мене није забава већ потреба. Кад-тад научићу да свирам клавир.

Занимљиво, и за Боба Бимона је од детињства до данас највећа љубав – музика. – Имам колекцију од 300 плоча – каже он. Волим дела најразличитијих стилова и праваца.

– Која ти се музика свиђа? – следеће питање Емијану.

– Класична. Пре такмичења укључим касету с Моцартом и после петнаестак минута потпуно сам миран и спокојан...

– Помаже ли ти ритам на залетишту?

– Свакако. Морам да имам ритам. То је за мене чак важније него за моје колеге Американце. Јер, они су по правилу врло брзи. А мој главни адут је – скок. Ако направим својих 17 корака у правилном ритму, моћи ћу добро и да се одразим.

Мој скок се одликује високом – путањом. – Американци скачу ниже и брже лете, али ја зато имам нешто мало више времена да све то „проживим“ и осетим задовољство и од лета и од реакције публике.

– Одмах си почео са скоком удаљ?

– Не, кренуо сам са десетобојем, а 1980, са 15 година, постао сам јуниорски првак СССР у тробоју: у даљ сам скочио 7,07, у троскоку постигао 14,47, 100 m претрчао сам за 11,3... Тек после тога специјализовао сам се за скок удаљ.

– Пре тебе у Лењинакану није било познатих скакача...

– Како би их и било кад и данас на нашем стадиону постоји само асфалтна стаза. Пола сата тренираш на њој и све почне да те боли... Кад наш град буде имао модеран стадион, биће и добрих атлетичара. Сада дечаки беже с асфалтне стазе пре но што ишта постигну. Што да се баве спортом који доноси само повреде и бол?

И кад сам ја почињао стопала су ме ужасно болела. Ишао сам лекару и он ми је казао: „Остави спорт и бави се музиком“. Нисам му открио да је за све крив асфалт.

Некоме се може чинити да претерујем, али тај стадион мени смета и у приватном животу. Знате како? Врло сам ретко у свом родном граду јер овде немам где да тренирам. Шта ако се оженим? Она ће живети у Лењинакану, а ја у неком другом граду. На шта ће то да личи? Зато морам да сачекам са женидбом док Градски комитет за спорт коначно не испуни своје обећање и не реконструише стадион. У противном, могу постати породични човек тек кад завршим спортску каријеру.

Бимон је управо тако урадио.

– Оженио сам се тек кад сам отишао из спорта – каже он. – Моја жена нема везе са спортом. Наравно, зна понешто о мојој олимпијској прошлости, али појединости је не занимају. Једном речи, није никакав хроничар мојих победа већ једноставно добра жена која ме разуме. Наша кћеркица која има тек две године сувише је мала да би могла да ме пита за моје давне успехе.

– И поред свега, Роберте, чак и поред асфалтне стазе, много си постигао. Можда имаш неку тајну...

ОБОРИТИ РЕКОРД 21. ВЕКА?

— Никакву тајну немам — одговара Емијан. — Само тренирам донекле другачије од осталих спортиста. Рецимо, стално фантазирам. Пре сваког скока замишљам како коментатор на телевизији најављује: „Први покушај Роберта Емијана... А сад ће скакати славни Лари Мирикс! За Емијана је ово последњи покушај, последња шанса. Ако не успе...”

И ја се онда свим силама трудим да тај „последњи покушај” изведем што боље да бих обрадовао гледаоце које сам већ, у својим мислима, поразмештао по празним трибинама стадиона. И, кад ми пође за руком да све тако у глави изведем, мање се

**ДВОЈИЦИ НАЈБОЉИХ
СКАКАЧА УДАЉ СВИХ
ВРЕМЕНА, РОБЕРТУ
БИМОНУ И РОБЕРТУ
ЕМИЈАНУ, ДВА
СОВЈЕТСКА
НОВИНАРА
ПОСТАВИЛА СУ
СЛИЧНА ИЛИ ИСТА
ПИТАЊА. „ЗАБАВНИК”
ПРЕНОСИ ОВАЈ
ЈЕДИНСТВЕН ДУПЛИ
ИНТЕРВЈУ СА ДВА
КРАЈА СВЕТА**

умарам, имам бољи осећај за покрет и није ми досадно да тренирам.

— Држиш ли неку нарочито дијету?

— Последњих пет година не пијем воду. Само млеко. Зашто? Па, зато што ми се млеко свиђа. Понекад узимам и сокове. Алкохол — никада, чак ни за Нову годину. Немам тешкоћа с килограмима. Висок сам 178 см, а тежак 69 килограма. Кратко време пре такмичења гледам да добијем 3–4 килограма. Али, чим се приближи старт, „сувишни” килограми се топе.

— Утичу ли на тебе боје на стадиону...

— Да. Плава и зелена смирују. Зато пред скок, док се концентришем, гле-

дам у траву на фудбалском терену или, ако је време лепо, у небо.

Кад смо упитали Бимона о његовим „тајнама”, одговорио је:

— Немојте очекивати да ћу их открити. Засад не желим то да чиним. И мислим да нисам изузетак. Многи атлетичари имају своје тајне које крију од супарника. Па ипак, то уопште не смета да се између њих води часна борба на спортском терену.

— Роберте, јеси ли покушао да замислиш како поред тебе трчи Бимон, или како на такмичењу скачете заједно?

— Не. Па он је одавно напустио спорт. А ја се у мислима борим само са онима с којима заиста и могу да се сретнем. То, наравно, не значи да ме Бимоново име не изазива и мами. Одавно желим да сазнам што више о овом супер рекордеру и том његовом фантастичном скоку... Имам код куће снимак Бимоновог рекорда...

— И у чему је, по твом мишљењу, главна особеност Бимона као спортисте?

— Он је све радио тако мирно и дисциплиновано. Како да кажем... Као дете... тако нешто. У Бимоновом скоку има нечег дечачког. Он је у току лета потпуно слободан.

— Ко је твој узор у спорту?

— Мој земљак, чувени дизајнер тегова Јуриј Вардањан. Кад ми треба савет, питам њега. За набијање снаге користим вежбе с теговима које ми је он показао.

На исто питање Роберт Бимон је одговорио да за најбољег спортисту свих времена сматра професионалног кошаркаша Вилта Чемберлена.

— Како видиш своју будућност?

— Кад напустим стазу, покушаћу да надокнадим све што сам пропустио због тренинга и такмичења. Нећу престајати да слушам музику, гледам филмове, читам. Намеравам да, поред „спортског”, упишем још један факултет. Желим да студирам економију, али ипак, судећи по свему, нећу отићи далеко од спорта.

Живот Боба Бимона такође сведочи да велики спортиста тешко може да заборави спорт.

После тријумфа у Мексику Бимон је неколико година учествовао на међународним такмичењима. Са сигурношћу је снакао 8,20 – 8,25 м што му је било довољно да буде бољи од других. Насније је био тренер на калифорнијском универзитету, радио је у Мексику, Шпанији...

— Године 1976. изашла је моја књига „Сјајан Скок”. Исте године коментарисао сам атлетику на Олимпијским играма у Монреалу. Такав уговор склопио сам с телевизијском компанијом Си-Би-

-Ес и у време Игара у Лос Анђелесу. Сада водим преговоре око извештавања са Олимпијаде 1988. у Сеулу. Осим тога, често ме позивају на различита такмичења као члана организационог комитета или почасног госта.

— Роберте, које би питање поставио Бимону кад би га срео?

— Питао бих га свакако шта је осећао у тренутку кад је постигао рекордан скок и при том бих га пажљиво гледао у очи.

— Зашто?

— Кад разговараш с таквим човеком као што је Бимон, желиш да му завириш у суштину. Саме речи ти то не могу казати. А ако га гледам у очи, и ако будем имао среће, можда

ћу погледати „унутра”.

У Лењинакану се прича као виц да је гранични појас недавно проширен на 9 метара. (Недалеко од Емијановог родног града пролази граница с Турском) Разлог: ако Емијан случајно прелети 9 метара, да не избије погранични инцидент. Емијан се смешка на ово, али већ је ушао у фолклор свога града. И мада каже да не мисли на нови рекорд већ само на то како ће тренирати, тренирати, хтео-не хтео мораће да учини све да оправда наде суграђана у победу над Бимоном који је свој рекорд поставио кад је Роберту Емијану било тек нешто више од три и по године.

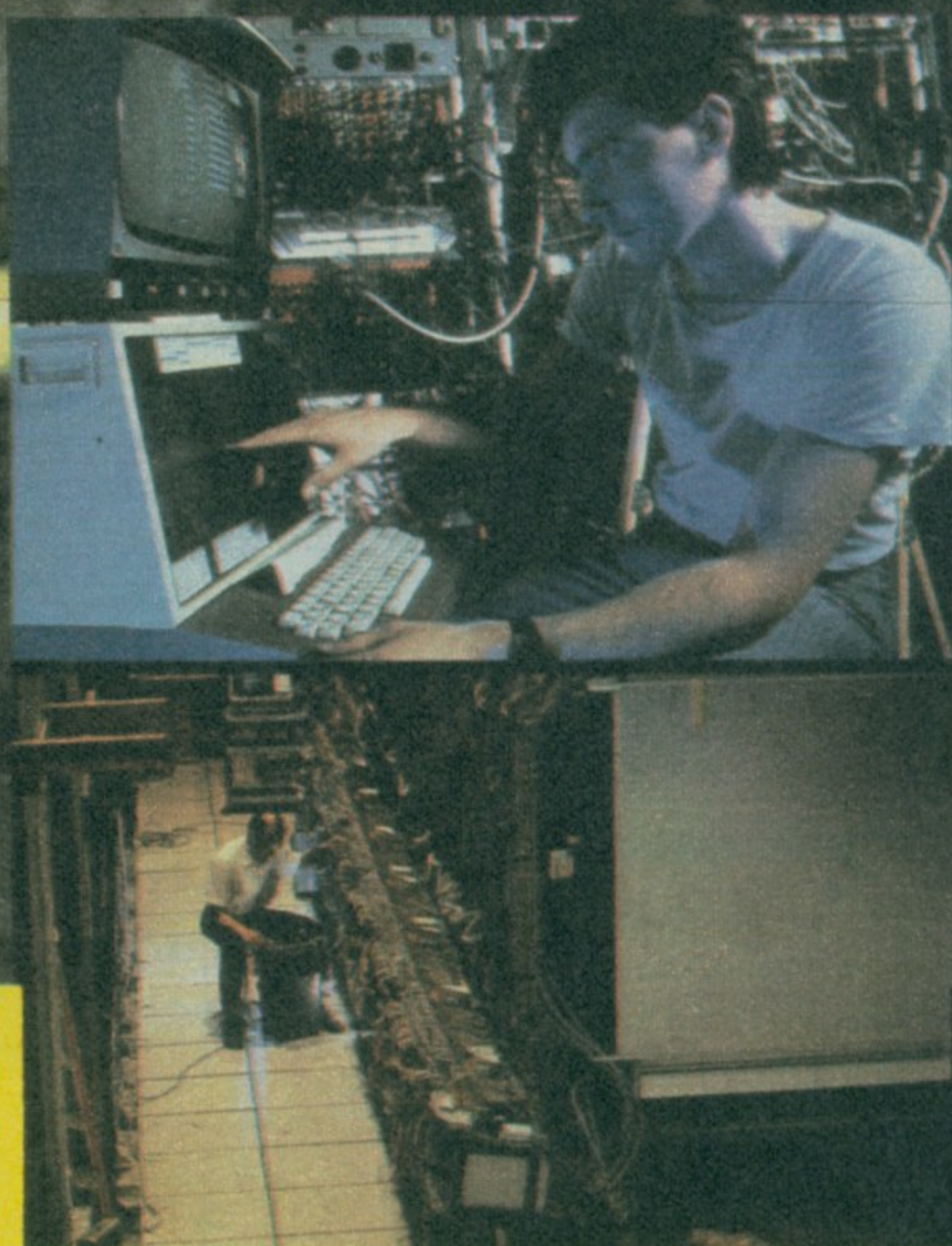
В. М.

ЛАНШИ ОД ВАЗДУХА — Млади совјетски атлетичар Емијан, који је имао само три године кад је Бимон извео свој чувени скок, опасно му се приближио — прелетео је 8,86 метара.

ДВЕ ХИЉАДЕ МЕТАРА ИСПОД ПЛАНИНЕ

ОНИ ВРЕБАЈУ СМРТ СВЕМИРА

**ДУБОКО ПОД ЗЕМЉОМ, У
ТУНЕЛУ ИСПОД АЛПА, У
РУДНИЦИМА ЈАПАНА,
ИНДИЈЕ И СЈЕДИЊЕНИХ
ДРЖАВА ФИЗИЧАРИ У
ЗАСЕДИ ЧЕКАЈУ ХОЋЕ ЛИ
СЕ РАСПАСТИ ЧЕСТИЦА
КОЈА НЕ ЛИЧИ НИ НА ЈЕДНУ
ДРУГУ – ПРОТОН. РАЗЛОГ:
ЖЕЛЕ ДА ЗНАЈУ КАКО ЋЕ
ЗАВРШИТИ СВЕТ У КОМЕ
ЖИВИМО**

Тунел Фрежис између градића Модане и Бардонекије. Један од главних праваца који повезује Француску с Италијом. На први поглед као и сваки други тунел. Нико од хиљада путника колико овуда прође дневно и не слуги шта се у њему догађа: у пећини

ископаној испод стења високог два километра немачки и француски физичари изводе један од најнеобичнијих експеримената модерне науке.

Ко ме Нобел?

Сваког минута на екрану рачунара појављује се нова слика која показује шта се дешава у детектору који је скривен у дубини пећине. Физичар Серж Жилијан из Националног центра за научна истраживања прати паралелне линије на екрану. То је киша миона, честица које се стварају на висини од 10 километара при судару космичких зрака с атомима у атмосфери. За научнике који раде на овом пројекту, међутим, много су неугоднији неутрини, честице невидљиве а много продорније.

— Њих ништа не може зауставити — жали се Жилијан. — Зато и изводимо експерименте дубоко испод планине да би се што више смањило утицај космичких зрака који ометају рад детектора и не дозвољавају нам да видимо оно што толико чекамо: какав ће бити крај свемира, односно може ли се протон распасти.

ЗВЕЗДА ФРАНЦУСКО-НЕМАЧКОГ ЕКСПЕРИМЕНТА — Детектор у облику цинковског сендвича од танких гвоздених плочица, тежак 1000 тона, плус електроника. Све што се дешава види се на екрану рачунара у надземној лабораторији у Модани.

Протони су честице од којих је састављена свака материја. Има их у језгру свих атома, а свако од нас власник је на десетине трилиона протона! Може ли протон да умре, односно може ли се сам од себе распасти на ситније честице?

То је једно од основних питања које мучи читав низ најпознатијих физичара данашњице.

Ако се то покаже могуће, то значи да ће се једнога дана, пре или касније, сва материја, све планете и звезде, читава наша галаксија, распасти. Наш космос ће завршити као ледена пустиња састављена од најелементарнијих честица.

— Засад нико не зна сигуран одговор — каже Серж Жилијан, руко-

водиоца подземне лабораторије у Модани у којој сарађују стручњаци Националног центра за научна истраживања, Европско друштво за атомску енергију и немачки универзитети из Вупертала и Ахена.

Центар читавог експеримента је детектор, чудна справа састављена од танких гвоздених плочица и цеви испуњених ретким гасом које су повезане са штампаним колом рачунара. Ово „чудовиште“ дугачко је 12 метара, широко шест и исто толико високо. Његова укупна тежина износи 1000 тона, а конструисан је са задатком да открије цепање једног од 100 хиљада трилиона протона (10^{32} , или јединица са 32 нуле) колико их садржи у себи.

Физичари у разним крајевима света изводе сличне експерименте. Италијани су се сместили свега неколико десетина километара од Модане, у тунелу испод Монблана, Индијци у руднику злата Колару на дубини од 2300 метара, Јапанци на дну рудника цинка, а Американци у једном руднику соли у Охају. И сви они стрпљиво чекају да се деси велики догађај – цепање протона. Екипи која то прва опази (ако се то догоди) обезбеђена је Нобелова награда.

Акцелератор величине галаксије

У целом овом проблему научнике највише узнемишава то што постоје два типа материје, две врсте различитих елементарних честица. Једне су лептони у које поред електрона спадају и миони али и неутрони, а с друге стране су кваркови, честице за које је карактеристично да се никад не појављују усамљене. У протонима су

тар једног протона нађу довољно близу два кварка па да започне нека врста ланчане реакције. Протон би експлодирао и распао се у најситније честице.

Идеју о „великом уједињавању“ и смрти протона поставио је пре двадесетак година пакистански физичар Абдус Салам (добитник Нобелове награде за 1979. годину). Али, све је то још требало проверити. Данас се поуздано зна да протон живи више до 10^{31} година. (Поређења ради, наш космос постоји тек 15 милијарди година).

Како се дошло до овог резултата? Па, конструкцијом све већих детектора у којима је било све више протона. Срећом, израчунава се просечна дужина живота протона: сачекати да један протон достигне старост од 10^{31} година да би се распао исто је што и годину дана посматрати 10^{31} протона. Управо зато је у детектор у Фрејсису од 1000 тона гвоздених плочица концентрисано 10^{32} протона.

Цак! Цак! Два кратка пуцкетања

права лавина. Електронски уређаји смештени на врху цеви региструју овај феномен за неколико микросекунди и укључује се звучни сигнал. У ствари, то је обична свећица за ванбродски мотор.

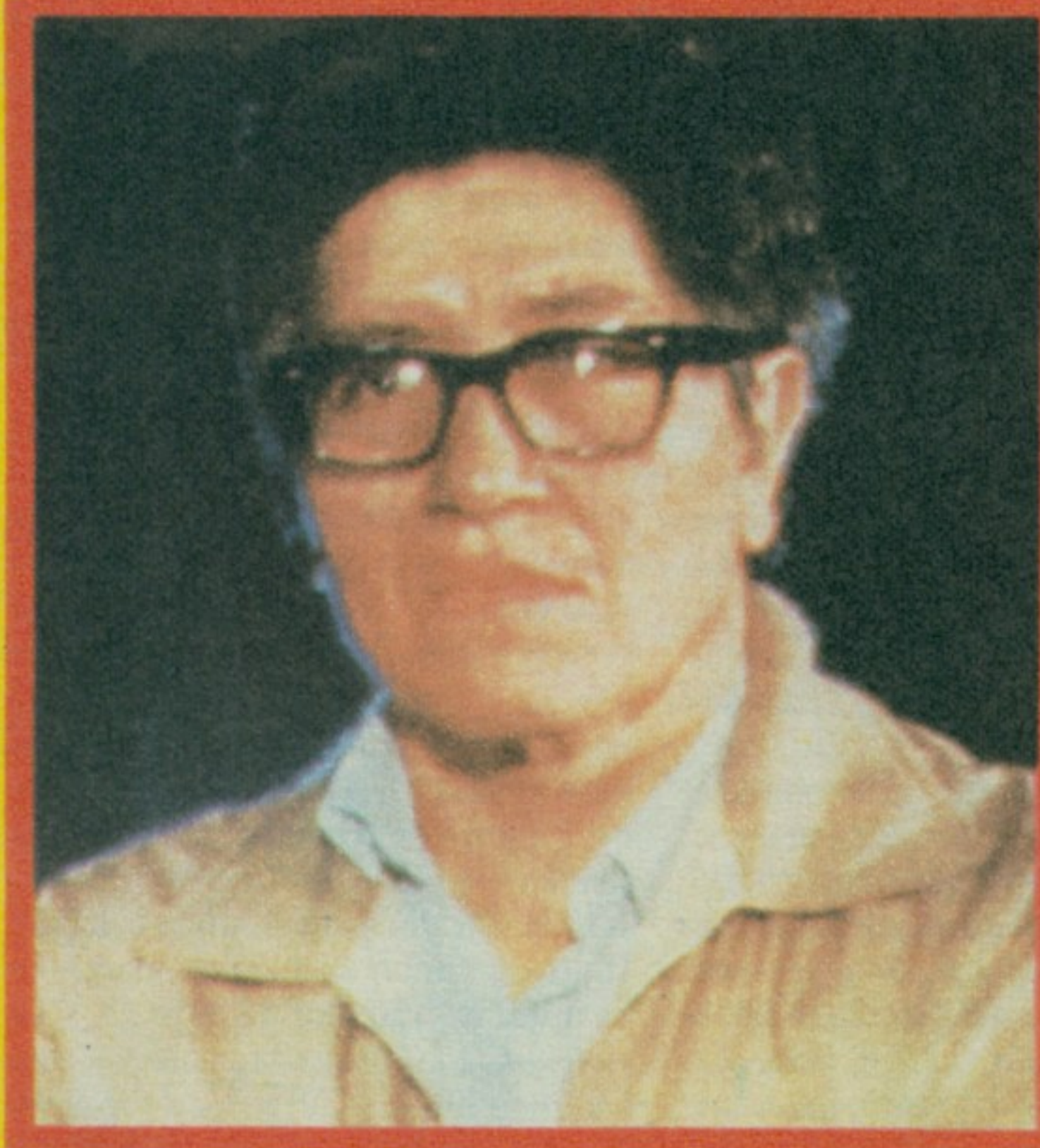
Њена је улога да држи под притиском цеви са плазмом, цеви испуњене неоном у којима непрекидно долази до „сурвавања“. Све се то може пратити на екрану рачунара у облику безброј тачкица које показују путању честице.

Исти „коктејл“ имају пред собом сви научници који експериментирају с детектором од гвозђа – то су Италијани и Индуси. Американци и Јапанци изабрали су другачији прилаз: они раде с водом. И гвозђе и вода одабрани су из једноставног разлога, зато што нису скупи. На 600 метара испод језера Ири Американци су ископали базен дубок 18 метара у који може да стане 3.300 m^3 воде у коју је потопљено 2000 детектора. На изглед, они личе на обичне сијалице.

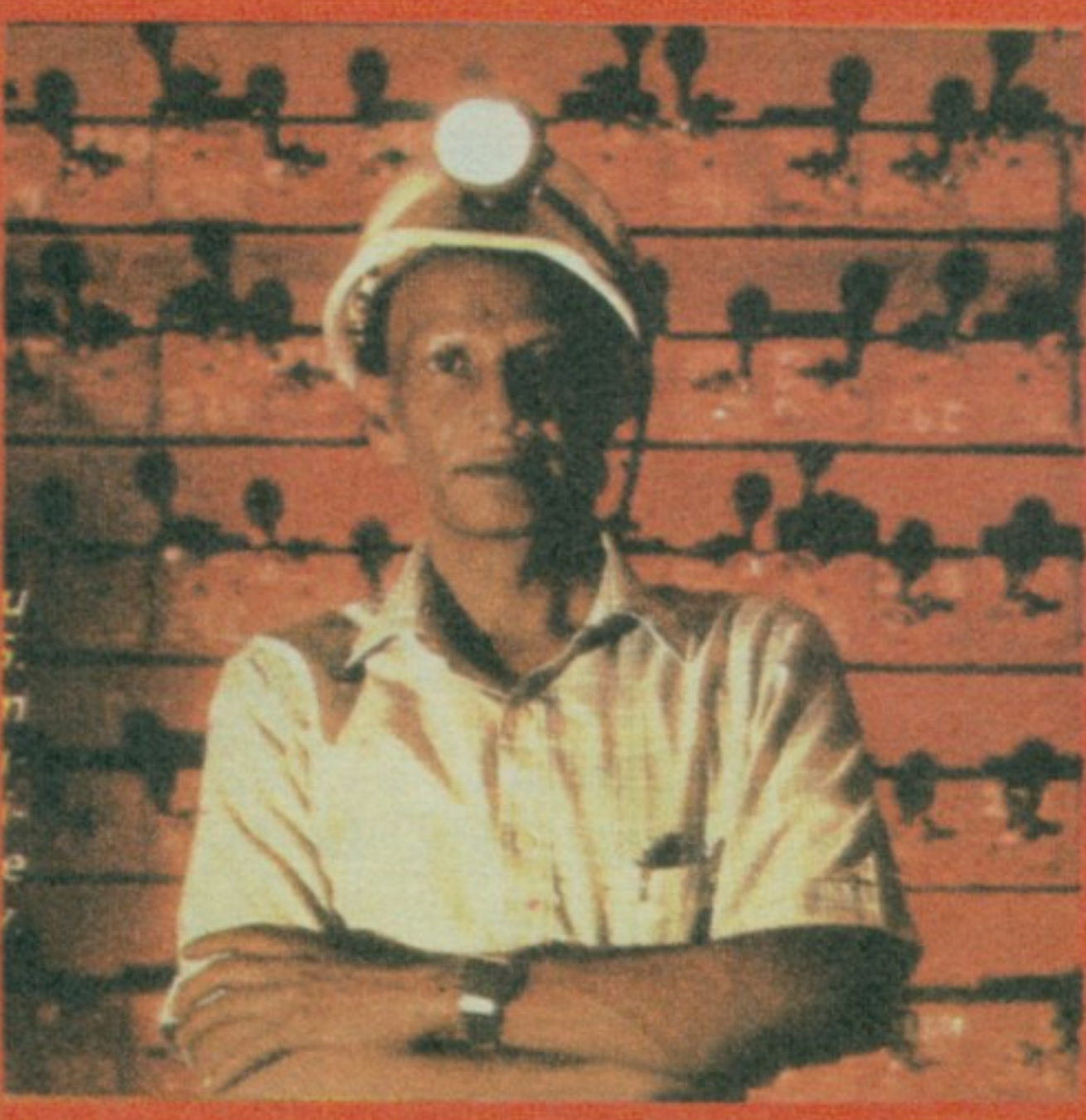
осетљивије од свих америчких „сестара“. Али, ма колико се научници завлачили дубоко под земљу и конструисали све осетљиве детекторе, они не могу да се отресе главних сметала за ове експерименте – неутрина. Кад један од њих само узнемири неки протон у детектору, то се може помешати с „догађајем“ који се толико чека. Засад Американци и Индуси имају по два озбиљна „кандидата“ да се заиста ради о цепању протона, Италијани и Јапанци чак по четири. Али, није сигурно да се ради о распадању ових тврдоглавих честица.

Можда је бесмртан?

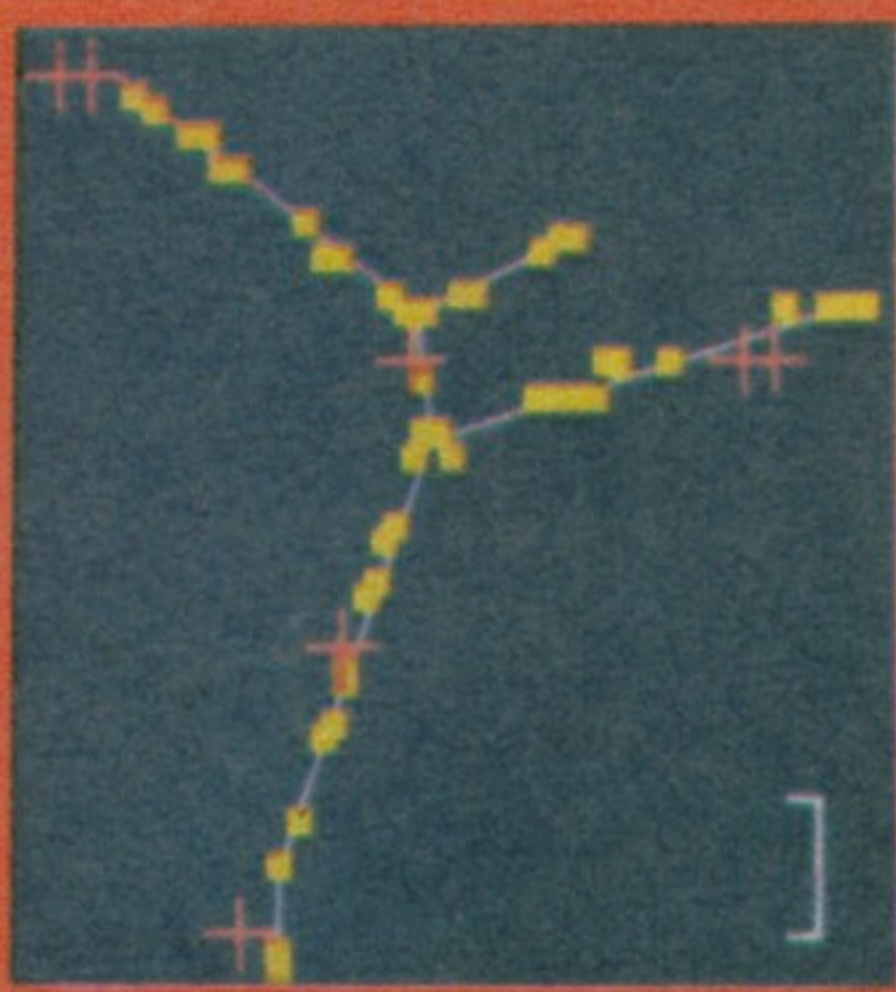
Однедавно, све је више научника који мисле да протон живи много дуже него што је 10^{32} година. Зато и размишљају о све већим детекторима. Тако Јапанци намеравају да саграде базен запремине 32.000 кубних метара воде.

ИСПОД МОНБЛАНА – Оскар Саведра, један од шефова италијанске станице која је инсталирана испод највишег алпског врха. Њихов детектор у облику коцке од 150 тона до сада је открио четири озбиљна „кандидата“ за цепање протона.

У РУДНИКУ ЗЛАТА – Индијски експерименти трају најдуже, још од 1978. године и одвијају се на дубини од 2.300 метара, у руднику Колар из кога се још вади злато. То је најбоље заштићена лабораторија од космичких зрачења. На фотографији шеф истраживања В. С. Нарасхиман, физичар из Института Тата из Бомбаја.

ВИДИ ПРОТОН, ПА УМРИ! – Како изгледа распадање протона? Можда као ова трокрака звезда нацртана према ономе што је детектор открио у Модани јануара прошле године.

увек у групи од три. Кад би једном кварку којим случајем пала „на памет“ духовита идеја да се претвори у лептон, постојала би само једна врста материја што истовремено значи да би се тада све физичке појаве могле објаснити једном јединственом теоријом. Нада да би се ово „Велико уједињење“ могло остварити нешто је о чему сања сваки физичар, али ту се појављује један „ситан“ проблем. Да би се кварк претворио у лептон, за то би била потребна огромна енергија, толико велика да је не би могао произвести чак ни акцелератор величине наше планете. Био би таман акцелератор велик као читава наша галаксија!

Значи, од свега тога ништа.

– Нипошто – енергичан је Жилијан – Ова џиновска енергија, уз малу среће, може се појавити спонтано. Довољно је да се уну-

допиру иза зида од испреплетаних жича разних боја.

– Сигурно мион – објашњава Жилијан. – Дневно их наиђе тридесетак... Али, и да је протон, чуо би се исти звук – каже научник и почиње да се смеје.

Кад се гледа изблиза, детектор личи на џиновску лиснату погачицу. Између гвоздених плочица од 3 милиметра уметнуте су танке капсуле са плазмом, а на сваких 10 центиметара је међуслој од Гајгерових цеви.

– Ове Гајгерове цеви испуњене су гасом аргона. Честица која великом брзином пролази кроз њих узнемири атоме аргона који при судару губе по неколико електрона – објашњава Серж Жилијан. Како је цев под притиском, у њој почињу да се сударају и други атоми који ослобађају нове електроне. На крају у капсули настаје

Само, оне су ту постављене да скупљају а не да емитују светлост (тзв. фото-мултипликатори).

– Они су тако осетљиви – каже Лари Салак, физичар с Бостонског универзитета и шеф експеримента – да кад бисмо их осветлили џепном лампом, њима би био потребан читав дан да се опораве од овог шока. Управо зато ови мултипликатори су изванредни кад треба открити најслабије светлוצање које ће се појавити ако један протон експлодира. – Та плавичаста светлост, названа Черенкова светлост (по физичару који је открио овај феномен), појављује се кад кретање честице пређе брзину којом се светлост креће кроз воду – око 220.000 km/h. Ефекат је сличан оном кад авион пробија звучни зид.

У Јапану екипа професора Кошибе с универзитета у Токију ради на базену од 800 кубних метара воде у коју су потопљене цеви пречника пола метра, далеко

– Трка ће се врло брзо завршити – тврди Лари Салак. – Ако дужина живота протона прелази 10^{34} година, мораћемо да признамо да је протон практично бесмртан и неуништив и да своје лабораторије поклонимо астрофизичарима који ће овде на миру моћи да изучавају космичка зрачења. Наиме, толики век трајања захтевао би детектор са 50.000 тона воде. А што је детектор већи, у њему има више неутрина и све су мање шансе да се запази цепање једног протона.

Француско-немачки експеримент такође има свог „кандидата“. То је прекрасна звезда са три крака, а „догађај“ је снимљен 18. јануара 1986. Врло је могуће да је у питању цепање протона...

На излазу из пећине Серж Жилијан каже:

– Ретко силазимо да видимо детектор, све што се овде дешава пратимо у нашој лабораторији у Модани. Жилијан седа за управљачку конзолу и „позива“ детектор. На екрану се појављује све што се у међувремену дешавало.

– Ништа осим миона. И ове мале звезде овде. Гледај, личи на... Али, не, то је сигурно још један немогући неутрино.

В. Милићевић

ИТХИТХИ
ХИТХИТ
ИТХИТ
ХИТ

НОВА ЛИЦА

И ПЛОЧА
ЈЕ
ОКРУГЛА

Британци воле фудбал и фудбалере. Воле да купују и пригодне плоче које снимају учесници Финала купа и репрезентација пред одлазак на међународна такмичења. А Глен Ходл и Крис Водл, фудбалери Тотенхема, манули су се певања пригодних песама и решили да постану поп звезде

Ходл и Водл нису фудбалски аматери или вечите резерве. Они су главни играчи свог клуба који је освојио овогодишњи Куп Енглеске и професионалци у пуном смислу речи. Уз то, воле и да певају, а чињеница да су исте недеље били међу четрдесет најпопуларнијих на британској топ листи са две песме „Пун поглед Тотенхем“ („Hot Shot Tottenham“) – заједно са друговима из екипе и „Дијамантска светла“ („Diamond Lights“) – самостално, показује да нису дилетанти. Две песме које су се истовремено тако високо пласирале нема ни Џорџ Мајкл, највећа британска поп звезда осамдесетих.

– Ми смо пре свега фудбалери, али не сматрамо да то значи да треба само да јуримо за лоптом. Волимо разне друге ствари, а певање нам је за-

нимљивије од седења код куће и буђења у телевизор – каже Водл. Његов колега додаје: – Годинама су фудбалери мислили да је једино што им приличи од „јавних“ активности седење у кафанам и наливање пивом и вискијем. Али, ствари су се у међувремену промениле, постали смо много свеснији. Схватили смо да људи који нас гледају док смо на терену желе да нас чују, да сазнају шта мислимо, да виде шта још унемо. Па зашто да им то и не пружимо. И нама је овако много занимљивије.

Историја објављивања песме „Дијамантска светла“ на синглу заиста је занимљива. Крис и Глен су почели певачку каријеру на добротворним приредбама певајући хитове „Битлс“ и привлачећи пажњу како чињеницом да су фудбалери тако и певачким умећем.

Познанство са аутором Бобом Па-

зијем дало им је идеју да покушају и озбиљније. Снимили су овај свој велики хит и понудили га многим диско-кућама, али нису их сви схватили довољно озбиљно. Највеће занимање показала је компанија „Рекорд Шек“ („Record Shack“) која се највише бави издавањем плоча диско музике и која је са Ходлом и Водлом потписала „дугорочан“ уговор што предвиђа објављивање чак три албума. За објављивање је већ спреман и следећи сингл са песмом „Збогом“ („Good-bye“).

Сингл са песмом „Дијамантска светла“ објављен је непосредно пре финала Купа у ком су обојица наступила, а успех песме је подразумевао и много додатних обавеза за ову двојицу новопечених певача – појављивање на телевизији, у радио-емисијама, давање интервјуа за музичке новине. На питање зашто су чекали вре-

ме када треба да се најинтензивније баве својим основним послом, да пласирају свој хоби, Ходл и Водл кажу: – Сингл смо снимили још у октобру и очекивали смо да ћемо бити на топ листама још око Нове године, али компанија је мудро одлучила да сачека да занимање за нас порасте, што се после наших успеха у Купу и догодило, па да онда објави плочу. Али сад, шта је ту је. Мало смо се стисли и некако успели да се ни у једном ни у другом послу не осети да истовремено имамо обавезе на разним странама. Иначе, никакав попуст у клубу нисмо тражили јер смо знали да нема разлога да га добијемо. Иначе, менаџер клуба Дејвид Плит од самог почетка је знао шта радимо и рекао нам да, што се њега тиче, нема никаквих тешкоћа све док нас то не омета у игри. Знамо и да му се песма свиђа, купио је макси сингл

„УЖИВО У ГРАДУ СВЕТЛА“

Двоструки живи албум групе „Симпл Мајндс“ („Simple Minds“) – „Уживо у граду светла“ („Live In The City Of Light“) недавно је дебитовао на првом месту британске листе и постао прва таква плоча на челу листе најпопуларнијих од 1976. године и први албум са концертним снимцима на челу листе у последњих пет година уопште. Са 125 хиљада продатих примерака у првој недељи то је најбрже продавани „живи“ ЛП и уједно трећа узастопна плоча групе „Симпл Мајндс“ која је ниоткуда улетела на прво место.

На овој технички савршено снимљеној и врло прецизно одсвираној, но и местимично досадној плочи снимљеној 1986. године у Паризу и Сиднеју, „Симпл Мајндс“ су слушаоцима понудили четрнаест песама углавном са последња три студијска албума. А о томе да ли је овакво издање већ снимљених песама било потребно, не треба много трошити речи. Уосталом, публика је већ рекла своје.

РЕКОРДИ

и окачио постер у спаваћу собу. А аутограм нам није тражио јер зна да смо ми глупи фудбалери (обојица се грохотом смеју док ово говоре) и да не знамо да пишемо.

Холд и Водл су се показали као прави професионалци дајући интервјуе за музичке новине. Разговарали су са тачно педесет новинара за само два дана и углавном одговарали на иста питања, увек са бесконачним стрпљењем и трудећи се да максимално прецизно објасне своје ставове. Општи закључак је био да има мало музичара који су тако стрпљиви, васпитани и спремни за сарадњу са новинарима без обзира на чињеницу да су ови врло битни за развој њихове каријере.

Људи који су снимили музичку подлогу за песму такође су задовољни трудом који су фудбалери уложили у певање, па и начином на који су решили вокалне деонице што су, општи је закључак, више него квалитетно урадили за почетнике. Холд о томе каже: „Мислим да је за први пут ово сасвим солидно, али и даље не могу да прежалим што сам због фудбала бежао са часова музичког у школи. Да имам пропуста у том погледу најбоље сам осетио када сам недавно покушао да и сам напишем неке песме. Овог момента их имам снимљене на касети али их чувам код куће јер сам свестан да морам још да радим на њима да би заиста звучале како треба.”

За сада је неизвесно да ли ће се нека од њихових песама наћи на првом албуму који ће припремати током летње паузе у енглеском фудбалском првенству, али је сигурно да немају намеру да се задрже само на покушајима. Холд и Водл су амбициозни људи и планирају да изграде успешну певачку каријеру. Да ли ће у томе и успети, остаје да видимо. Али једно је сигурно: верују у себе и хоће да раде – прва два предуслова за успех су ту.

А плоча је нешто другачија од лопте, али је такође округла.

ЛУКА LUKA

Моје име је Лука
Живим на другом спрату
Живим изнад тебе
Да, мислим да си ме
видела раније
Ако чујеш нешто касно у
ноћ
Неку врсту гужве, неку
врсту туче
Само ме не питај шта је
било
Само ме не питај шта је
било
Само ме не питај шта је
било

Мислим да је то зато
што сам невешт
Трудим се да не говорим
прегласно
Можда је то зато што
сам луд
Трудим се да се не
понашам превише
поносно
Ударају те само док не
заплачеш
И после те не питају
зашто
После се само више не
буниш
После се само више не
буниш
После се само више не
буниш

Да, мислим да сам у реду
Поново сам ту
Па, ако ме питаш то ћу
ти рећи
То ионако нема везе с
тобом
Мислим да бих волео да
будем сам
Све на свом месту,
ништа сломљено
Само не питај како сам
Само не питај како сам
Само не питај како сам

My name is Luka
I live on the second floor
I live upstairs from you
Yes I think you've seen me
before
If you hear something late
at night
Some kind of trouble,
some kind of fight
Just don't ask me what it
was
Just don't ask me what it
was
Just don't ask me what it
was

I think it's because I'm
clumsy
I try not to talk to loud
Maybe it's because I'm
crazy
I try not to act to proud
They only hit until you cry
And after that you don't
ask why
You just don't argue
anymore
You just don't argue
anymore
You just don't argue
anymore

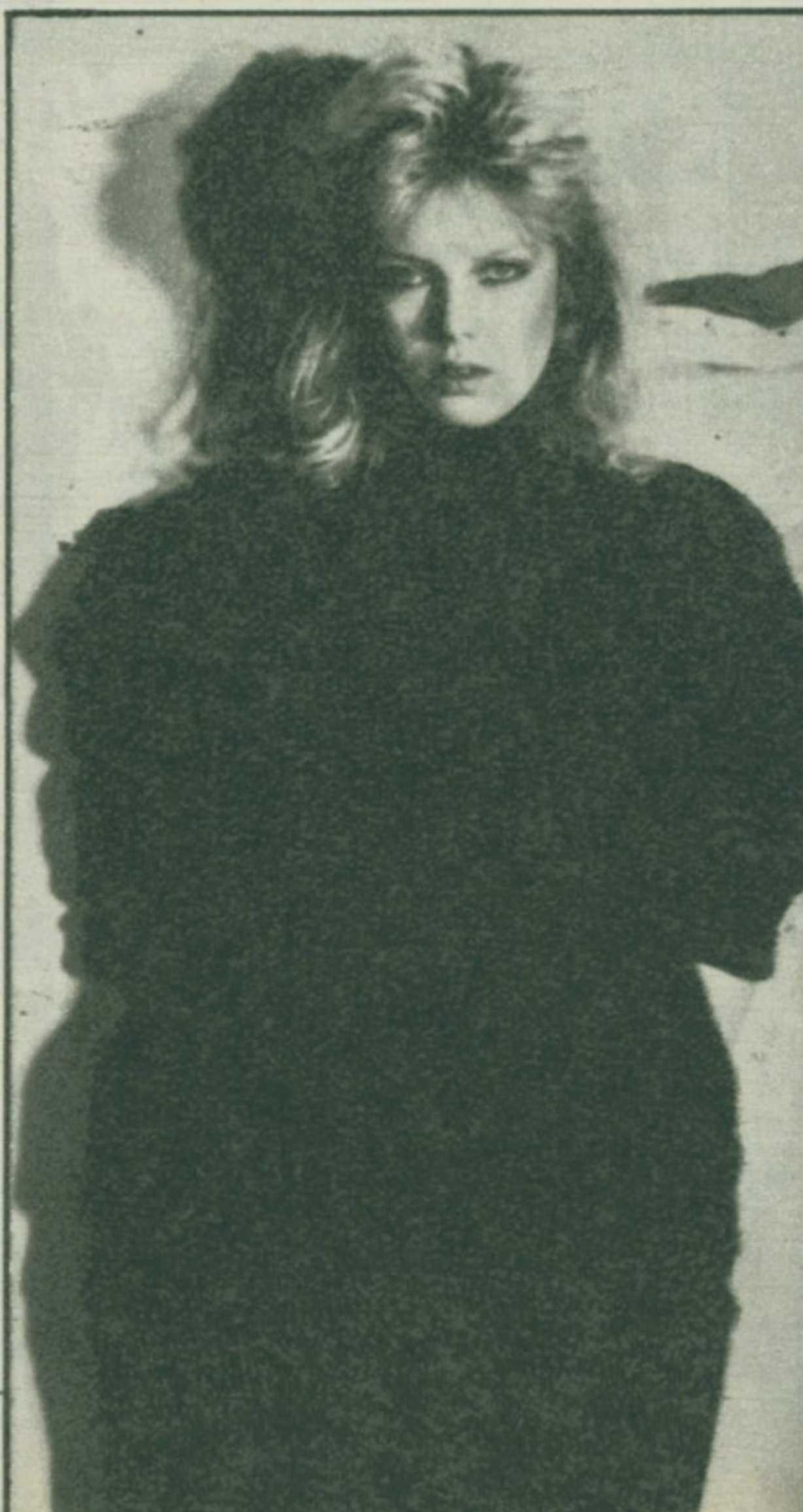
Yes I think I'm okay
I walked into the door
again
Well, if you ask that's
what I'll say
And it's not your business
anyway
I guess I'd like to be alone
With nothing broken,
nothing thrown
Just don't ask me how I
am
Just don't ask me how I
am
Just don't ask me how I
am

Текст, музика и извођач:
Сузан Вера (Suzanne Vega)

СЕДМА КОЈА ЈЕ ПРВА

Двадесет и једну годину пошто је била на првом месту америчке топ листе са продатим тиражом од преко милион примерака, песма „Помажеш ми да истрајем” („You Keep Me Hanging On”) поново је на истом месту. У првобитној верзији певала ју је америчка женска вокална група „Сјупримс” („Supremmes”), а иза ове верзије гласовно стоји Ким Вајлд. Она је тек седма британска певачица на врху америчке листе за педесет година, колико листа постоји. Њене претходнице, по реду појављивања, биле су: Вера Лин, Петула Кларк, Лулу, Оливиа Њутн-Џон, Шина Истон и

Бони Тајлер. Целу матрицу за песму снимео је Рики, рођени брат Ким Вајлд и то без њене сагласности, а она када ју је чула није ни препознала песму која је у овој верзији већ прешла тираж од милион продатих примерака широм света.

Најбољи досадашњи пласман двадесет шестогодишње Ким у САД је било 25. место са синглом „Клинци у Америци” („Kids In America”). Иначе, да не бисте остали без пуне информације, песма „Помажеш ми да истрајем” је ауторско дело легендарног трија Холанд – Дозијер – Холанд и то је тринаести пут да се песма коју су написали налази на првом месту америчке листе.

Уједно, ово је шеста песма која се нашла на првом месту америчке листе у две верзије, а друга песма у чијем је стварању учествовао Брајан Холанд која је постигла такав успех.

Уређује
др Зоран Живковић

Антологија
мини

SF

приче

TANG

МАРТИН
ГАРДНЕР

Земља је направила још један круг око Сунца крећући се лагано и тихо као што је то увек чинила. На истоку је остварен рекордан принос жутог пиринча и жуте деце, у неким стратешким центрима гомилане су залихе атомског оружја, а мудраци на Чикашком универзитету просипали су право мудрословље када је Танг посегао шаком наниже и ухватио Земљу између палца и кажипрста.

Танг је пре тога спавао. Када се коначно пробудио и затрептао са својих шест тамних очију услед заслепљујуће светлости (јер светлост наших звезда није баш нејасна када се гледа изблиза) постао је неугодно свестан осећања празнине при дну стомака. Колико дуго је спавао чак ни он то није тачно знао, јер у Танговом уму време представља категорију без икаквог значаја. Мада је Тангов начин живота потпуно различит од људског, а Тангове мисли тешко да би могао схватити који људски ум, ипак... излажући ствари у главним цртама и то језиком који је нама познат, могло би се рећи... Тангов начин живота састоји се у овоме: када Танг не спава онда трага за храном.

Пошто је престао да трепће својим тамним очима (и то на један нарочит наизменичан след што му је већ одавно прешло у

навику) и пошто је испружио руку како би одгурнуо ближа сунца, Танг посегну у дубину. Зрелије планете налазиле су се ближе средишту и обично су се могле препознати по површинским устројствима: али Танг је ипак доста често морао да их чисти средњим прстом. Прошло је извесно време док није пронашао одговарајући комад. Подигао га је десном шаком и отресао већи део постојеће влаге. Осталим прстима ољуштио је танке мрље плавкастог леда који је био смештен на две наспрамне стране. Коначно, потпуно је обрисао лопту истрљавши је о своје груди.

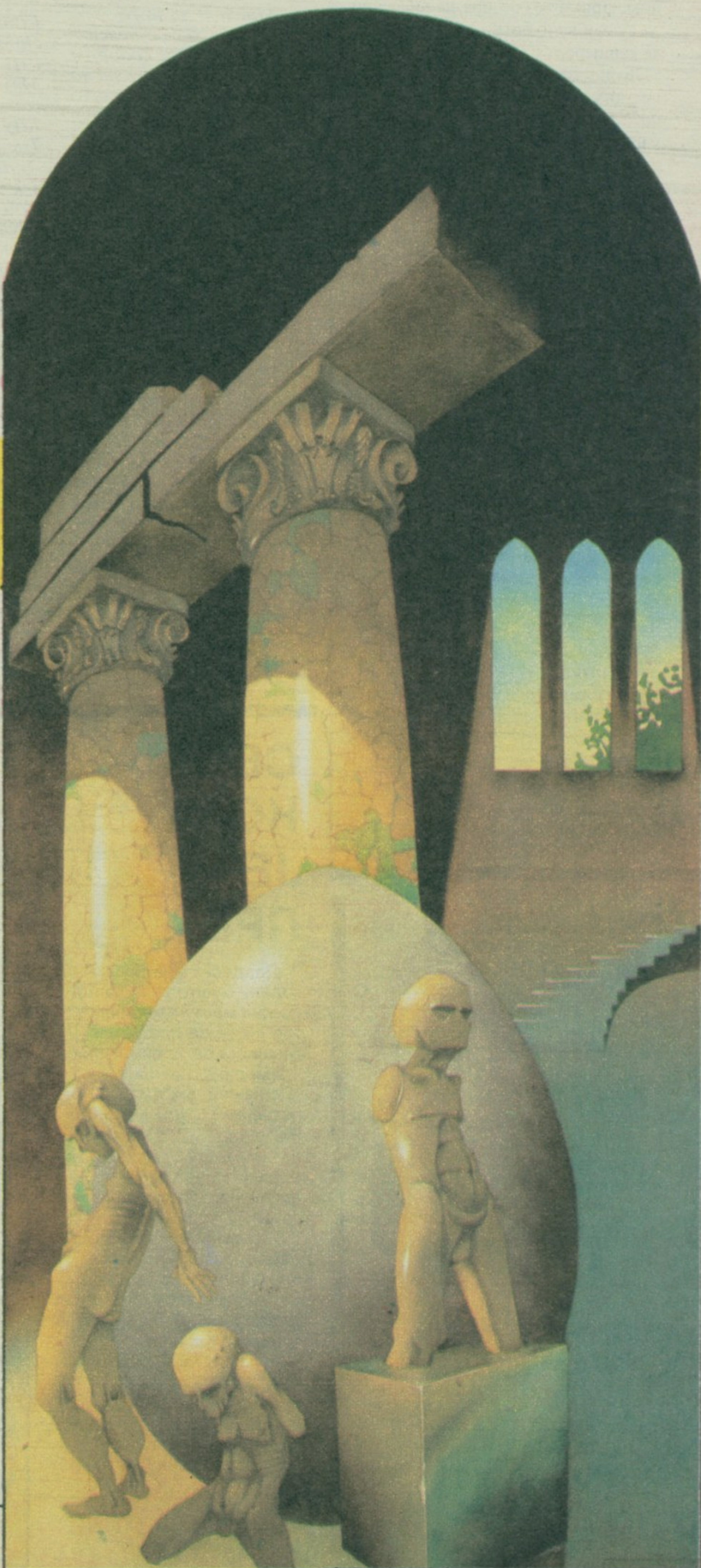
Загризао је. Била је мека и сочна, нити непријатно топла за језик, нити сувише хладна; а Танг који је увек јео целу планету заједно са кором и свим осталим, задовољно се завали, жваћући лагано и дозволи мислима да се баве неважним стварима, када изненада осети да га је нешто шчепао за врат и подигло.

Једна рука неке огромне громаде тресла га је горе-доле (рука прекривена сивкастом длаком од које се ширио задах). Затим је био још брже испуштен. Оборио је поглед управо на време да види нека огромна уста... црвена и разјапљена, овлажена у угловима... а затим се над њим склопи тама пропраћена ударима грома.

Јер, наиме, постоје и други богови сем Танга. □

НАУЧНА
ФАНТАСТИКА

БРУС
МЕК
АЛИСТЕР

ЧОВЕК ИЗНУТРА

Имам десет и по година и мора да сам важан, јер сам једини дечак коме је допуштено да уђе у ову болничку лабораторију. Мој отац се налази у другој просторији ове лабораторије. Др Планкт за њега каже да је „кататоничар“, јер тата све време само седи у истом положају као да не може да одлучи шта да учини. Због тога је др Планкт тужан, али данас је др Планкт срећан због тога што има нову машину и због онога што ће она учинити са татом.

Др Планкт је рекао: „Ово је први пут да ће један компјутер бити у стању да изрази мисли неког човека“. А то значи да када поставе „електроде“ (то су жице) на татину главу и „електроде“ се на неки начин споје са великом машином др Планкта на којој се налазе намотане траке, па ће на онда та машина рећи шта је у татини глави. Др Планкт је такође рекао: „Данас први пут у историји копамо по девичанском ћутању једног правог кататоничара.“ Значи др Планк је данас срећан.

Ја сам такође срећан, због тате, јер њему ће овај „опит“ помоћи, а срећан сам и због др Планкта који је добар према мени. Помаже у лечењу мог „чира“ (јак бол у мени), а даје ми и табелте против „притиска“ (шта није у реду са мојим телом?). Рекао ми је: „Твој отац има чир као и ти, Кенте, а и притисак, стога морамо да водимо рачуна о теби. Сувише си млад да ходаш унаоколо са чирем у себи. Погледај свог оца. Не желимо да се оно што се догодило твом оцу догоди...“

Није довршио реченицу, тако да нисам све разумео. Само то да треба да останем здрав, смирен и да не бринем. Знам само да сам веома сличан тати. Без обзира на то што је тата много бринуо пре него што је постао кататоничар, а ја немам много брига, јер немам баш о много чему да бринем. „Ипак“, казао ми је др Планкт.

Чекаћемо да нам велики „компјутер“ каже шта је у татини глави! Пре неколико минута др Планкт је казао да би ова машина можда могла да поткрепи његову „теорију“ (гомилу мисли) о „Симетрији личности у вези са шизофренијом“. Није ми казао шта под тим подразумева, јер док је то говорио није се обраћао мени. Разговарао је са једним лекарем, а ја сам само слушао. Мислим да оно што је рекао има везе са татином личношћу, за коју мама каже да је покварена јер је он увек тако зловољан, нервозан и заједљив. Мама каже да ни-

када не смем постати као тата. Стално ми то говори и много више.

Сем када кући доводи људе са својих састанака.

Мислим да др Планкт не воли маму. Једном је др Планкт навратио код нас у Улицу Чемпреса када је мама била на једном од својих састанака, па смо др Планкт и ја седели у дневној соби и причали. Рекао сам: „Баш је смешно да и тата и ја имамо чир и повишени притисак. Какав отац такав син. То мама каже. Када хоће да се нашали“. Др Планкт се тада због нечег разбеснео и рекао ми: „То није смешно, Кент! Због онога што вам обома чини, твоја мајка, не твој отац, требало би да се налази у луд...“ Није завршио последњу реч и ја не знам коју је хтео да изговори као ни то због чега се наљутио. Можда се разбеснео на мене.

Др Планкт често каже како би желео да ме одведе из Улице чемпреса и смести на неко боље...

Тренутак! Компјутер је управо нешто откуцао! Ради исто као писаћа машина сем што на њему не куцају нијичје руке. Речи које куца потичу из татине главе! Др Планкт сада држи у руци парче папира. Показује га тројици лекара. Онда га показује мами. Мама почиње да плаче! Никада је раније нисам видео како плаче. Желим да видим речи из татине главе!

Један други лекар код кога се сада налази папир гледа у мене. Кажем: „Могу ли да погледам! Могу ли да погледам?“ Поново гледне и ја мислим да он зна ко сам, јер др Планкт свима много прича о мени. Мора да сам важан. Не допада ми се израз лица тог другог лекара. Подсећа ме на ујака Џоша када је због нечега тужан. Тај други лекар затвара за тренутак очи па ми затим прилази са папиром. Тај папир, тај папир! Речи из татине главе. Те речи су:

ОХ	ОХ
МОЈА	МОЈ
ЖЕНО,	СИНЕ!
ЈА	ЈА
СВАКАКО	СВАКАКО
НЕ	НЕ
ЖЕЛИМ	ЖЕЛИМ
ДА	ДА
ЖИВИМ	УМРЕМ!

Када сам зачкиљо и погледао те речи из татине главе, учиниле су ми се попут неког човека са шеширом и са одрученим рукама налик на тату... само што је овај човек био располућен.

Смешно, али ја тачно знам како се тата осећа. □

SF КВИЗ

Најпре одговори на питања из претходног броја:

1. 1905.
2. Сирил Корнблут
3. Ч. Даглас Трамбал

Ево новог „сета“ питања за SF свезналице:

1. Ко је редитељ филма „Аелита“?
2. Ко је аутор серије „Свет-река“ („Riverworld“)?
3. За који је роман Артур Кларк добио награду „Хјуго Гернсбек“?

SF ЗАНИМЉИВОСТИ

Крајем прошле године, на пригодној свечаности, додељене су главне сезонске SF награде у САД – „Хјуго Гернсбек“. Признања су, традиционално, додељена у тринаест категорија. Ево лауреата: за најбољи роман проглашена је „Ендерова игра“ Орсона Скота Карда; за најбољи кратки роман изабрано је дело Родера Зелазија „Двадесет четири погледа на планину Фуџи, од Хокусаија“; добитник награде у категорији новеле био је Харлан Елисон за причу „Паладин последњег часа“; за најбољу причу проглашена је сторија Фредерика Пола „Ферми и мраз“; епитет најбољег филма понео је Спилбергов „Повратак

у будућност“; за најбољег уредника постхумно је проглашена Џуди-Лин дел Реј; први међу професионалним SF илустраторима био је овога пута Мајкл Вилен; за најбољи полупрофесионални часопис проглашен је „Локус“, док је исто признање у аматерској конкуренцији добила „Ланова лантерна“; за најбољег аматерског писца, односно илустратора проглашени су Мајк Глајер и Џоан Ханке-Вудс. Коначно, специјална награда „Џон В. Кембел“ припала је Мелиси Скот. Да подсетимо на крају: награде „Хјуго Гернсбек“, назване према оснивачу првог SF часописа на свету, Амазинг Сторис, додељују се гласањем читалаца који узимају удела на годишњим окупљањима, названим „конвенције“.

ПРЕКО ГОРА,

ПОРЕД МОРА,

ПРЕКО СТАЗА И БОГАЗА...

ДВЕ И ПО ГОДИНЕ НА КОЊУ

У

НОВИЈЕ ВРЕМЕ

ЧЕСТО СЛУШАМО О

НЕВЕРОВАТНИМ ПОДВИЗИМА ЉУДИ

ПУСТОЛОВА, И МОЖДА СЕ ЗАТО СВЕ РЕЂЕ ПРИСЕЋАМО

ОНИХ КОЈЕ БИСМО МОГЛИ НАЗВАТИ ПИОНИРИМА САВРЕМЕНОГ СПОРТСКОГ АВАНТУРИЗМА

Једног октобарског јутра 1928. тридесетогодишњи наставник из Буенос Ајреса у сликовитој одећи гаучоса (јужноамеричких каубоја), зарастао у браду, али добро расположен, прешао је на

Црвенокоси Аиме Феликс Чифли није жудео ни за каквим рекордом. Једноставно, уморио се од свакодневног посла у једној приватној школи за децу из добродушних породица и решио да учини нешто о чему је маштао од најранијег детињства. Објавио је да ће кренути на коњу, па се истог часа

код других раса већ време за „пензију“, док је Манча имао само годину дана мање. Да их не би превише оптеретио, одлучио је да не понесе шатор, већ да се ослони само на непромочиви „пончо“ огртач. У пртљагу је имао још мрежу за одбрану од комараца, један дебљи џемпер, двоглед, два

степа – кржљаво растине и блато. Хране за животиње било је све мање, али Чифли је на то био спреман. Знајући шта их чека, уз пут је куповао бале сена и слао их возом напред, а онда преузимао према потреби. Догађало се да хране не буде, ни за лек, што коњима, очигледно, није сметало, јер су настављали пут не посустајући.

Необичним путницима, који су прелазили око четрдесет километара дневно, видик су, све више, заклањали Анди. Кад су били код града Кјака, на граници с Боливијом, дотад прилично уздржана штампа осула је хвале за издржљиве „криољосе“ и Чифлија... А они су постали нераздвојни. Манча и Гато су, ноћу, слободно пасли, али се никад нису удаљавали од места где је Чифли спавао. За собом су већ имали преко две хиљаде километара пута.

У понору

На успону је ваздух постајао све разређенији и било је све хладније. Пејзаж – као на Месецу! Испоставило се да висина од 3500 метара нимало није утицала на коње навикнуте на живот у низији.

После Ла Паз кренули су западном обалом језера Титикака. И тако све до Перуа. Баруштине око језера биле су залеђене. У једном тренутку Гато је стао као укопан, окренуо се и пошао у потпуно супротном правцу. Чифли је негодовао. Али ту негде, наишли су на неког Индијанца који му је објаснио да је испод леда опасно живо блато... Мораће више да верује у инстинкт животиње.

Узани путеви претворили су се у стазе које су водиле изнад све стрмијих литица. Чифли је распоредио пртљаг на оба коња и наставио пешице. На већим успонима држао се Манчи за реп, није имао другог избора. Онда су започели спуштање у тропску низију где су их чекале паклене врућине. И управо ту се догодило оно што називамо срећом у несрећи: Гату је склизнула нога преко камена и полетео је у провалију!

Зауставио се у крошњи неког

Лево: Манча и Гато снимљени у планинама Колумбије. Горе десно: царинници проверавају Чифлијева документ (други здесна). Доле десно: војници штите Чифлија од бандита, на путу кроз Мексико.

свом шарцу последњих осам километара заморног пута, широким Бродвејем, и зауставио се испред Њујоршке општине. Уз громогласну подршку хиљада посматрача, градоначелник Џими Вокер уручио му је Медаљу града. И то је био крај одисеје дуге 15 хиљада километара која је трајала пуне две и по године.

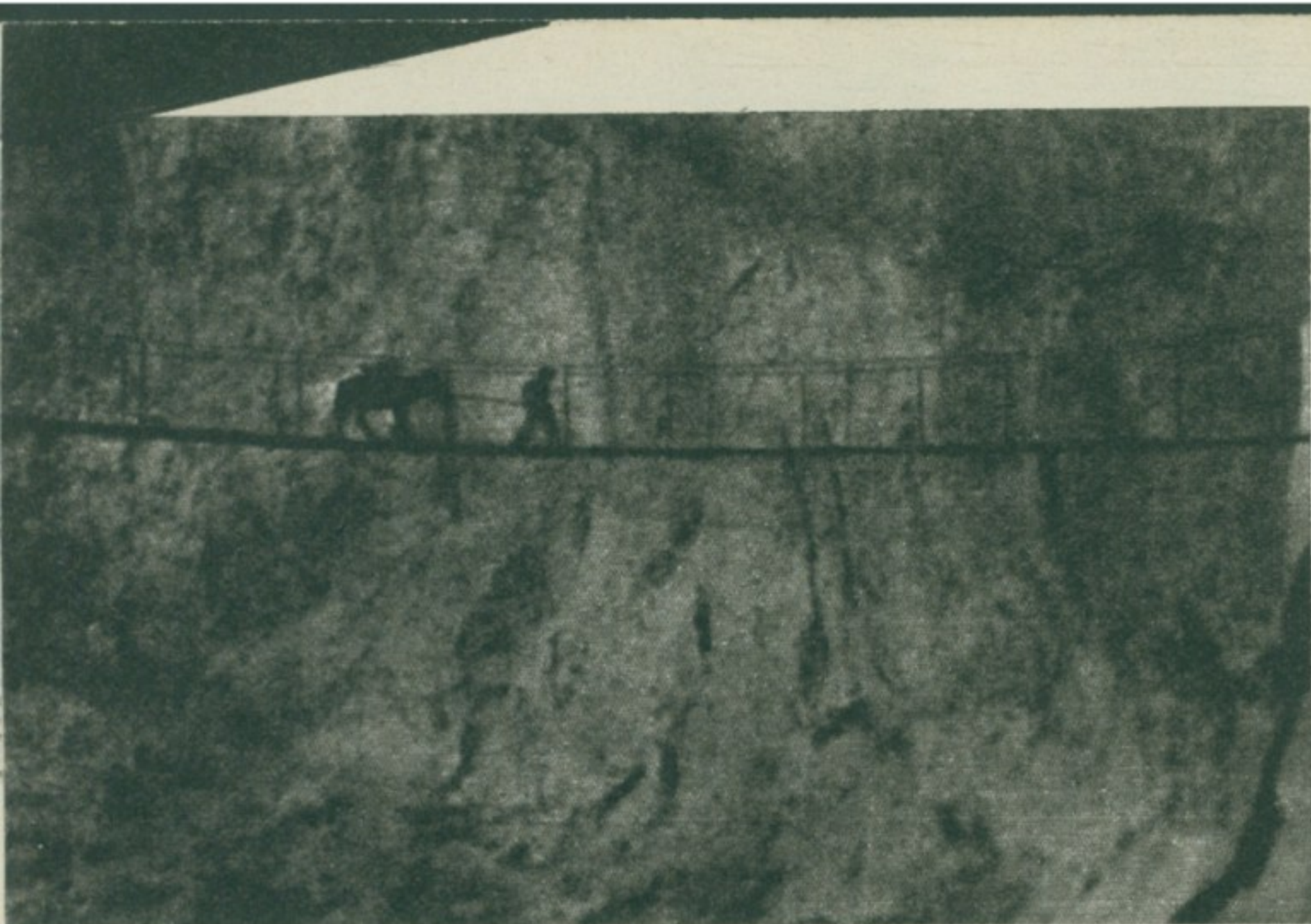
међу Аргентинцима, љубитељима јахања, развила расправа око расе „криоља“, потомака шпанских коња који су, четири стотине година раније у Патагонији, „враћени“ дивљини. Све у свему, ове коње красила је снага, издржљивост, дуговечност и интелигенција...

Чифли је имао два таква коња. Гато је био стар 15 година, што је

револвера, обичну војничку и једну ловачку пушку, вунену капу, очаре за сунце и нешто лекова.

Дана 23. априла 1925. Чифли је кренуо на пут тада само калдрисаним улицама главног града Аргентине. Сипила је пролећна киша...

Дан за даном и простране травне равнице полако је заменила

Висећи мост у Андима

дрвета. Иако смртно уплашен, био је довољно паметан да се не помера... Чифли се, полако и пажљиво, спустио до њега, ослободио га терета, око тела му везао конопац и, уз помоћ Манче, спасио га од сигурне смрти.

Везаних очију преко моста

Неки од висећих мостова изнад провалија у Андима деловали су толико несигурно да се многи нису усуђивали ни да кроче на њих. Ако нису имали другог избора везивали су очи, па су их онда Индијанци, причвршћене на носилке, пребацивали на другу страну.

Један од тих мостова био је дугачак 140 метара и широк само метар и по. Манчи се такође није допао. Дуго је љушио околину а онда, ипак, кренуо, предвођен Чифлијем. Насупрот њему, Гато је све пребродио с далеко мање узбуђења.

Северно од Лиме путнике је чекало најтеже искушење: 150 километара ужарене пустиње Матакабаљо (у преводу – коњоубица). Чифли је сачекао ноћ. Затим је добро напојио коње и кренуо преко песка из којег је још избијала ја-ра...

Јутарње сунце претворило је пустињу у ужарени пакао, али су коњи наставили ход све до поднева. Онда су, наједном, подигли главе, оњушили ваздух и убрзали ход. Инстинкт им је говорио да вода није далеко. Избили су на обалу реке – двадесет часова после уласка у пустињу.

У Еквадору су морали да се пењу степенастим стазама, све док нису стигли до изнад облака. А онда – даље кроз Колумбију, мање неприступачним Андима и далеко бољим путевима. Траве и кукуруза било је све мање, тако да је Чифли био приморан да коње храни шећерном трском које је ту једино било у изобиљу. Повремено им је давао и банане, корење бамбуса, али и зелено лишће дувана. Све то јели су с уживањем.

Иако тешка срца, Чифли је одлучио да до Панамског канала не иде више копном јер је требало прећи 400 километара густе шуме, а коњи су осећали присуство звери. Тако су се, у Пуерто Барриосу, укрцали на брод и, пловећи низ реку Магдалену, стигли до града Каламара.

Око два месеца провели су у области око Канала очекујући да престану кише које су баш тада биле најобилније у последњих десет година. Затим су прешли границу између Панама и Костарике и кренули уз Планину смрти. Стаза је била толико узана, стрма и клизава да је Чифли, неколико пута, морао копањем да обезбеди ослонац коњским копитама.

У долину с друге стране стигли су здрави и читави, што је и за самог Чифлија било велико изненађење.

Опасни друмови

У близини мексичке границе Гато је почео да храмље на предњу десну ногу и колено му се инфицирало. Чифли није имао куд него да га укрца на воз за град Мексико где је, преко пријатеља, поручио да се о њему побрине неки ветеринар. С Манчом је продужио даље према северозападу – дуж обале Тихог океана.

Пошто је управо тада избила некаква побуна у земљи, читаву ту област преплавили су одметници, па су Чифлија, на путу, пратили војници чији су коњи једва држали корак с његовим Манчом.

Пред улазак у град Мексико пријатно су га изненадили живописно одевени „чароси“ који су му изашли у сусрет, заједно с већ опорављеним Гатом. Опет су били у пуном саставу.

Прегазили су Рио Гранде (Велику реку) и ушли у Тексас. И ту су их дочекале нове тешкоће: путелке и козје стазе Јужне и Средње Америке заменили су широки друмови и аутомобилски саобраћај. Незгоде су биле неизбежне. А да не би биле и фаталне, Чифли је оставио Гата код једног пријатеља у Сент Луису. Међутим, у Вирџинији је аутомобил налетео и на Манчу... Мада се и овог пута све добро завршило, Чифли није желео да ризикује: утоварио је свог пријатеља у воз за Њујорк где су им обојици приредили величанствен дочек...

...

Аиме Феликс Чифли је касније постао успешан писац и велики светски путник. Умро је 1954.

Д. Варагић

Енциклопедика

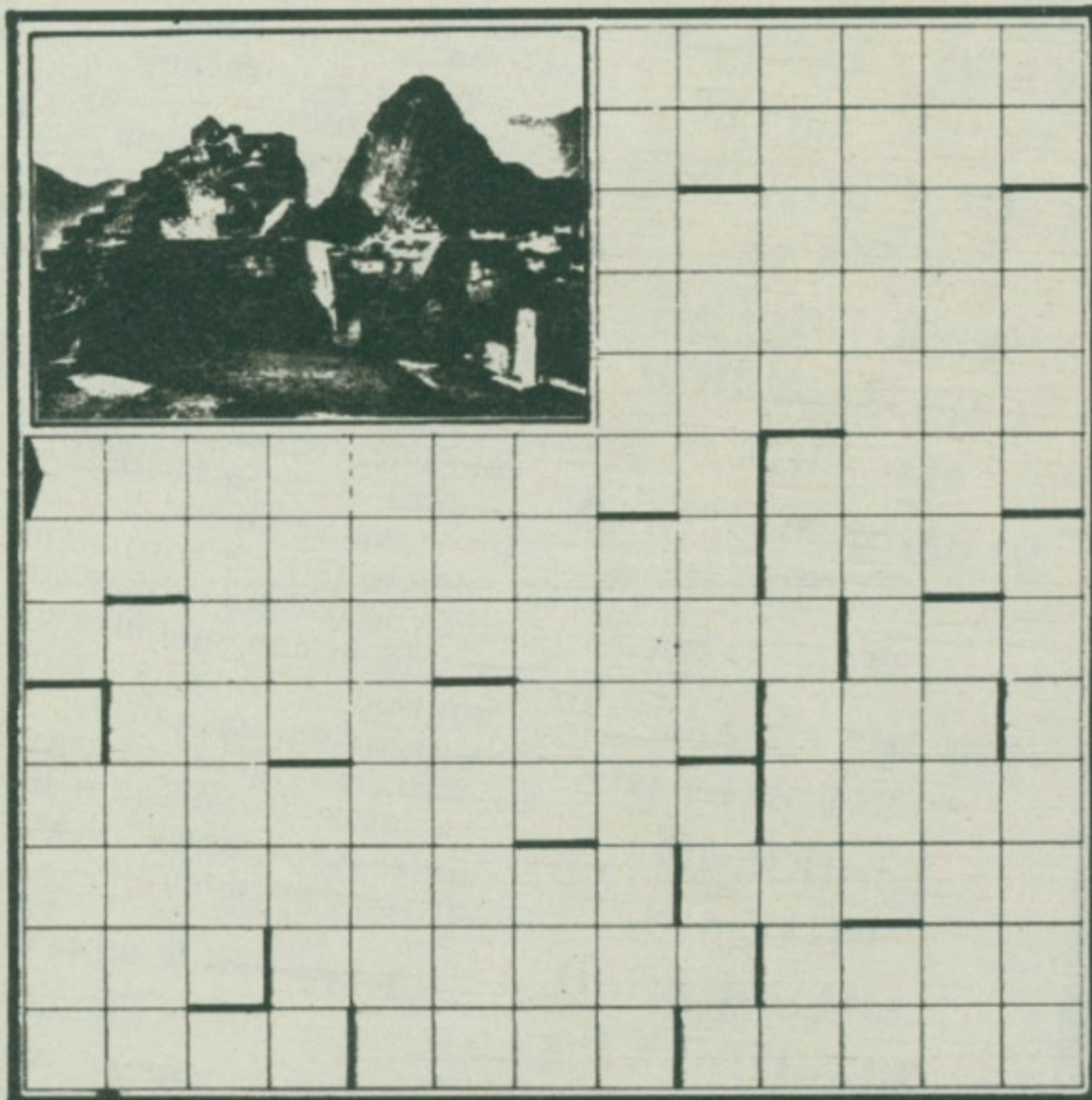
Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

МОЗАИК УКРШТЕНИЦА

На слици се налазе остаци великог града-тврђаве из времена Инка северозападно од Куска (Перу) на висини од 2048 м. Град је послужио као последње уточиште великодостојника Инка после продора шпанских освајача. Његов назив добићете у пољима означеним стрелицом ако помоћу речи из пописа реконструирате целу укрштеницу.

ВОДОРАВНО: АГАТОН, АКИН, АНСА, АСА, АТОМИСТИКА, ВУКОВИ, ГИРЕ, ДРУГОВАТИ, ЗИМА, ИГУМАН, ИЗВРСНОСТ, КНУТА, ЛОКАЛИ, МОТАЊЕ, ОРАХОВКА, ПИТА, ПРОСАЦ, РТЗ, РУГАЛИЦА, СМОЛА, ТВОЈ, ШОР.

УСПРАВНО: АЗ, АЛАВОСТ, АПАРТМАН, АРИЈАНА, ГАМА, ГУГУТКА, ИНС, ИСЕК, КОТВА, КУ, МИА, НИНА, ОВИТИ, ОДРАЗ, ОЗОЛИТ, ОКУКА, ПЛИВАЧ, ПСИХОЛОГ, РО, САМОТНИШТВО, СИКТАЊЕ, ТОРУСИ, УРМА, ЦАР, ЦИ, ЧВОРУГА.

ЗАГОНЕТНА ПОСЕТНИЦА

То је таква врста загонетке где задатак изгледа као права посетница („визит-карта“), а од слова које она садржи анаграмирањем се добија тражено решење. Даћемо вам један пример:

ШЕФИКА
АЛАМОВ
СПЛИТ

Шефика сваког лета скокне до суседног града на ушћу Цетине да посети традиционално популарно такмичење далматинских левачких група. Наравно, решење је: „Фестивал клапа“ – Омиш

А сад решите ове четири посетнице:

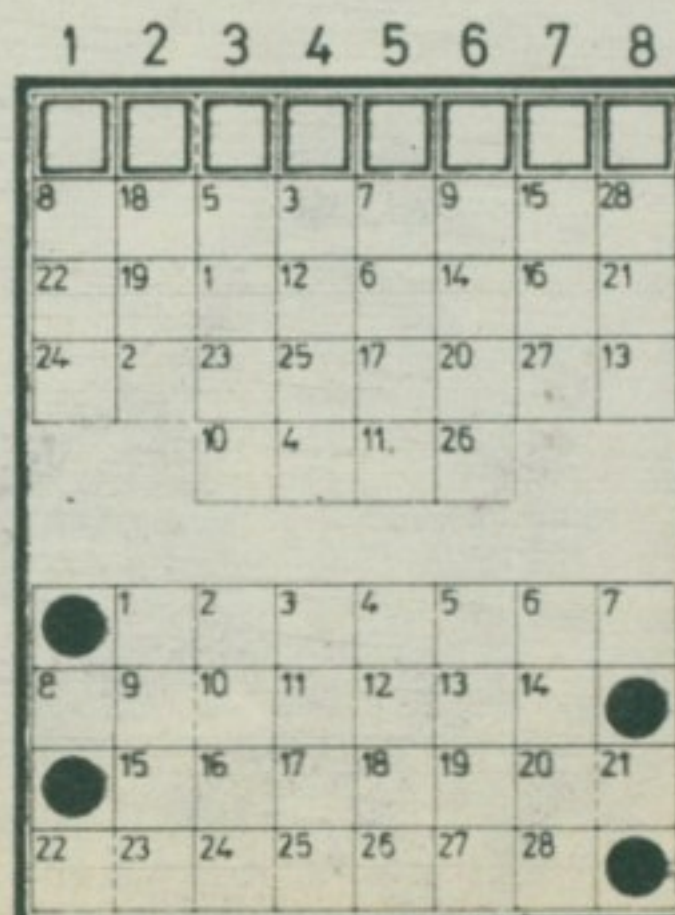
Зора Р. Вид Милна	Мило Вран зидар
Вилим Рон Задар	В. Розин адмирал

Личности са ових посетница радо читају дела нашег великог писца и борца. Решење све четири посетнице је његово име и презиме.

ИСПУЊАЉКА

УСПРАВНО: 1. Проналазак, 2. Мушко име, Војислав, 3. Знак за одузимање, 4. Одрњавање, 5. План, скица, 6. Муслиманско мушко име, 7. Индустриски град у СР Немачкој, 8. Гранична пољско-немачка река.

Ако сте добро решили испуњаљку, у првом водоравном реду добићете име и презиме познатог француског глумца и шансоњера. Сад слова са бројевима пребаците у доњи лик и добићете два његова позната филма.

НАЈСТРАШНИЈИ СУ ТАМО ГДЕ ЛАВОВИ РИЧУ У СНОВИМА И НА ЈАВИ АУТОМОБИЛИ

**ДОК ЈЕ ЧИТАВОМ
СВЕТУ СТАЛО ДА
АФРИКА САЧУВА
СВОЈ ЈЕДИНСТВЕН
И БОГАТ
ЖИВОТИЊСКИ
СВЕТ, ЗА ЈЕДНОГ
МАСАЈЦА ЈЕ
ЧУВАЊЕ МАЈМУНА
У РЕЗЕРВАТИМА
ИСТО КАО КАД
БИСМО МИ ГАЈИЛИ
БУБАШВАБЕ ПО
СТАНОВИМА.
ИПАК, ОН
НАЈМАЊЕ ВОЛИ
„ЖИВОТИЊЕ НА
ЧЕТИРИ ТОЧКА“**

У подножју сне-
гом покриве-
ног врха Кили-
манџара крдо
слонова креће
се као густ сиви облак.
Око њих се диже ковит-
лац прашине попут тор-
нада. Касније, док послед-
њи сунчеви зраци обасја-
вају пустињу, појављује
се лав. Шуња се опрезно и
тихо, као све мачке и чека
своју жртву. За људско
око он је привићење, фа-
таморгана. Још касније, у
сумрак, однекуд долећу
птице и круже. А онда –
афричка ноћ. Другачија
него у било ком крају све-
та. И невероватан мир.
Траје дуго, дуже него би-
ло где на овој нашој зе-
маљској кугли. А пред-
свице, тишину ће поре-
метити кикот и непријат-
но завијање хијене.

Често нам се догоди да
сањамо ове животиње ко-
је смо имали прилике да
видимо само у зоолош-
ким вртovima или на те-
левизији. Шта мислите,
да ли се то догађа и јед-
ном Африканцу? Какви
су његови снови?

Лекеренка је напала кобра

Масаји, народ који
живи у Кенији и Танзани-
ји, углавном око Кили-
манџара, одувек су ок-
ружени дивљим животи-
њама. Масајац Мојсије,
на питање шта га мучи у
сновима, каже: „Стално
ми се враћа један сан:
улице Најробија закрчене
саобраћајем и судари
свих тих аутомобила уз
страшан тресак и ломља-
ву. Најопасније животиње
за мене су ти аутомобили.
А онда и радио-апарати
из којих допире несносна
музика. Ми на Лоита
брду певамо, али без ин-
струмената који парају
уши. Само такво певање
има смисла“.

Другог Масајца, Цозе-
фа, такође не муче дивље
животиње у сновима. И
он је имао прилику да ви-
ше пута допунује у Најро-
би, главни град Кеније. За
њега је „најопаснија
животиња“ Африке мата-
ту – мали аутобус који
има само осам седишта, а
у њега се укрца двадесет и
више путника. Они бук-
вално висе из њега. У Цо-
зефовим ноћним морама
ти путници испадају из
мататуа и нестају под
точковима.

У основној школи на
Лоита брду ђаци седе у
дугачким грубо исклеса-

ЗАБАВНИКОВ СВЕТ КОМПЈУТЕРА

ГРЕМЛИН У МОРУ КРВИ

**Завршна борба
у исушеном базену.
– Посао за собног
авантуристу**

Укратко о играма које нису до сада помињане: GREMLINS и SEAS OF BLOOD. Прва авантура је већ одавно решена, али за SEAS OF BLOOD, упутство још није објављивано. Ипак, Гремлинс-е треба видети и на компјутеру, а не само на видеу или у биоскопу. То је уједно једна од најбољих игара коју је издао Adventure International, мада не и најтежа. У ствари, графика те игре доживљава нагло побољшање, јер је уведен систем анимације неких слика. Ако сте гледали истоимени филм, ствари су вам знатно јасније него оне које „нема појма“.

Наиме, у авантури многе ствари су преузете директно из филма мада већину ствари треба урадити на

неки други начин. Тако, на другој локацији, у дневној соби, поред божјићног дрвета, потребно је убити Гремлина. На који начин? Ако боље погледате слику, видећете мач на зиду. Ако сте гледали филм, сетите се оца главног јунака који је убио Гремлина који је напао његову жену: он је то извео мачем. Узмите мач (он ће на слици чак нестати са зида) и убијте Гремлина. Ствари у кухињи су сличне онима у филму, с тим да у игри даљински управљач треба употребити неколико пута. Прво, Гремлин у микроталасној пећници биће испечен (као у филму), друго, Гремлин на миксеру ће бити убијен (опет као у филму), а после пар прити-

сака на дугме даљинског управљача отвориће се вратанца иза којих су сакривени добри Могвај Гизмо и фиока у којој су два важна предмета. Даље нећемо расправљати о Гремлинима. Ко је заинтересован, може и сам покушати да реши игру, али треба да има на уму да:

– се Гремлини плаше јаке светлости, зато фотоапарат и блиц имају вишеструку улогу у игри.

– Користећи горе наведену чињеницу, размислите о следећем: батеријска лампа (FLASHLIGHT) је идеално средство, а вођа Гремлина, Стрипе, се затворио у поштанском сандучету. Како га истерати одатле?

– поштанско сандуче се може сећи лет-лампом. Метални тањира и лет-лампа служе за заваривање: контрола на плугу за снег и рупа у вентилационом систему у робној кући.

– Гремлини су у филму били уништени експлозијом гаса у биоскопу. У игри је та радња пребачена у робну кућу... Завршна борба са Стрипом ће бити у исушеном базену, у свануће дана.

Што се SEAS OF BLOOD-а тиче, ствари су овде нешто другачије: борба са противницима која је до сада изведена крајње лоше (победа или пораз), овде је обављена са изузетном инспирацијом. Прво, у Енглеској су прилично популарне књиге-авантуре где играч учествује у авантури читајући књигу и бацајући коцку. Тако, у SEAS OF BLOOD-у (игра је и прављена по једној од таквих авантуристичких књига) играч, за време поморских или сувоzemних борби, баца две коцке, с тим да он сам одређује момент када ће коцке престати да се врте. Броју који изађе, додаје се играчева снага, а онда то исто ради противник.

Иначе, циљ игре је скупити благо са разних острва неког недефинисаног океана и оставити га на неком нама непознатом месту. Графика у игри, иако неанимирана, превазилази већину Adventure International авантура... Као и SORCERER, и ова игра је била тврд орах, па онда, собни авантуриста замисли себе као гусара и крене у непознато, преко Мора Крви.

У идућем броју: Мелбоурне Хоусе.

Никола Попевић

С. И.

ним клупама. Какви су њихови сусрети са животињама на јави и у сну?

Дечака Секета, док је чувао краве, напао је лав. Једино што је могао да учини било је да бежи. И, успео је да умакне. Тај исти лав мучио га је и у сновима. Лекеренка је напао кобра. Пробудио се на поду, пузећи. Девојчица Хинка је сањала како је пошла у шуму по дрва. Напао је биво и покушао да је обори роговима. Није могла ни да бежи ни да виче. Дакле, код деце Африке лавови ричу и у сновима и на јави.

Битка за животни простор

Одавно се намеће питање опстанка дивљих животиња Африке. С разлогом. Научници стално упозоравају да многи од њих прети истребљење. Лавовима и носорозима, на пример. Ових других је у Кенији 1970. године било око двадесет хиљада, данас их је мање од петсто.

Има делова Африке који су све мање она права Африка. Кенија данас има највиши прираштај становништва (4 одсто). Половина целокупног становништва је испод петнаест година. Све мање деце умире, а животни век се знатно продужио. До 2000. године становништво ће се удвостручити. Вероватно, закључујемо ми, науштрб тих дивљих створења.

Они који живе међу дивљим животињама не деле исто мишљење с нама Европљанима. Племена Кикију, Ембу и Меру, на пример, сматрају дивље животиње опасним и по човека и по усеве. Бабуни су праве штеточине. Униште род с једне њиве у трен ока. За једног Масајаца је чување ових мајмуна у резерватима исто као кад бисмо ми гајили бубашвабе по становима. Слонови који прођу преко шамбе, мале фарме једног Кикија, за ноћ униште све живо. А закон забрањује да се убијају. Мало ко се придржава тог закона.

Кад би животиње Африке нестале с лица Земље, шта би се изгубило? „Опстанак дивљих животиња треба да је брига свих нас у Африци“, каже Чулијус Њерере, танзанијски државник. „Оне нису важне само као нешто необично и ретко, већ су саставни део нашег природног богатства, нашег будућег живота и благостања“.

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а и в. д. главног и одговорног уредника „Политикиног забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Милединовић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 250 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 3.012 динара, полугодишња 6.024 динара, годишња 12.048 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 6.024 динара, полугодишња 12.048 динара, годишња 24.096 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну намену НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 74.-
ШВЕДСКА	Шкр. 258.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 246.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 60.-

Уплате из иностранства слати на деовизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну намену ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM) штампана ствар, штампање; по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа и листова.

Страни језик по жељи

Велики број писама односи се на учење страних језика, заправо, невоља је у томе што би ученици желели да у току школовања положе други страни језик, а не онај који се учи у њиховом одељењу. Без обзира на разлоге (промена средине, самостално учење) законских сметњи за полагање редног испита из страног језика – нема. Само, треба се са захтевом обратити управи школе која ће дати дозволу, управо онако како је то законом регулисано.

Реци број, казаћу ти шта је

Занима ме ко је измислио бројеве?

ВЕСНА ИВАНОВИЋ
36300 Нови Пазар

Број је један од основних појмова математике. Историјски, најпре се формирао као природан број (1, 2, 3...) развијши се из пребројавања предмета, односно из додељивања предмета елементима неког одређеног скупа, на пример – прстима руку. Током дугог развоја појам је добијао нове видове и проширивао садржај. Скуп природних бројева проширио се у скуп целих, рационалних, ирационалних, реалних, имагинарних, комплексних бројева.

И данас још има племена која користе различите називе за исте бројеве кад њима броје различите врсте објеката. У јапанском језику сачувало се различито бројање за читав низ различитих предмета – посебно за дугуљасте, за плоснате и компактне објекте а друкчије за људе, животиње, птице.

Сличност назива за мање бројеве међу сродним језицима показује да су ти називи настали врло рано, док су народи који говоре тим језицима још живели у заједничкој прадомовини. Пример су санскритски називи за бројеве до 10 који су слични бројевима у свим индоевропским језицима, а неки и хебрејским (6 – шеш, 7 – шева). Толика сличност иначе постоји само још у називима за неке примарне појмове као што су мајка, син, месец, сунце.

Зашто је Нобел „мрзео“ математичаре?

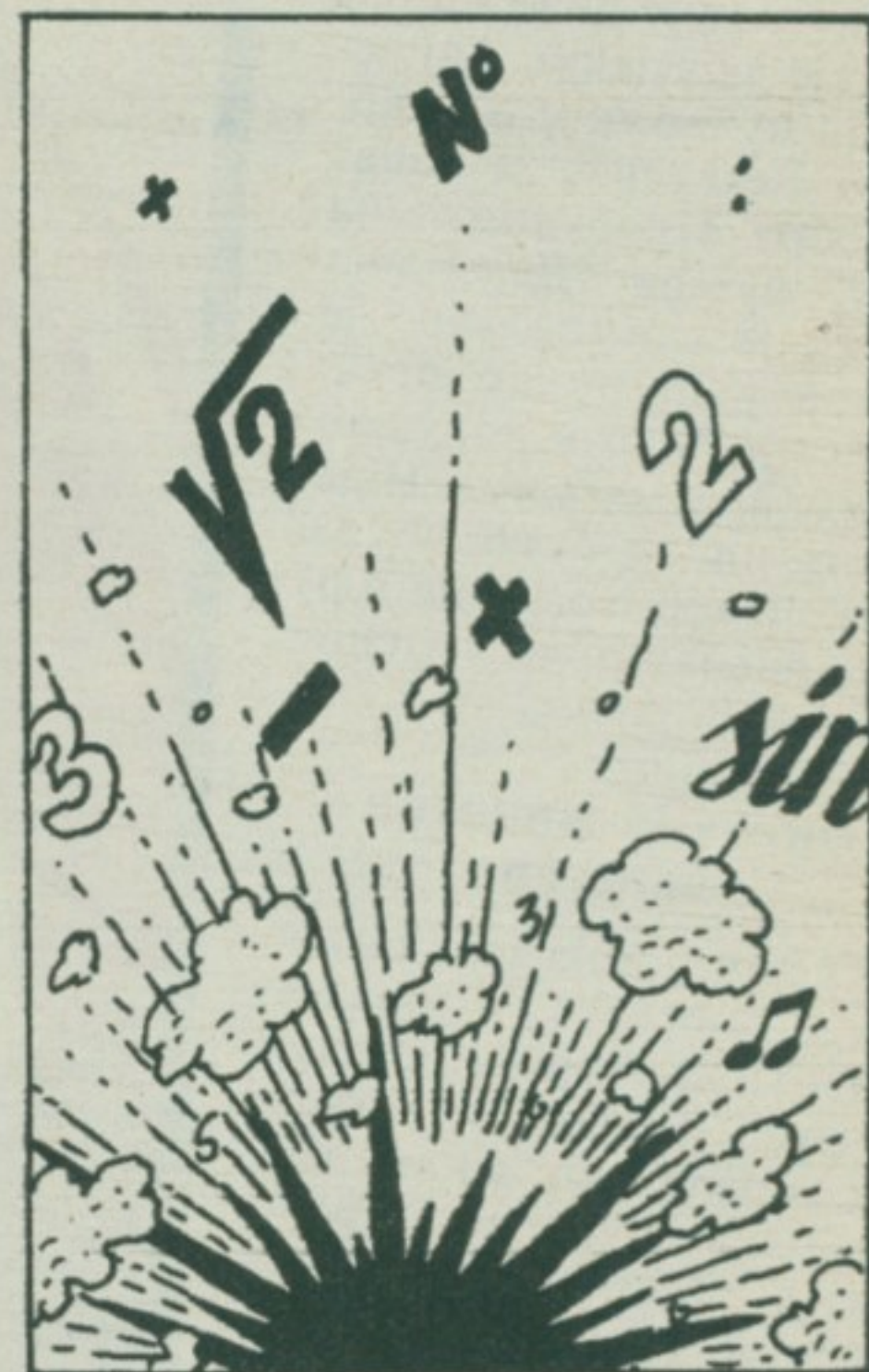
Молила бих вас да ми напишете зашто математичари не примају Нобелову награду? Ја знам нешто о томе, али бих желела да ми ви напишете опширније.

ЈЕЛЕНА НОВАКОВИЋ,
Булевар АВНОЈ-а 128,
11070 Нови Београд

Да бисмо добили праву информацију зашто математичари нису међу кандидатима за ову чувену награду, обратили смо се Нобеловој фондацији и добили следећи одговор: „За последњих осамдесет пет година Фондација је добила различите занимљиве предлоге за нове награде – из области математике, на пример, инжењерства, музике, балета... Међутим, директори Фондације сматрају да тестамент Алфреда Нобела не треба мењати, односно да награде треба да се додељују из области физике, хемије, медицине, литературе и за мир јер ове дисциплине имају јаког корена у самом Нобеловом животу. Само једном, за све ове године, придодата је још једна награда, из економских наука, коју је доделила Шведска народна банка 1968. С обзиром да је Алфред Нобел имао важну улогу у свету бизниса и финансија,

дирекција је сматрала да и ова нова награда има јаке везе са његовим животом...”

Значи, Јелена, ово је званична информација. А у „трачеве“ који постоје у томе зашто се Нобелова награда не додељује математичарима, не бисмо се упуштали.

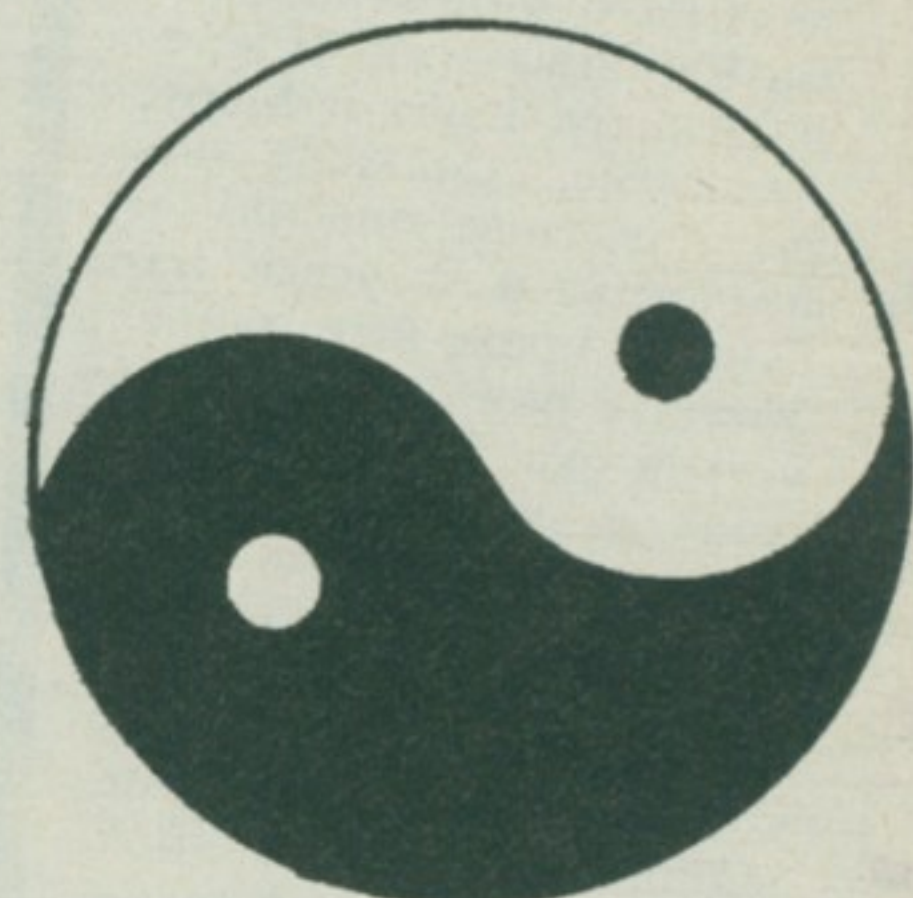

Израз универзалне двојности

У школи сам, на клупи, видео нацртан овај знак па те молим да ми кажеш шта значи.

ПРЕДРАГ СИМИЋ,
Заге Маливук 55,
11000 Београд

Тај знак је tai di, један од кључних симбола кинеске мисли и означава велики почетак или врхунску коначност. Састоји се од два симбола: јина и јанга који означа-

вају тамни и светли аспект свих ствари, земаљски и небески, негативни и позитивни, женски и мушки, једном речи – то је израз универзалне двојности и комплементарности.

Знак tai di означава симболизам јин-јанга и представљен је кругом подељеним вијугавом цртом на две једнаке половине. На црну (јин) и белу (јанг). Дужина средишње граничне црте између тих двеју половине једнака је дужини половине спољњег обима. Јин половина садржи јанг тачку и обрнуто – траг светлости у тами и таме у светлости.

Ветеринар

Молим вас да ми одговорите коју школу треба да завршим за звање ветеринара, односно, да бих могао да радим са животињама?

СРБАН,
из Зрењанина

Зависи колико хоћеш да учиш. Са три разреда (трећи степен стручне спреме) можеш постати ветеринарски болничар. Са четири – ветеринарски техничар, а дипломирани ветеринар након завршених студија на Ветеринарском факултету.

Занимања (ветеринарски болничар и ветеринарски техничар) налазе се у већем броју пољопривредних школа. Навешћемо неке најважније предмете: латински језик, анатомија и физиологија, зоохигијена, патологија, фармакологија, сточарство са исхраном, заразне болести, породилство, хирургија, паразитске болести, унутрашње болести, економика и организација производње и практична обука.

Два змијска питања

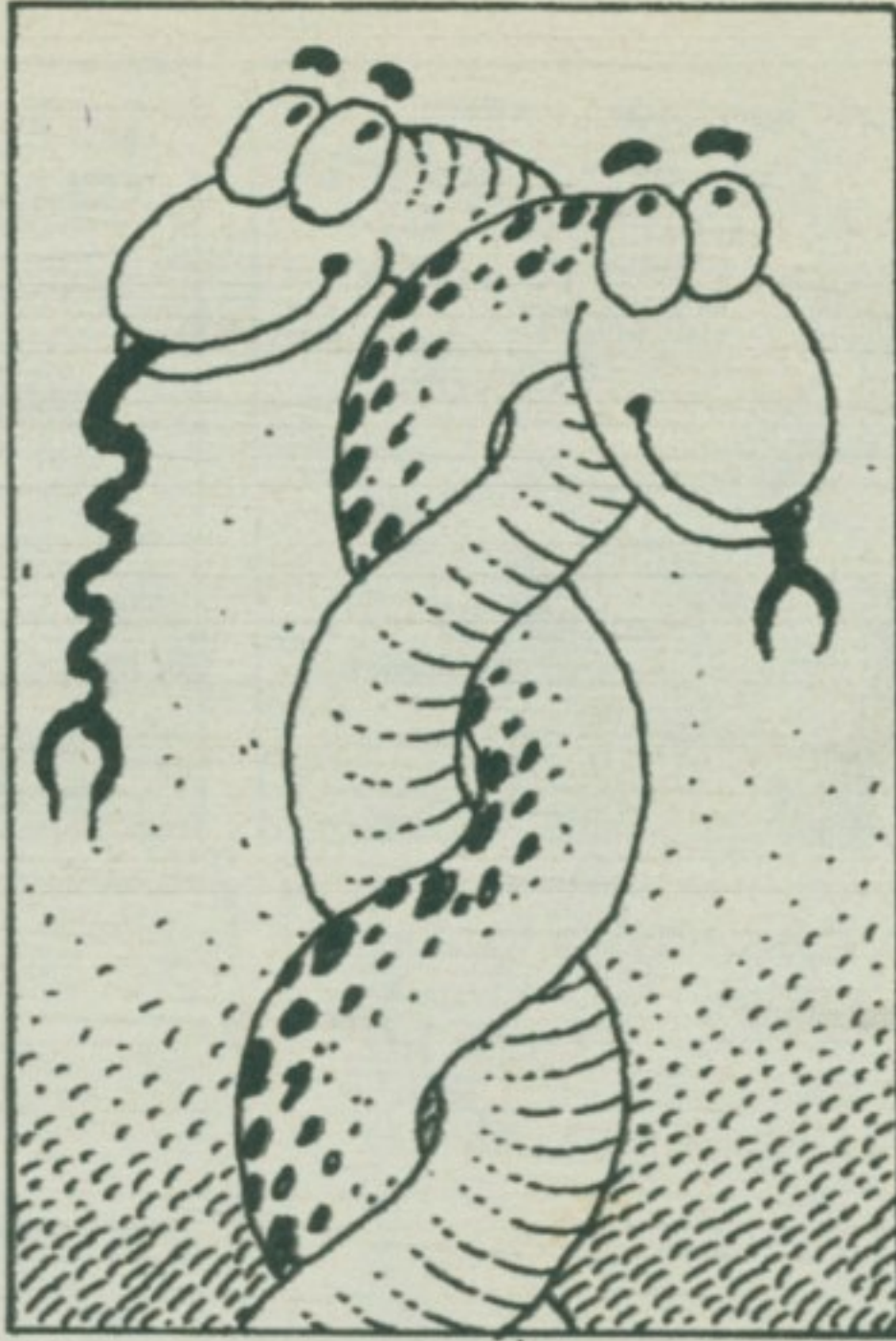
Колика је јачина стиска анаконде?

СРБАН ТОМИЋ,
Добој

Чула сам за неку врсту змија које су смртоносне за све животиње, убијају их својим отровом. То није непознато, али ми је загонетан начин на који трују своје жртве. Та змија практично избаци (испљује) свој отров право у очи непријатеља. Молим те да ми кажеш име змије која се тако брани.

КАЋА из главног града
СФРЈ и СРС

Директних података о стиску анаконде нема, али о јачини може посредно да се закључи, према плену који ова змија може да савлада. Поуздани докази кажу да је анаконда у стању да савлада козу, свињу, чак и човека, непроверени подаци говоре да усмрти јуне, па и коња. Иначе, за сада се зна да она може да достигне дужину до 9 метара. Неки тврде да су виђали анаконде дугачке и 40 метара. За сада су то само при-

че. Јер, амерички зоо врт из Бронкса расписао је награду од 15 хиљада долара за оног ко донесе анаконду дужу од 9 метара. (Још се нико није пријавио).

Змије из групе кобри способне су да избаце отров и до 2 метра на даљину. Са обе стране главе, у потиљачном делу, налазе се плувачне жлезде које су добиле другу функцију и постале отровне. Око тих жлезда је снажна мускулатура. Отров није на дну него на предњој страни зуба. Кад кобра отвори чељусти, избацује отров у очи жртве. Уколико погоди око, долази до трајних оштећења.

Све ово рекао нам је Георг Цукић са Института за биолошка истраживања. Додао је да, то је познато, змије никада не нападају човека из чистог мира. Ово правило не важи једино за МАМБУ.

Замена за кафу

Већ трећи пут ти пишем с молбом да ми одговориш шта је то цикорија и да ли је добра као лек за оболелу јетру?

ЈОЖЕ из
Титовог Велења

Цикорија или водопија, биљка с плавим цветовима из породице главочика, расте уз путеве као коров. Оплеменењена врста се посебно узгаја, њен корен се реже на комаде, суши се, касније се меље, пржи и прерађује у прашак који служи као замена за кафу и назива се још и цигура. Није научно доказано, али у народу се верује да цикорија поспешује варење, да је за јетру, желудац...

Вишња има предлог

Ја сам Вишња. Тинејџерка и читалац „Забавника“ к'о и сви моји вршњаци. Лист вам је супер (даље следе похвале, нећемо их све пренети, да се не уобразимо)... Можда би могао придати пажње тинејџерским невољама. Преко „Забавника“ могла би се дописивати заљубљена срдашца, постављати питања стручњацима (на каква је, једно време, одговарала Весна, али сте је укинули), о бригама деце због растављених родитеља, о пубертетској кризи, о акнама и љубави, о љубавним јадима, углавном о свему ономе кроз шта пролазе млади у доба адолесценције. О свему да се одговори помало, без табу-тема (како се те теме обично називају). Ако мислите да то можда неће занимати младе, објавите моје

писмо. Нека тинејџери пишу шта мисле о томе. Нека се јаве и нека гласају.

Пуно поздрава теби, „Забавнице“ и свим онима који читају твој лист од

ВИШЊЕ
Ријена

Дружимо се с аустралијским Југословенима

Молио бих те да ми даш адресу неког југословенског друштва у Аустралији.

МИРКО,
Нови Сад

Постоји доста таквих клубова у Аустралији, даћемо ти адресу југословенско-аустралијског из Сиднеја: Yugoslav – Australian Association, The Town Hall, 1 Bedford Street, Newtown, N.S.W. 2042, Australia.

РЕШЕЊА „ЕНИГМАТИКЕ“

Мозаик укрштеница: просац, локали, игуман, вукови, агатон, мачу пинчу, анса, изврсно, пита, атомистика, шор, о, ораховка, ртз, и, дрговати, твој, ругалица, смола, аса, мотање, акин, зима, гире, кнута. Загонетна посетница: Дубровачке летње игре, Владимир Назор. Испуњаљка: изум, воја, минус, одрон, нацрт, тахир, ахен, ниса – Надница за страх, Хероји су уморни.

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Борис Јеленаца, Ивана Гундулића 2, 52000 Пула – има 12 година, сакупља марке и разгледнице, пише песме.

Викторија Колаковић, Чедомира Васовића 43, 32000 Чачак – има 12 година, воли музику и спорт.

Сања Јовановић, Торлачка II део 9/22, 11000 Београд – има 13 година, сакупља постере, разгледнице и украсна писма, воли музику.

Ана Чеко, Маршала Тита Б-2, 72250 Витез – има 8 година, сакупља разгледнице, марке, значке и писма, навија за „Партизан“.

Сања Јосиповић, Цвјете Зузорић 1/4, 41000 Загреб – има 13 година, сакупља разгледнице, постере, марке и бочице од парфема.

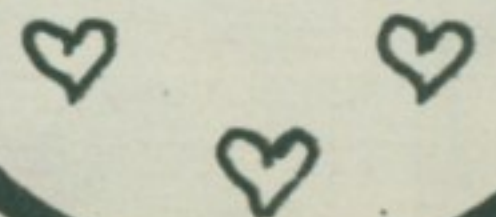
Силва Стрел, Пот на Ровт 15, 64266 Жири – има 11 година, сакупља налепнице и постере.

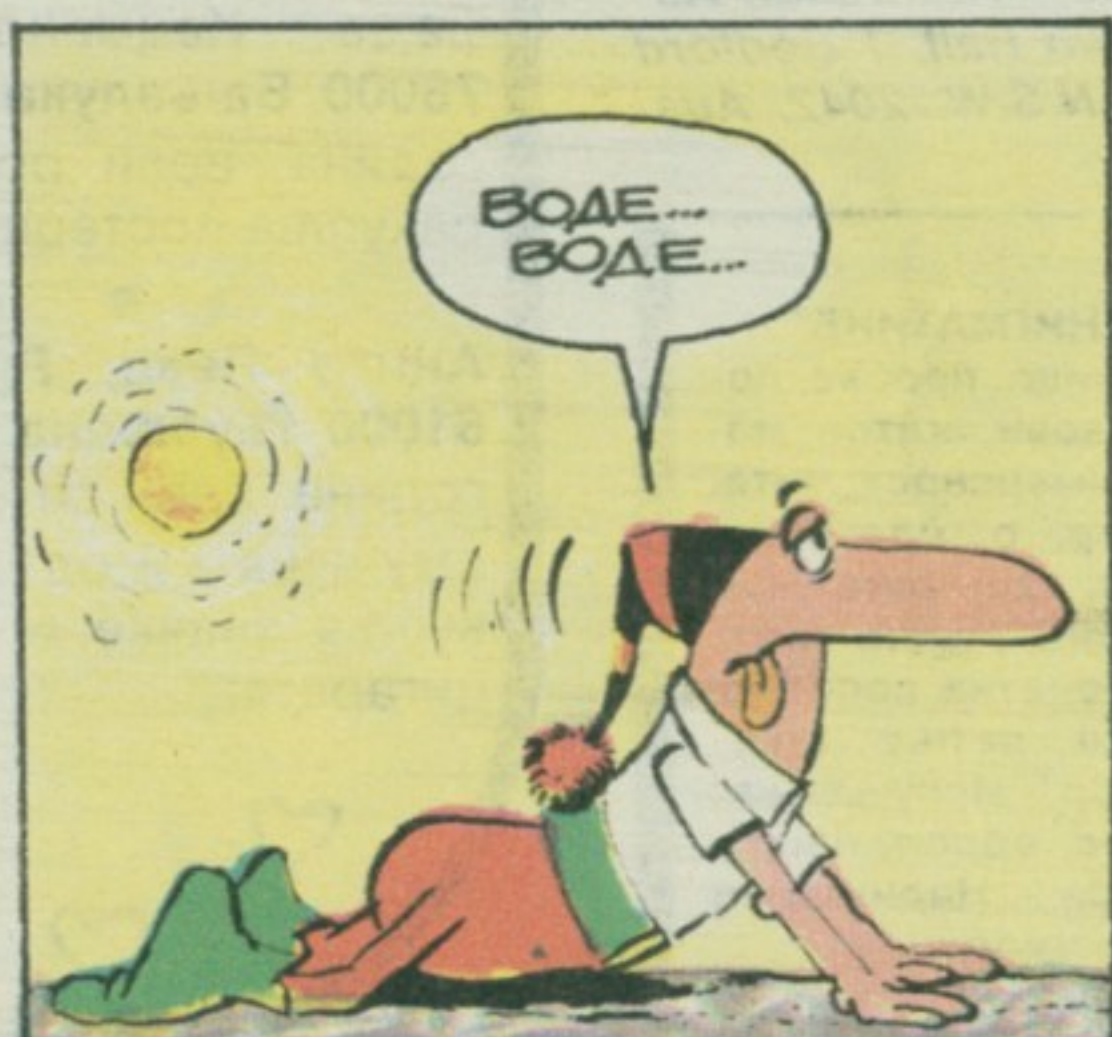
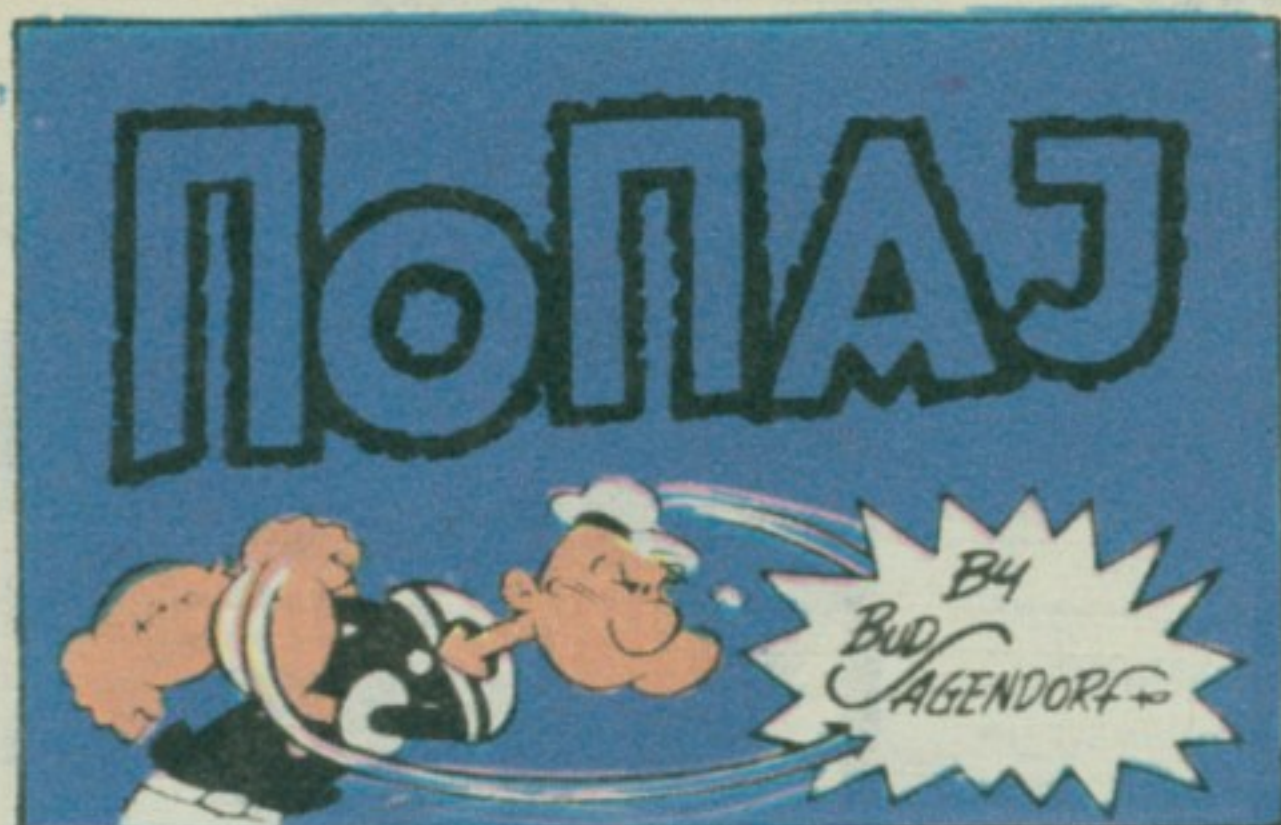
Маја Канисек, Динарска 22, 54431 Чепин – има 12 година, сакупља салвете, значке, разгледнице, марке и постере.

Весна Драгановић, Лединска 42, 22231 Чалма – има 12 година, жели да се дописује са младима широм Југославије.

Дијана Гргић, Војислава Ђеде Кеџмановића 1, 78000 Бањалука – има 13 година, воли рок музику, сакупља постере.

Анита Певц, Рункова 4, 61000 Љубљана – има 11 година, бави се спортом – смучањем и одбојком, сакупља значке и кутије од цигарета.

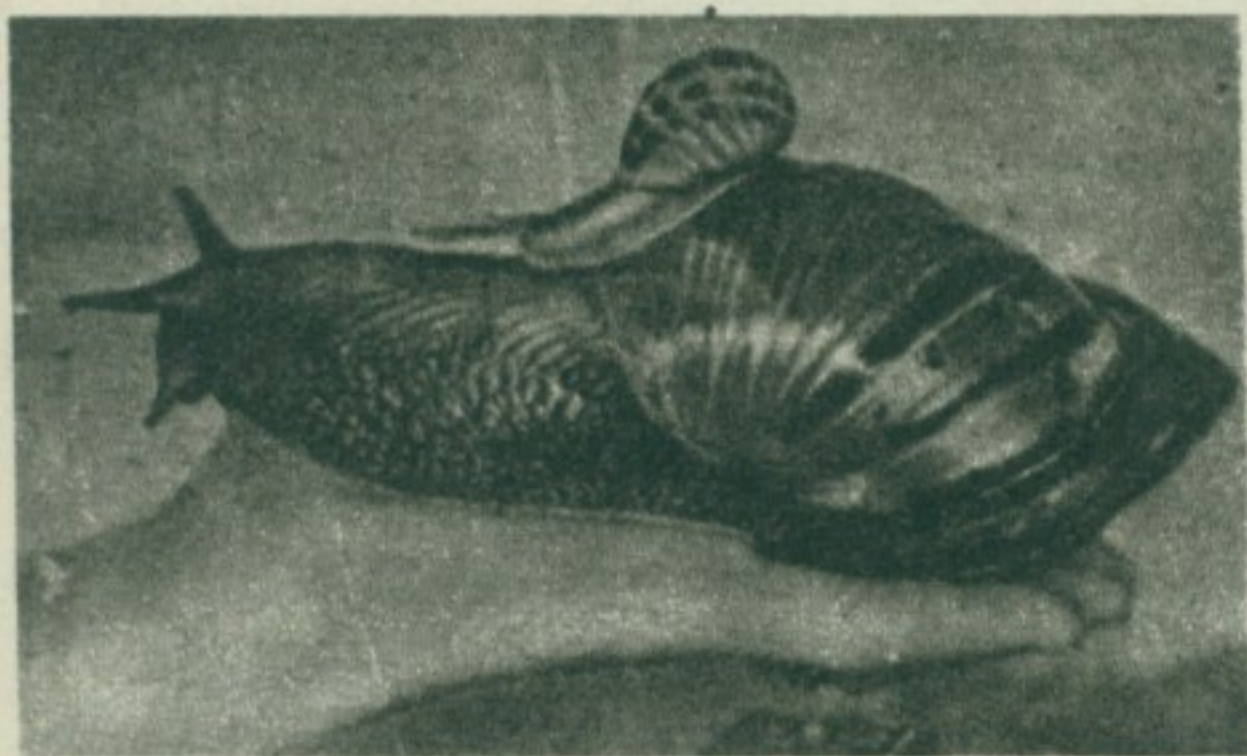
ПЕТАК ЗА СПАВАЊЕ

Стручњаци с Берлинског универзитета „Хумболст“ проучавали су недељни ритам сна и утврдили следеће: за пуну дневну активност 20 одсто одраслих спава ноћу 4-6 часова, 15 одсто тражи више од 9, а осталима треба 6-9 часова. „Спавалице“ се у подједнакој мери срећу међу младима, зрелим људима и старима, мада с годинама неке особе почињу да спавају мање.

Кад се прати квалитет сна током недеље, приметно је да је он лошији у ноћи између недеље и по-

недељка, а најчвршћи и најмирнији од петка на суботу. Очигледно, уочи „црног понедељка“ људи су унапред несвесно узнемирени проблемима које треба решавати на радном месту или у школи.

Као врста показатеља да ли је неко наспаван или није, може да послужи количина картизола у крви – њега има утолико више што је човек лошије спавао. Од терапеутских средстава која могу да уклоне поремећаје сна и успоставе уобичајен биолошки ритам, врло су перспективни такозвани пептиди који су се показали ефикасни у лабораторијским експериментима са животињама.

ПУЖ У ГЛАВНОЈ УЛОЗИ

У кући Пола Трамелија из Француске, великог љубитеља животиња, живи највећи пуж на свету. Пре пет година, као мали пуж, случајно је стигао у Француску у потпалубљу брода заједно с товаром јужног воћа из Африке и на крају се обрео код Трамелија. Он му је дао име Тотор (на које се пуж, истина, не одазива јер је

глув) и сместио га у купатило заједно с десетак обичних виноградских пужева. Сада је Тотор тежак пола килограма и као такав ушао је у Гинсову књигу рекорда. На фотосу га видите са собним другом – обичним пужем.

Недавно је Тотор позван да гостује годину дана у САД: биће главни глумац у једном филму о животињама, а приказиваће га и публици у зоолошком врту Лос Анђелеса.

БРЂЉАЊЕ У ОБЛАЦИМА

Људима је, изгледа, мало телефона на Земљи па су почели да их вуку и на

небо. Америчке фирме конструисале су систем „Ваздушни телефон“ помоћу кога се може разговарати са Земљом при ле-

товима који не прелазе висину од 15.000 метара и то, засад, само над територијом САД, Аљаском и Хавајским острвима. Сваки путник може, истина уз приличну цену, да стави телефон крај себе на седиште и разговара са Земљом. Максимална пропусна моћ апаратуре на једном путничком авиону – 500 канала. А најчешћа тема разговора? Резервације у хотелу и информације о стању на берзи.

Творци „ваздушног телефона“ не мисле да стану – управо раде на успостављању радио-везе из путничких возова.

САМО ЗВЕЗДЕ И ВЕТАР

Археолози су утврдили да су становници Микронезије одлазили у својим пирогама на далека морска путовања још пре 5000 година оријентишући се при том само према звездама и правцу ветра. Недавно је британски океанограф и археолог Флеминг доказао да су још раније – читавих 30 хиљада година пре наше ере – становници Индонезије могли да преплове стотине километара и стигну до обала Аустралије. И данас на малом хавајском атолу Сатанел ради „навигациона школа“ у којој се на основу вековног искуства, преношеног с по-

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

колења на поколење, млади домороци обучавају да граде пироге и плове на њима далеко, далеко. Њи-

спедицији у великој хавајској пироги чији се „капетан“ оријентисао без икаквих инструмената,

хово најважније очигледно средство наставе су камене стрелице на песку које показују правац одређених острва.

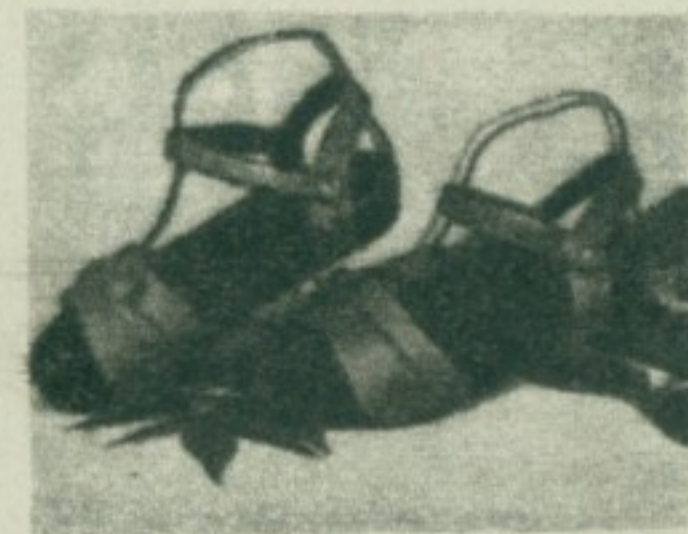
Недавно је амерички научник Луис и сам учествовао у једној таквој ек-

искључиво по звездама и правцу ветра. Пирога је превалила више од 2.500 миља за тридесет дана и стигла на одређени циљ. На чамцу се налазила посада од 17 људи и товар намирница од шест тона.

САНДАЛЕ ПРОТИВ НЕСАНИЦЕ

За обућу „Магнетик“, која је недавно пуштена у продају, кажу да делује лековито на читав организам, помоћу масаже одређених тачака стопала и магнета. Уложак је рељефан тако да при ходању притиска оне рефлексне тачке на стопалу које су повезане с разним унутрашњим органима. Осим тога, у њега су монтирани мали трајни магнети који на те исте тачке делују магнетним пољем. „Чаробне сандале“ убрзавају циркулацију крви, смањују умор у мишићима, помажу свом власнику ако га заболи глава или у случају да пати од несанице. Наравно, у њима се ноге мање умарају јер је побољшано снабдевање стопала крвљу.

Магнетне сандале произведене су у чехословачком граду Бардејову.

ДУВАН УМЕСТО СИЈАЛИЦЕ

Група генетичара с Калифорнијског универзитета у Сан Дијегу (САД) успела је да из „фењерчића“ свица издвоји ген луциферазе и убаци га у ћелију дувана. Луцифераза је, иначе, фермент који убрзава реакцију посебног органског једињења луциферина с универзалном материјом ћелије – АТФ (аденозин трифосфат). Као резултат ове реакције ствара се светлост. Кад су дукан у који је убачен ДНК гена луциферазе по-

лили раствором луциферина, биљка је почела да светли (види фотографију).

Овај ефектан експеримент није начињен да би се добила самосветлећа новогодишња јелка или дрво-канделабр за осветљавање градских улица: ген осветљења може бити врло користан у генетском инжењерингу уопште. Јер, обично је тешко утврдити „ради“ ли ген после пресађивања. Али, ако се тај ген споји са геном луциферазе па се заједно пресаде, успех ће моћи одмах да се види голим оком – ћелије ће засветлети.

